

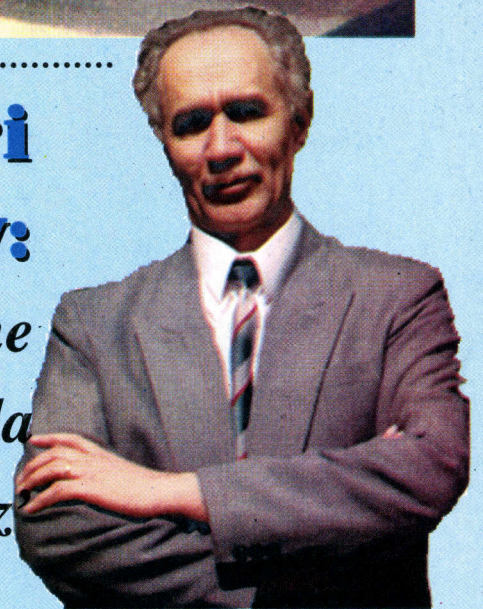
DIEN G

AYLIK SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay:

*'Böylesi bir dava ve onun üstüne
koparılan gürültü patırtıyla da
tarihin yönü değişmez'*

Evin Turizm İnşaat ve Yayıncılık
Ticaret Limited Şirketi Adına
SAHİBİ
Veddat Mavlay

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

M. Salih Sevinç

HUKUK MÜŞAVİRİ

Av. Murat Erdoğan

YAZIŞMA ADRESİ

Tarlabası Cad.
No: 232 Daire: 4
Beyoğlu - İstanbul
Tel: 0 (212) 235 38 62
Fax: 0 (212) 235 53 82

TEMSİLCİLİKLER

DİYARBAKIR

Kurt İsmail Paşa 3. sok. Aydınlar Apt
A Girişi Zemin Kat No: 1
Tel-Fax: (0 412) 221 99 93
Ofis - DİYARBAKIR

ALMANYA

Postfach: 131831, 42045
Wuppertal/ALMANYA
Tel: 0 (202) 370 25 05
Fax: 0 (202) 370 25 60

ABONE KOŞULLARI

Altı Aylık: 1 500.000 TL Yıllık: 3.000.000 TL
Avrupa: 60 DM ABD: 40 \$
Avusturalya: 45 Avusturalya Doları

İLAN TARİFESİ

Arka Kapak: 80.000.000.-TL
İç Kapak: 60.000.000.-TL
İç Sayfalar: 45.000.000.-TL
Yarım Sayfa: 25.000.000.-TL
1/4 Sayfa: 12.500.000.TL

BASKI

Yön Matbaası
Tel: 0 (212) 544 66 34
Topkapı / İSTANBUL

İçindekiler

DENG'den Sunu.....1

OLAYLAR ve GÖRÜŞLER

PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay
'Böylesi bir dava ve onun üstüne
koparılan gürültü patırtıyla da
tarihin yönü değişmez'.....2-12

Çoğulcu kimlik
Toplumsal bir bela mı?
Yoksa bir zenginlik mi?
Yılmaz Çamlıbel.....13-20

Kürdlerde felsefe
Eladdin Secadi.....21-28

Geride kalan süreç sorunların yüze
çıkmasına yol açtı
Yavuz Koçoğlu.....29-33

Dersdan û perwerdekırına bı zımanê Kurdi
lı yekitiya Sovêtê ya berê-1
Wezirê Eşo.....34-39

KİT'ler ve özelleştirme.....40-45

Kürdistan Sosyalist Partisi-PSK
Tarih bu rejimi
cezalandıracaktır.....46-48

Deng'den Sunu

Merhaba

Türkiye, 18 Nisan Erken Genel ve Yerel Seçim sonuçlarıyla yeni bir siyasal tabloya kavuşmuş bulunuyor. Şiddet politikaları üzerinde yeşeren şoven yükseliş ve toplumsal kutuplaşmanın belirlediği bu siyasal tablo, toplumun, yakın gelecek için haklı kaygılar beslemesine yolaçıyor. Deyim yerindeyse ülkenin kaderi şimdi kurdun-kuşun elinde.

Şunu hep söyledik ve bir kez daha söylemeyi görev biliyoruz. Evet, dünden bugüne süreci belirleyen, yönlendiren gerici-şoven güçler oldu, üstelik bugün bu güçler daha yaygın bir kitle desteği ile karşımızda duruyor.

Ancak bu tablodan çıkartılacak sonuç, asla karamsarlık ve umutsuzluk olamaz. Çünkü bu coğrafyada devrimci-ilerici mücadele geleneği en azından gerici-şoven gelenek kadar köklüdür ve geçmişe dayanmaktadır. Geçmişte olduğu gibi bugün de geleceği belirleyecek olan, umudu ve aydınlık yarınları besleyip büyüten bu damardır. Türkiye bu damardan aldığı güçle ilerleyip büyüyecektir.

Son siyasal tablonun verdiği bir mesaj vardır elbet; o da mücadelenin daha da şiddetleneceği ve bunun biz barış, demokrasi ve sosyalist güçlere dayattığı görevler.

Toplumu uyutma tiyatrosu, iç geçirten gösterilerle oyununa devam ediyor hala.

Meclisin hemen açılışında bir Merve olayı patlak verdi ki görmeye değsin. Kıbrıs fa-tihi, Meclis kürsüsünde Don Kişot misali Merve türbanı üzerine yürüdüğünde yer gök inledi. İrticai güçler Meclis kapısından gersin geriye püskürtüldü sahte kahraman rolleriy-le.

Tam Türkiye ve uluslararası toplum Öcalan'ın İmralıdaki duruşmalarında yoğunlaşıp, süreci dikkatle izliyorken Fethullah Gülen olayı patlatılıverdi biranda.

Ve bir şeyi daha öğrendik, değişik güç odaklarının elinde her kesin ve bu arada bütün diğer güç odakları hakkında kasetler bulunmakta, artık bu alandaki kavgalar karşılıklı kaset savaşları şeklinde yürütülmektedir. Kimin defteri dürülmek isteniyorsa, hemen arşivde ilgili bölümdeki kasetlere başvurulmaktadır.

Gülen'e karşı ayaklan(dırıl)anların yüzlerindeki mahçubiyeti izledinizmi siz hiç? Yıllarca destekledikleri, bunun karşılığında beslendikleri birilerine karşı kavgaya sürülenlerin nasıl bir duygu içinde oldukları merak konusudur doğrusu.

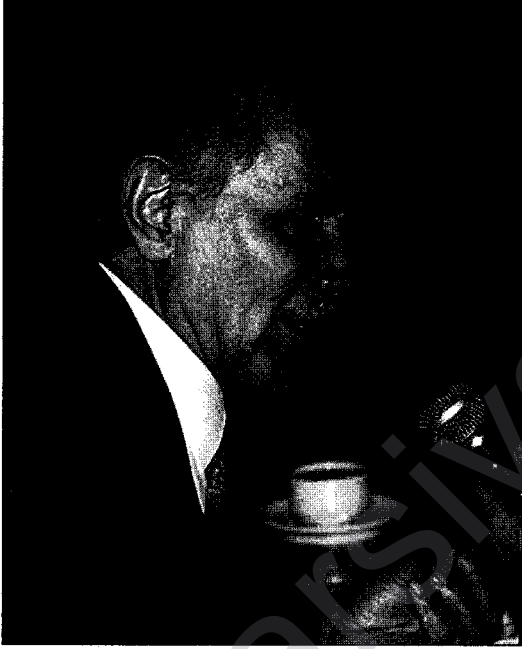
Bu sayımızda, PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay'la, seçim sonrasında başlayarak İmralıdaki duruşmalara, "ulusal kongre" ve ABD'nin Irak politikasına değin bir çok iç ve dış gelişme hakkında yapılan bir röportaj yayınlanıyor.

Yılmaz Çamlıbel, Çoğulcu Kimlik sorununun farklı algılanışını, Doğu'da ve Batı'da çoğulcu kimlik sorunun büründüğü değişik görünüşleri ortaya seriyor. A. Secadi'nin kaleme aldığı ve Azad Şatehi'nin Türkçeye çevirdiği Kürtlerde Felsefe'nin yanı sıra DBP Genel Başkan Vekili Yavuz Koçoğlu'nun DBP ve seçim sürecini irdeleyen çalışması yer alıyor bu sayımızda.

W. Eşo'nun Kürtlerde Eğitim konulu çalışmasının bir bölümünü Kürtçe orijinaliyle yayınlarken, DBP'nin KİT'ler ve Özelleştirme Komisyon'unun KİT'ler ve Özelleştirme konu-lu raporu, son gelişmelerle ilgili olarak yayınlanan PSK basın bildirisi, okuyucularımızın bilgilendirme ihtiyacını giderecek materyaller arasında. İlgili okuyacağınızı umuyoruz.

Yeni bir sayıda buluşmak dileği ile.

PSK Genel Sekreteri Kemal Burkay:

*'Böylesi bir dava
ve onun üstüne
koparılan
gürültü patırtıyla
da tarihin yönü
değişmez'*

■ **Sayın Burkay, 18 Nisan seçimlerinin sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Eğer düzen partilerinin aldığı sonuçlara bakarsak, bir yönüyle sürprizli. MHP'nin, barajı aşsa bile, bu derece yüksek bir oy yüzdesi tutturup ikinci parti olacağı beklenmiyordu. ANAP ve DYP'nin oylarının bu kadar düşeceği de. Ne var ki bunlar, yıllardır yürütülen yanlış Kürt politikasının, kışkırtılan şoven duyguların sonuçlarıdır. Kirli

savaş bazı partileri bitirdi, CHP'yi barajın altına attı, ANAP ve DYP'yi baraja yaklaştırdı. Süreç sözde sol, gerçekte ise liberal sağın bile gerisinde ve nasyonalist DSP ile ırkçı MHP'yi, şoven ve Kürt düşmanı politikaları nedeniyle palazlandırdı, öne çıkardı.

Böyle olması doğal değil mi? Yıllardır Türkiye'de Kürt düşmanlığı, bunun da ötesinde Yunan, Arap, Ermeni düşmanlığı yapılıyor! Türkiye tüm kom-

şularıyla kanlı bıçaklı. İçte olduğu gibi dışta da, sorunlarını barışçı yöntemlerle, uluslararası hukuka saygılı davranarak çözmeyi başaramıyor; hep askeri güce, tehdite başvurarak sonuç almaya çalışıyor. Hatta, Kıbrıs işgaline, Kürt soykırımına, insan haklarının rezalet durumuna -işkenceye, binlerce faili meçhule, idam cezasına, cezaevlerini dolduran yazar çizerlere, bilim adamlarına, mengine "pres" edilen basına ve onmil-

yonlarca açına işsizine- bakmaksızın, Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne almıyorlar, araya eleştiriyorlar, demokrasi ve barış tavsiye ediyorlar diye Avrupa'ya düşmanlık yapıyor! Tüm dünya Türklere düşman gibi gösteriliyor. Türk milliyetçiliği, ırkçı ve şoven duygular akıl almaz biçimde kışkırtılıyor, militarizm yüceltiliyor. Böyle bir ortamda nasyonal sosyalist Ecevit'le, sembollerini kurt ve kan olan ırkçı partinin öne çıkmaları doğal değil mi?.

Hayır, bunlar hiç sürpriz değil. Toplumun hiçbir sorununu çözemeyen, ülkeye barış ve demokrasi getiremeyen, savaş güçlerinin, ordunun güdümüne giren bu kısır, bu zavallı politikacıların karşılaştığı bu duruma şaşmamalı. Üstelik hırsızlıklar, vurgunlar, çete pislikleri eklenince, bu sonucun ortaya çıkması son derece doğal. Seçimlerde düş kırıklığına uğramış sözkonusu düzen partileri ve liderleri, şimdi oturmuş sözde bu yenilginin nedenlerini araştırıyorlar; ama asla sorunların özünü inemiyor, sudan nedenlerle oyalanıyor ve günah keçileri arıyorlar. Bu kafayla giderlerse, gelecek bir seçimde, CHP gibi ANAP ve DYP de barajı aşamazlarsa hiç şaşmamalı. Şu yüzde 10 barajını bile ısrarla koruyan onlar. Bu yüksek bent, düzen yanlısı olmayan ilerici, sol partiler için konmuş. Ama işe bakın ki kendileri de takılıyorlar. Bu da demokrat olmayanların cezasıdır!

■ Ya RP'nin yerine kurulan Fazilet Partisi'nin bu kadar gerilemesi?

Bu gerileme, kanımca iki nedendir. Birincisi RP iktidarda denendi, fantazilerinin hayata geçme şansı olmadığı görüldü.

İkincisi, RP ve onun devamı olan FP, devletin askeri ve sivil bürokrasisi, iç ve dış büyük sermaye çevreleri ve onların emrindeki basın tarafından müthiş sıkıştırıldı, bunaltıldı. Bu hala da devam ediyor. Bir başka deyişle, geçmiş yıllarda İslami hareketi sola ve Kürt ulusal hareketine karşı kışkırtanlar, besleyip büyütenler, o iktidara talip olacak ve islami söylemlerini hayata geçirmeyi deneyecek kadar etlenip butlanınca, bu kez "irtica" diye suçlayıp küçültmek için seferber oldular. İslami harekete, RP'ye umut bağlayanların bir bölümü ise, onun söylediklerini yapamayacağını, yapmasına izin verilmeyeceğini, deneyerek gördüler. Bu nedenle, RP oylarının bir bölümünün başka arayışlara girmesi doğaldır.

■ Seçimleri sol ve Kürt hareketi açısından nasıl değerlendirebiliriz?

Tabi "sol" deyince, benim aklıma, sosyalist sol, daha doğrusu marksist, en azından onunla ilişkisini tümünden kesmemiş, emeğin çıkarlarını savunan sosyalist sol geliyor. Ecevit'i ve partisini soldan saymıyorum. Bu sadece bir yakıştırma. Türkiye'deki rejime demokrasi sözcüğünün de yakıştırılması gibi.. CHP'yi de, safalarında ve özellikle tabanında ilerici, demokrat, sol eğilimli insanlar olmasına rağmen, hatta sosyaldemokrat bir parti olarak görmüyorum. Türkiye'nin sosyaldemokrat geleneği yoktur. Bu tür sıfatlar, DSP gibi, CHP'ye de bir yakıştırma olmaktan öteye gitmiyor.

Türkiye'nin marksist ve sosyalist solu ise bu seçimlerde de bir varlık gösteremedi. ÖDP'nin aldığı yüzde 1'e yakın oyu bile

tabi "sol" deyince, benim aklıma, sosyalist sol, daha doğrusu marksist, en azından onunla ilişkisini tümünden kesmemiş, emeğin çıkarlarını savunan sosyalist sol geliyor. Ecevit'i ve partisini soldan saymıyorum. Bu sadece bir yakıştırma. Türkiye'deki rejime demokrasi sözcüğünün de yakıştırılması gibi.. CHP'yi de, safalarında ve özellikle tabanında ilerici, demokrat, sol eğilimli insanlar olmasına rağmen, hatta sosyaldemokrat bir parti olarak görmüyorum. Türkiye'nin sosyaldemokrat geleneği yoktur. Bu tür sıfatlar, DSP gibi, CHP'ye de bir yakıştırma olmaktan öteye gitmiyor.

bir başarı saymak herhalde gerçekçi olmaz. TİP'in 1965 seçimlerinde -ki bu, sosyalist bir partinin Türkiye'de girdiği ilk seçimdi- yüzde 3 oy aldığı düşünülürse, 34 yıldan bu yana, legal planda solun bir arpa boyu yol gitmediği, aksine daha da gerilediği, nerdeyse seçmen tarafından ciddiye alınmaz olduğu meydanda.

■ *Bunu neyle açıklayabiliriz?*

Bence nedenler çeşitli. Düzenin baskıları, yasaklamalar; ikide bir iktidara el koyup vatani ve milleti kurtarma adına kesip biçen, ülkenin solunu, ilerici güçlerini ezen cuntalar nedenlerden biri. Ama tek neden olarak bunu göremeyiz. Sol bu duruma düşmüşse kendisinden kaynaklanan nedenler de var.

Kanımcı sol, yaptığı yanlışlarla, kendisini ezme isteyen rejimin işini kolaylaştırdı. 1965'lerde, tüm sıkıntı, baskı ve güçlüklerle rağmen legal çalışma olanakları varken illegaliteye ve şiddete özendi. Kendi ülkesinin koşullarına uygun bir strateji izleyeceğine, başka ülkelerin; Vietnam'ın, Çin'in, Latin Amerika'nın devrimci deneyimlerine öykündü; bir tür hazır reçeteler kullanmak istedi. Sonuç illegalite ve şiddet tutkusu, aşırı bir bölünme, ufalanma, kitlelerden kopma ve rejimin saldırı ve terörüne davetiye çıkarmak oldu. Türkiye sosyalist hareketi -ki bu, başlangıçta onun bir parçası olan Kürt solunu da etkiledi- o günden bu yana belini düzeltmedi, geçmişten dersler çıkarmayı başaramadı. Bu dersleri çıkarsa belki toparlanırdı.

1980'li yılların sonunda uluslararası sosyalist hareketin

yaşadığı bunalım, sosyalist sistemin çökmesi de olumsuz etkilerini gösterdi. Bir bölümü umutlarını yitirip kenara çekildi, diğer bir deyişle havlu attı. Bir bölümü ise, hala geçmişte yaşıyor; kendisini yenilemeyi başaramıyor ve eski söylemleri ve yöntemleri tekrarlayıp duruyor.

Solun bu durumdan kurtulması, geçmişten dersler çıkarıp yanlışlarından kurtulmaya, ideolojik planda yenilenmeye ve ülke gerçeklerine uygun bir program üzerinde birlik sağlamaya bağlı. Sol ancak böyle güçlenir, kitleselleşir ve bir seçenek haline gelir. Kuşkusuz bunu yapmaya çalışanlar var; ama bir bölümü hala hiçbir şey olmamış gibi davranıyor.

Düzen böylesine sürekli ve ağır bir bunalım içindeyken solun kitlelerin ilgisini çekememesi, seçenek olamaması üzerinde ciddi biçimde düşünmek gerekir. Bu durum, herhalde başarılı politikaların ürünü değildir.

■ *18 Nisan seçimlerine HA-DEP ve DBP gibi, genellikle Kürt ilerici-yurtsever güçlerine dayanan ve politikalarında Kürt sorununun çözümüne ağırlık veren iki parti de katıldı. Bunların aldığı sonuçlar için ne diyorsunuz?*

HADEP'in seçim öncesi barajı geçeceğine ilişkin iddiaları, eğer doğal bir seçim söylemi değilse, gerçekçi değildi. Buna rağmen tek başına aldığı yüzde 5'e yakın oy küçümsenemez. Birçok Kürdistan ilinde birinci ya da ikinci derecede oy aldı. Diyarbakır gibi bir merkezde yüzde 50'yi geçti. Ayrıca kazandığı epeyce belediye başkanlığı var. Bunun önemli bir başarı olduğu kanısındayım. Ve bu başa-

rı, genel başkanı dahil, yöneticilerinin çoğunun içerde olduğu, ağır baskı ve saldırılara uğradığı bir ortamda sağlandı.

Öte yandan, sözkonusu baskılar, HADEP'e sempati duysun ya da duymasınlar, Kürt yurtseverlerinin, oylarıyla ona destek vermelerine neden oldu. Özellikle Suriye ile krizin patlak vermesi ve Öcalan'ın Suriye'yi terk etmesinden sonra yaşanan süreçte, rejimin hiçbir sınır tanımayan şoven ve saldırgan tutumu Kürt kamuoyunda büyük rahatsızlık yarattı. HADEP'e verilen oylar, aynı zamanda rejimin anti Kürt tutumuna, bu ırkçı ve şovenist çalgınlığa karşı bir tepkidir, protestodur. Kürtler bununla sinmediklerini gösterdiler ve bu olumludur.

DBP'nin seçimlerde aldığı oy ise beklenenin çok altında oldu. HADEP'in görece başarısının ve DBP'nin başarısızlığının nedeni, HADEP'in daha iyi bir programa sahip olması, ya da çok daha iyi politikalar izlemesi değildir. Aksine, HADEP'in legal çalışma üslubunu iyi bildiği kanısında değilim. Buna karşılık DBP'nin programı, barış ve demokrasi politikaları kanımcı gerçekçi ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun. Buna rağmen ortaya çıkan bu ilginç sonucun, her iki partinin yapısı ve çalışma tarzının dışında nedenleri var.

Nedenlerden biri, hatta başlıcası, sözkonusu gergin ortam ve bunun yol açtığı kutuplaşmadır. Türk oylarının önemli bir bölümü nasıl milliyetçi duygularla MHP ve DSP'ye yöneldiyse, Kürt yurtseverlerinin oyları da aynı duygularla rejimin yoğun saldırılarına uğrayan HADEP'e yöneldi.

Ancak tek nedenin bu oldu-

dBP'nin seçimlerde aldığı oy ise beklenenin çok altında oldu. HADEP'in görece başarısının ve DBP'nin başarısızlığının nedeni, HADEP'in daha iyi bir programa sahip olması, ya da çok daha iyi politikalar izlemesi değildir. Aksine, HADEP'in legal çalışma üslubunu iyi bildiği kanısında değilim. Buna karşılık DBP'nin programı, barış ve demokrasi politikaları kanımca gerçekçi ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun. Buna rağmen ortaya çıkan bu ilginç sonucun, her iki partinin yapısı ve çalışma tarzının dışında nedenleri var.

ğunu söyleyemeyiz. Edindiğim bilgilere ve izlenimlere göre, DBP örgütü de sözkonusu ortamdan, seçmen eğiliminden etkilen-di ve seçim çalışmasını gevşek tuttu, hatta işleri büyük ölçüde olurluna bıraktı. Örgüt seçimlere zamanında ve gereği gibi motive olamadı, kadrolarını seferber edemedi. Bunun DBP açısından savunulacak yanı olamaz. Eğer ortada bir iddia ve örgüt varsa, işi ciddi tutmak, onun gereğini yapmak gerekir. O kanıdayım ki, eğer DBP, en başta örgütün yönetici organları işi ciddi tutsalardı, planlı, programlı bir çalışmayı kararlıca hayata geçirseylerdi, aldıkları oyun iki-üç kat fazlasını alabilirdi.

Kaldı ki seçim çalışmasının amacı salt fazla oy almak değil, kitlelerle bağ kurmak, görüşleri yaymaktır. Öte yandan bu işi, yani kitlelere yönelik çalışmayı yalnız seçim döneminde değil, her zaman, yılın 365 günü yapmak gerekir. Bir parti eğer böyle motive olursa ve eğer kitlelerden yana doğru bir programa sahipse, zamanla büyümemesi, başarılı olmaması için neden yoktur.

■ **Aralık 1995 seçimlerinde sol ve yurtsever kesim arasında bir "Emek-Barış-Özgürlük Bloku" (EBÖB) oluşmuştu. Bu kez böyle bir blok yoktu. Bu da bir eksiklik olmadı mı? Sözkonusu sol, ilerici ve yurtsever partiler böylesi bir birlik oluştursalardı sonuç farklı olmaz mıydı?**

Bence çok daha farklı olurdu. Blokun gücünü mevcut oyların toplamı olarak düşünmemek lazım; birliğin bundan öte psikolojik bir etkisi, gücü vardır. Hatırlanacağı gibi EBÖB büyük bir coşku yaratmıştı. Eğer blok korunabilseydi bu seçimlerde çok daha

büyük bir coşku ve kitlelilik yakalanabilir, baraj zorlanabilir, hatta aşılabilirdi. Bu da parlamentoya değişim yanlısı etkili seslerin girmesi demek olacaktı.

Ama hem blokun oluşmasını önleyen yasal engeller vardı, hem de partiler yeni bir blok oluşturmak için gereken arzu ve esnekliği göstermediler. Herkes kendi kulvarında koşmayı tercih etti.

Öte yandan bu tür birlik ve dayanışmayı salt seçim dönemlerine özgü bir ihtiyaç olarak görmemek gerek. Barış ve demokrasi mücadelesinin gelişip güçlenmesi, kitleleşmesi, yığınlara yön vermek ve seçenek yaratmak için bu birlik anlayışı sürekli olmalı. Diğer bir deyişle bu, ortak bir cephe yaratma görevidir. Bu görev dün önümüzde duruyordu, bugün de duruyor. Ne yazık ki bunun için ciddi ve içtenlikle çaba gösteren, bunun gereğini yapan yok, ya da yok denecek kadar az. Kimisi kendisi dışında kimseyi istemiyor, bir birlik ve dayanışma sorunu yok. Öyle olunca da mevcut, görece olarak büyüklü küçüklü örgütlerin hiçbiri seçenek olamıyor. Bir bakıma herkes kendisini kandırıyor.

Bu üzüntü verici bir durum, ama gerçek. Sol ve yurtsever hareket kendi yanlışları yüzünden yenik düşüyor.

■ **Üç parti, MHP, DSP ve ANAP biraraya gelerek Ecevit'in başkanlığında bir koalisyon oluşturdular. Bu hükümetin Türkiye'nin temel sorunlarını çözmesi beklenebilir mi?**

Türkiye'nin temel sorunları bugüne kadar bir hükümetin gidip diğerinin gelmesiyle çözülmedi ve bu hükümetin de böylesine sihirli bir yapısı yoktur. Üs-

telik DSP ile ANAP bundan önceki hükümetlerde de vardılar. Ecevit'le Yılmaz da yeni yüzler değil. Dün biri başbakan, ötekisi başbakan yardımcısıydı; şimdi yer değiştirdiler. Ya MHP? Daha 12 Mart ve 12 Eylül öncesinden iyi bildiğimiz, "Milliyetçi Cephe" hükümetlerinde marifetlerine tanık olduğumuz, faşist ve ırkçı olarak ünlenmiş, bugün toplumu bir ağ gibi saran çetelerin bağrından kaynaklandığı bu partiyi yeni sayabilir miyiz?..

Bu arada MHP bir değişime uğradı mı? Uğramadığını bizzat şimdiki genel başkanı Devlet Bahçeli ısrarla belirtiyor. Öyleyse böyle bir partiden ne beklenebilir?

Türkiye'nin temel sorunları na ancak, ülkenin ve çağın gerçeklerine, ihtiyaçlarına uygun yeni politikalar ve bunları temsil eden yeni partiler, yeni liderler çözüm bulabilir. Bunu hep söyledik ve bir kez daha vurguluyoruz. Oysa bu liderlerin ve bu partilerin yeni hiçbir tarafı yok. Ecevit yılların Ecevit'i, Türkiye'nin en tutucu iki politikacısından biri (öteki Demirel ve Cumhurbaşkanlığı mevkiinde!). Ötekiler de eski tas eski hamam. Eğer hükümetin yapısında bir değişiklik varsa o da olumlu değil, olumsuz yönde. DSP ve MHP şovenlikte birbirleriyle yarışıyorlar. Kürt sorununa yaklaşım bakımından bu hükümet Türkiye'de olabilecek en tutucu, en olumsuz yönetim.

Bunların Kürt sorununda olumlu adım atmasını beklemek, iyimserlikten öte düş olur. Kürt sorunu ise yalnızca Türkiye'nin en büyük sorunu değil, aynı zamanda anahtar sorundur; öteki sorunların çözümü de buna bağlıdır. Bunu görmeyen veya gör-

mek istemeyen devekuşu misali başını kuma gömmüş demektir. Bu soruna gerçekçi bir çözüm bulmadan yapılan iş, çekilen nutuklar havanda su dövmekten öteye gitmez. Gelip geçen Türk hükümetleri bu nedenle birşeyi değiştiremiyorlar ve ülkenin içine düştüğü bunalım yıldan yıla derinleşip devam ediyor.

Türkiye'nin gerçekçi, çağdaş bir yönetime; yeni, değişimci politikalara ihtiyacı var. Zaman zaman, politik çevrelerde, işveren ve işçi kesimlerinde reformlardan söz ediliyor. Ama barış ve demokrasi yönünde köklü adımları içermeyen hiçbir reform paketi ciddiye alınamaz. Kürtlerin haklarını tanıyıp sorun adil bir şekilde çözülmeden ise bu ülkede ne barış ne demokrasi olur; kimse kendisini aldatmasın!

■ *Bu hükümet bazı çevrelerce, "güçlü hükümet" adına özellikle istendi. Şimdi de öyle niteleniyor...*

Evet, "güçlü hükümet" isteyen çevreler var. Örneğin ordu, iç ve dış sermaye çevreleri, onların hizmetindeki basın.. Bunların kafasındaki güçlü hükümet nasıl birşey? Bundan, ülkenin temel sorunlarını, örneğin Kürt sorununu adil, çağa uygun şekilde çözüp barışı ve demokrasiyi getirmeye, ya da açlığa, işsizliğe çözüm bulmaya, yani emekçilerin sorunlarını çözüp yoksul halkın yaşam düzeyini yükseltmeye elveren bir güç ve cesaret mi kastediliyor? Tam tersine!

Bu çevrelerin "güçlü hükümet"ten kastettikleri, kitlelerin istemlerine aldırılmayacak, kendi deyişleriyle "popülizm yapmayacak", ordunun, işverenlerin, bu arada IMF'in isteklerini yerine getirecek bir hükümettir. İşçi-

lerin, memurların ücret artışlarına dur diyebilmeli, tarım ürünlerine desteği çekmeli; özelleştirmeleri, yani devlet malının "özel teşebbüs"e peşkeş çekilmesi işini hızla yapmalı; sosyal hakları cesaretle budamalı; vergi yasasını zenginlerin gönlüne göre daha da "iyileştirmeli", "nereden buldun?" gibi cansıkıcı uygulamalara gitmemeli...

Bu hükümet bu konuda "güçlü" olduğunu elhak, şimdiden göstermektedir. O zenginin önünde kedi, yoksulun, emekçinin önünde aslan! Resmi rakamlara göre bile enflasyonun yüzde 70'lerde seyrettiği bir ortamda, memura uygun görülen ücret artışı yüzde 10, hatta onun altında! Kamu malının kelepirci fiyatına pazarlanması hızlanacak. Sosyal sigortaların icabına bakılıp devlet bu "yükten" kurtarılacak.. Vergi yasasına daha kısa süre önce konan, ama uygulanma fırsatı ve şansı da bulamayan, "nereden buldun?" hükmü kaldırılacak. Böylece pek sayın hırsızlarımız, vurguncularımız, kara para tacirleri, uyuşturucu zenginleri paralarıyla rahat rahat mal mülk alacak, onu faize, hisse senedine yatıracaklar..

Bu "güçlü hükümet" ayrıca orduya bol bol yeni silahlar alacak. Polisi daha da donatacak.. Örneğin, şu günlerde 7 milyar dolarlık, yani üç katirilyonluk bir tank alımı gündemde.. Evet buna para var, ama memura yok. Bu tanklar belki karın doyurur, belki bu ülkenin insanlarını mutlu eder, kimbilir?..

Bu güçlü hükümet işte bunları yapacak. Bunun için oy planında gerekli kitle desteğine ve parlamentoda sayısal çoğunluğa sahip. Yine de bu bir güç işareti değildir. Sorunları çözemeyen, o

anlayışı ve cesareti olmayan hiçbir hükümet güçlü sayılamaz. Bu hükümet de kendisinden öncekiler gibi çaresizdir ve sorunların içinde boğulacaktır. Bu nedenle uzun ömürlü oması da mümkün değildir.

■ *Bu karamsar bir tablo olmuyor mu? Bu durumda toplum için bir çıkış yolu yok mu? Sizce muhtemel gelişmeler ne olabilir?*

Manzara gerçekten karamsarlık verici. Ama gerçek neyse olduğu gibi görmekte yarar var. Çıkış yolu da ancak bu şekilde bulunabilir.

Şimdiye kadar görüldü ki, dünden bugüne ülkeyi yönetmekte olan partilerin ve liderlerin oynadığı bu tahterevalli oyunuyla bir şey değişmiyor. Politikaların değişmesi zorunlu. Ama toplumun hafızası zayıf. Politikayı ise egemenlerin, onların parti ve liderlerinin oynadığı bir oyun, bir futbol maçı gibi görmüş.. Birine kızınca, kulüp değiştirir gibi ötekine koşuyor. Yağmurdan kaçarken doluya tutuluyor ve iktidardan kovduğu birine, bir süre sonra yeniden kurtarıcı diye sarılıyor. Bunların tümünü birden kovmak, çöp sepetine atmak ise aklına gelmiyor.

Yine de toplumun, düşe kalca da olsa, bir arayış içinde olduğunu da unutmamalı. Önü tıkanınca -ki darbelerle sık sık tıkanmış- başka kanallar arıyor. Sol ve demokrasi güçlerinin, Kürt yurtsever hareketinin açtığı kanallar

tıkanınca, bulabildiği başka kanallara yöneldi. Örneğin 12 Eylül sonrası İslami harekete yöneldi. Cunta bunu özellikle de istemiş, İslami hareketi solun ve Kürt ulusal hareketinin panzehiri gibi görmüştü. Ne var ki İslami hareket bu kanalda beklenmedik biçimde güçlenip iktidara aday

nendikten, yıprandıktan, önu ke-sildikten sonra, bu kez de sağ ve sol türden en ırkçı, milliyetçi partilere yöneliyor. Rüzgar bu kez de bu yönde esiyor.

Peki bu nereye kadar sürecek? Toplum bunları da deneyecek ve çok geçmeden bu çılgınca milliyetçi sloganların da derde deva olmadığını görecektir. O zaman bakalım "toplum mimarları", bu kurnaz tilkiler ve eli sopalılar nereyi, hangi yönü işaret edecekler? Galiba, onlar bakımından artık işaret edecek bir yön kalmadı; son yedeklerini kullanıyorlar. Bundan sonrası ya, eşi görülmemiş bir kanlı kargaşa, belki doğrudan askeri yönetim biçiminde bir çıplak faşizm, ya da olumlu yönde bir değişimdir. Çünkü politik ve sosyal çürüme artık sınırlarına dayandı. Deniz bitmek üzere..

Değişimi sağlamak solun ve Kürt yurtsever hareketinin sağduyusuna, uzak görüşlülüğüne bağlı. Eğer asgari müşterekler üzerinde bir cephe oluşturmak için içtenlikle çalışır ve orada biraraya gelirse toplum yeni bir yön verebiliriz. Bu da barış ve demokrasi müşteregidir.

Bir başka deyişle, iyimser olmak için, hep birlikte iyi işler yapmak gerek!

■ *Öcalan'ın Suriye'den çıkarılması ve yakalanmasına kadar giden süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Öcalan'ın bir gün Suriye'den

türkiye'nin temel sorunlarına ancak, ülkenin ve çağın gerçeklerine, ihtiyaçlarına uygun yeni politikalar ve bunları temsil eden yeni partiler, yeni liderler çözüm bulabilir. Bunu hep söyledik ve bir kez daha vurguluyoruz. Oysa bu liderlerin ve bu partilerin yeni hiçbir tarafı yok. Ecevit yılların Ecevit'i, Türkiye'nin en tutucu iki politikacısından biri (öteki Demirel ve Cumhurbaşkanlığı mevkiinde!).

olunca, bu kez de aynı adamlar, onu budamaya kalkıştılar!

Son dönemde, İslami harekette karşı bu kez DSP'nin "sol milliyetçiliği"nin ve MHP'nin, yani "saf" ve ırkçı Türk milliyetçiliğinin, bir panzehir gibi devreye sokulduğunu görüyoruz. Dün rejimin ideolojisi "Türk-İslam sentezi" idi, bugün "sağ-sol milliyetçi sentez" devrede. Bu arada, yıllar yılı ezdikleri, gizliliğe ittikleri Alevi kitesini de imdada çağırılmaktan geri kalmıyorlar..

Topluma bir kanal kapatılıp öteki açılıyor. Toplum dün İslami hareketten çıkış umarak RP'ye yöneldi; bugün, RP de-

ve Bekaa Vadisi'nden çıkarılacağı belliydi. Ulusal kurtuluş mücadelesinde insan ancak kendi halkına, kendi toprağına ve güvenilir dost güçlere dayanabilir. Suriye'nin ise, Türkiye, İran ve Irak gibi, kendi Kürt sorunu vardır. Kürt ulusal hareketi bakımından, bu ülkelerden birine dayanarak mücadelenin zafere götürülemeyeceğini biz yıllarca söyledik. Sonuç bizim açımızdan bir sürpriz değildir.

Suriye'den çıkış aşamasında da Öcalan'ın Avrupa'ya yönelmesi kanımca yanlıştı. Birincisi, kendisini almaya hazır bir ülke yoktu. Yıllardır Avrupa ülkelerinde yapılmış oldukça yanlış eylemler yüzünden örgütünün bu ülkelerle ciddi sorunları vardı; hatta kendisi bazı ülkelerde kırmızı bültenle aranıyordu. Ayrıca, Öcalan'ın gitmesi gereken yer öncelikle Kürdistan'dı. Çünkü yıllardır orada bir savaş yürütüyordu. Kuzey parçasında ve öteki parçalarda binlerce partizanı vardı. Orada olması, yapılan işin mantığı gereği idi. Bu hem savaşınlara, hem bir bütün olarak taraftarlarına ve Kürt kitlesine büyük moral verirdi; prestiji de kat kat artardı.

■ *Orada güvenlik koşullarının olmadığı söylendi..*

Risk her yerde vardır ve savaşı göze alan bunu da göze almalı. Savaşın tüm liderler öyle yapmışlardır. Hatırlıyalım: Şubat Devrimi'nin hemen ardından Lenin Rusya'ya gitti ve Ekim Devrimi'ni Petersburg'da, kendisi için büyük hayati risklere de katlanarak bizzat yönetti. Mao ve Ho Şi Minh halk savaşını bizzat yönettiler. Mao'nun uzun yürüyüşü hatırladadır. Kastro Küba'ya çıkartma yapan grubun

içindeydi ve o savaşta arkadaşlarının büyük bölümünü kaybetti, kendisi de ölebilirdi. Daha sonra da, zafere kadar, yoldaşlarıyla birlikte dağlarda savaştı.

Uzağa gitmeye ne hacet, silahlı mücadele yürüten Kürt liderleri de tümüyle böyle yapmışlardır. Mustafa Barzani'nin yaşamı Kürdistan dağlarında geçti. Oğulları da savaşırken orada idiler. Celal Talabani de öyle yaptı. Kasımla savaşırken dağlarda idi ve arkadaşları hala ordadırlar. Kasımla ve Şerefken di Kürdistan dağlarında değil, Avrupa'da avlandılar.

Öcalan için de Kürdistan'da barınma koşullarının yurt dışından daha fazla olduğu kanısındayım. Öcalan'ın birçok komutanı, kardeşi Osman Öcalan, Cemil Bayık ve daha birçokları yıllardır dağlardadır. Savaşta vurulan PKK komutanı çok azdır. Yıllarca, hem de iç kesimlerde savaşan Şemdin Sakık, ancak silah bırakıp Güney'e geçtiğinde yakalandı. Demek ki Öcalan için de barınma koşulları vardı ve risk, belki Avrupa'dan daha da azdı.

■ *Sizce Öcalan'ın İtalya'da kalma şansı yok muydu?*

Vardı ve Öcalan'ın İtalya'dan ayrılması ikinci büyük yanlış oldu. İtalyan hükümeti, Türkiye'den ve ABD'den gelen tüm baskılara karşılık Öcalan'ı Türkiye'ye iade etmeyeceğini açık açık söyledi ve sonuna kadar diretti. Ama, gelen baskılar karşısında Öcalan'a hemen sığınma hakkı da veremedi ve onu yargılamak zorunda olduğunu söyledi. Öcalan'ın bunu göze alması gerekirdi. Bu mahkemeyi Türkiye'nin yargılanacağı bir platforma çevirmek mümkündür ve Türkiye bundan müthiş kork-

tu. Asıl böylesi bir mahkeme Kürt sorunu bakımından tarihi bir mahkeme olabilirdi ve dünyayı uzun süre meşgul eder, Kürt sorununun çözümünü de gündemleştirirdi. Ne yazık ki, Öcalan bunu göze almamakla bu tarihi fırsatı kaçırdı ve kendisi de güç duruma düştü, bilinen olumsuz sonuca yol açıldı.

Öcalan Roma'dayken bir arkadaşımızı gönderdik ve görüşlerimizi kendisine bu kanaldan ilettik. O ara PKK başkanlığından ayrılacağı söyleniyordu. Kendisine, siyasallaşmaya, barış sürecine ağırlık verecekse, örgütünün başında olmasının yararlı olacağını, bu konuda ortak politikalar oluşturup birlikte çalışabileceğimizi söyledik. Aynı şeyi o günlerde kendisiyle yaptığım bir telefon konuşmasında da dile getirdim. İtalya'dan ayrılmamasını ve açılacak davayı Kürt sorununun tartışılacağı bir platforma çevirmeyi önerdim. Bu öneriyi kendisini ziyaret eden başka dostların, örneğin Bayan Mitterrand'ın da ilettiğini biliyorum. Ne yazık ki Öcalan'ın tavrı farklı oldu..

■ *Öcalan'ın yargılanması başladı. DGM'de yapılan bu yargılama için adil mi değil mi tartışması yapılıyor. Siz bu konuda ne diyorsunuz?*

Sorun yargılamanın DGM'de yapılıp yapılmaması, orada bir askeri yargıcın bulunup bulunmaması değildir. DGM'de askeri yargıç olmayınca bu mahkeme tarafsız ve adil mi olacaktır? Herhangi bir Türk ağır ceza mahkemesinde yapılırsa adil bir yargılama olacağını düşünebilir miydik?

Bir mahkemenin adil olabilmesi koşullara bağlıdır. Herşey-

den önce iddia makamı ve sanık arasında tarafsız olabilmeli. Uyguladığı yasalar buna uygun düşmeli. Oysa herhangi bir Türk mahkemesi Kürtler konusunda istese bile tarafsız olamaz. Hukuk sistemi Kürt kimliğinin inkarı üzerine kurulmuştur. Kürtler için hak istemek suçtur, Kürtlere yapılan baskıyı eleştirmek suçtur! Öyle olunca da, Öcalan'ın durumunu bir yana bırakalım, hiç silaha elini sürmemiş herhangi bir Kürt, hatta Türk aydını bile, bu devletin Kürtlere yönelik baskı politikalarını eleştirdiği için bu mahkemelerin önüne gelse, en azından TCK'nın 312 Maddesinden ceza giyecektir! Türkiye'de, Kürt yurtseverlerinin yargılandığı hiçbir davada Türkiye'deki herhangi bir mahkeme tarafsız olamaz, yargılama adil olamaz.

Bu davanın çok daha özel bir durumu var. Öcalan bir Kürt partisinin lideri ve yıllardır süren bir savaşın tarafı. Bu olayda dövüşen taraflardan biri diğerini yargılıyor! Böyle bir mahkemenin tarafsız ve adil olması mümkün mü? Türkiye kendisine güvenseydi uluslararası bir mahkemeye evet derdi.

Oysa Türk yönetimi bu davayı, yalnız Öcalan'ı tek yanlı suçlamak için değil, aynı zamanda kendi suçlarını da ona yüklemek, Kürt halkına yaptığı onca kötülüğü, hak gaspını, binlerce köyün yakılıp yıkılışını, milyonların sürgününü, kıyımları, faili meçhulleri, işkenceleri gözlerden gizlemek, diğer bir deyişle kendisini aklamak için kullanmaya çalışmaktadır. Bundan da öte rejim, elinde tutsak olan Öcalan'ı, baskı ve tuzaklarla dilediği yere çekip, onun söylediklerine dayanarak, iç ve dış kamuoyuna bir

Kürt sorunu olmadığını, olayın terörden ibaret olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. Bu yargılama üzerine inşa ettiği bir propaganda furyasıyla Türk halkının safalarında şovenizmi kışkırtıyor, Kürt halkının moralini bozmaya çalışıyor.

Bu mahkeme her bakımdan rejimin bir gösteri alanıdır. Verilecek karar ise çoktan bellidir. Mahkeme yalnız Öcalan'ı idama mahkum etmekle kalmayacak, "bir Kürt sorunu olmadığına", 30 bin kişinin öldüğü, 3-4 milyon kişinin sürüldüğü, Kürdistan'ın altüst olduğu bu kapışmanın "bir terör olayı ve dış kışkırtma ürünü" olduğuna da karar verecektir!

■ *Öcalan mahkemenin yapısına ve bu tarz yargılanmaya bir itirazda bulunmadı. Öte yandan mahkemede ki şimdiye kadar izlediği tavır ve tutum hem Kürt ve Türk kamuoyunda, hem de dış kamuoyunda tartışılıyor. Siz bu tutumu nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Bence Öcalan'ın ilk itiraz etmesi gereken nokta buydu, yani mahkemenin durumuydu; ama o farklı bir tutuma yöneldi. Öcalan'ın mahkemede kurduğu savunma sistemini ise yanlış buluyorum. Öcalan barış ve demokrasi önerme adına, Kürt halkının istemleri bakımından çok geri bir konuma çekildi.

Elbet Öcalan'ın barış ve demokrasi istemesi yeni değildir; bundan dolayı onu kinamıyoruz; hatta bunu gerekli de buluyoruz. Biz de yıllardır savaşla bir sonuca varılamayacağını, diyalogun ve barışçı bir çözümün her iki taraf için de gerekli, bundan da öte zorunlu olduğunu söylüyoruz. Ama bu barış, aynı zamanda adil

risk her yerde vardır ve savaşı göze alan bunu da göze almalı. Savaşan tüm liderler öyle yapmışlardır. Hatırlıyalım: Şubat Devrimi'nin hemen ardından Lenin Rusya'ya gitti ve Ekim Devrimi'ni Petersburg'da, kendisi için büyük hayati risklere de katlanarak bizzat yönetti. Mao ve Ho Şi Minh halk savaşını bizzat yönettiler. Mao'nun uzun yürüyüşü hatırlardadır. Kastro Küba'ya çıkartma yapan grubun içindeydi ve o savaşta arkadaşlarının büyük bölümünü kaybetti, kendisi de ölebilirdi. Daha sonra da, zafere kadar, yoldaşlarıyla birlikte dağlarda savaştı.

olmalıdır. Daha 1993 yılında Öcalan'la birlikte karşı tarafa sunduğumuz protokol hatırlarda. Orada da barış için, kısa ve uzun erimli olarak yapılması gerekenler belirtilmişti. Kısa vadeli istemlerimiz arasında karşılıklı ateşkes, genel af, -PKK ve PSK dahil- yasaklı tüm politik partilerin serbest bırakılması; Kürt diliyle eğitim, radyo, televizyon; sürgünlerin yurtlarına dönmeleri ve yaralarının sarılması gibi istemler vardı. Uzun erimli olarak ise, sorunun nihayi çözümü için, eşitlik temelinde bir federasyon öneriyorduk. Bu öneriler yıllardır Kürt tarafınca dile getiriliyor.

Oysa rejim bunlara olumlu cevap vermedi. Rejimin barış diye, diyalog diye bir sorunu yok. O Kürt kimliğini tanımıyor ve Kürtlere herhangi bir hak tanımaya da niyeti yok. Onun politikası Kürt mücadelesini bastırma ve Kürtleri tümünden asimile edip Kürt varlığını ortadan kaldırmak. Bugün ülkenin gerçek yöneticisi, gerçek parlamento ve hükümet olan MGK'nın politikası bu..

Peki bu rejimin mahkemede izlediği politika ne? Öcalan'ın ve PKK'nın bu sıkışık durumundan yararlanarak onu istediği noktaya çekmek. Üniter devlete, Türk milliyetçiliğinin tezlerine evet dedirtmek; bir Kürt sorunu yok, yanlış yaptık, bu yabancıların (Yunan, Rus, Suriye, Alman vb.) kışkırtması dedirtmek; olayı bir terör olayı gibi göstermek; kendi yaptıkları dahil, tüm suçları Öcalan'a yüklemek... Yani suçluymuş gibi güçlü olmak!..

Buna karşı yapılması gereken savunma tarzı bu oyunu bozmaya yönelik olmalıydı. Kürt halkının soruna bakış açısı ve istemleri dile getirilmeliydi.

■ *Hem karşı tarafta, hem de PKK ve ona yandaş kesimde kimileri bunu, yargılama sürecini bir siyasal tartışma platformuna çevirme taktiği olarak niteliyorlar.*

Bunun çok zorlama ve aşırı iyimser bir yorum olduğu kanısındayım. Yargılamayı siyasal bir tartışma platformuna çevirmek, Kürt halkının haklı istemlerini bir yana bırakarak, rejimin yaptıklarını ve bu savaşta sorumluluğunu göz önüne sermeden yapılamaz. Oysa, tüm olumsuz koşullara rağmen, yabancı basın ve uluslararası kuruluşların temsilcilerinin de izlediği böyle bir yargılama, Kürt sorununu tartışmak, rejimin yaptıklarını göz önüne sermek için iyi bir platform olabilirdi. Böylece, ya buna göz yumarlardı, ya da yargılama adına sahnelenen, "asrın davası", "tarihi dava" diye nitelenen bu gülünç oyunun, bu tezgahın gerçek yüzü ortaya serilirdi.

Bu fırsat da ne yazık ki kaçırılmıştır. Buna karşılık, Kürt kamuoyunda ve dostlarımız arasında yaratılan bir şaşkınlık, ve düş kırıklığından başka kazanılan birşey ise yoktur. Böylesi bir tutumla bundan sonra da olacağını sanmıyorum. Oysa kazanım, mahkemede kararlı bir duruş olacaktı. Böyle bir tutum, Kürt halk kitlelerine moral verecek, gelecek kuşaklara iyi bir örnek olacaktı. Hem Kürt kamuoyunun, zaten bir ölçüde varolan desteği artarak sürecek, hem de dost çevrelerin, Kürtlerin haklı mücadelesini destekleyen uluslararası barış ve demokrasi güçlerinin çabaları güçlenecekti. Rejimi diyaloga, barışçı bir çözüme zorlayacak olan da buydu. Öcalan'ın kişisel yaşamının kur-

tarılması da böylesi bir ortamda daha kolay olurdu..

Oysa Öcalan, daha yargılamanın başında, ideolojik ve siyasal bakımdan çok geri bir noktaya çekildi.

■ *Bu yargılama Kürt halkının mücadelesi açısından nasıl sonuçlar verebilir? Öcalan PKK'nın silahlı güçlerini tümünden dağdan indirmeyi düşünüyor; bu mümkün mü?*

Silahlı eyleme tümünden son verip vermemek, kuşkusuz Öcalan ve Partisinin bileceği iştir. Ama bu kez de, barış ve diyalog adına Kürt halkının en doğal hak ve özgürlük istemlerini feda etmek, Türk rejiminin tezlerini savunmak gerekmiyor. Bu yeni ve çok daha büyük bir yanlış olur.

Çoğunluğu rejim tarafından aldatılmış, kışkırtılmış ve bizim davamızı anlamıyor da olsa, Türk halkını elbet düşman olarak görmüyoruz. Onunla hep dost ve kardeşçe ilişkiler istiyoruz. İki halkın çıkarı da bundadır. Ama kimliğimizi inkar eden, haklarımızı tanımayan hiçbir yönetimle Kürtlerin barışı olamaz. Mücadele silahlı biçimde olmasa da sürer. PKK'nın silahlı eylemi olmadan da bu mücadele vardı.

Yargılama süreci, şu söyleşinin yapıldığı sırada henüz bitmiş değil. Ama bu haliyle sürer ve sonuçlanırsa, yurtsever saflarda etkilerinin olumsuz olacağına kuşku yok. Öte yandan, her zaman söyledik ve bir kez daha vurgulamakta yarar görüyoruz. Kürt ulusal hareketi ne bir kişiye, ne bir örgüte bağlıdır..Böylesi bir dava ve onun üstüne koparılan gürültü patırtıyla da tarihin yönü değişmez. Kürt halkının ulusal mücadelesi durmaz. Kimse bu tür oyun ve tuzaklarla hal-

kımızı tarihin sahnesinden silemez, onun özgürlük istemini ve mücadelesini yok edemez. Bu mücadele Kürt halkı haklarına kavuştuğu zaman bitecektir. Ülkemize ve ülkemizi işgal edenlere de barış ancak o zaman gelecektir. Bu da böyle biline!

■ *Geçtiğimiz haftalarda "Ulusal Kongre" adı altında bir oluşum ilan edildi. Uzun yıllardan beri PSK'nın ulusal kongre için çaba gösterdiğini biliyoruz. Bu oluşum içinde neden yer almadınız?*

Ulusal kongre ancak dört parçadan örgütlerin katılımıyla oluşabilir. Özellikle de dört parçadan belli başlı örgütler içinde yer almalıdır. Biz de, diğer bazı partilerle birlikte yıllarca bunun için çaba gösterdik; ama başaramadık. Bence bunun başlıca iki nedeni var. Birincisi, her bir parçanın koşullarının farklı olması, orada mücadelenin kendine has özellikleridir. Örneğin Güney Kürdistan'da, 1992'de bir ulusal parlamento ve hükümet oluştu. Bu parçanın durumu, istemleri farklıdır.

Ulusal kongrenin önündeki diğer bir önemli engel, değişik parçalardan örgütlerin aralarındaki sorunlardır. Bu sorunlar birçok kez çatışmalara varmıştır ve hala da böyle durumlar var. Düne kadar KDP ile KYB çatışma halinde idiler; hala da gerilim sona ermiş değil. PKK ile KDP arasındaki çatışma da yıllardır sürüyor. Çatışmalar durmadan, aralarında güvene dayanan ilişkiler kurulmadan bu örgütlerin biraraya gelip birlik oluşturmasını bekleyemezsiniz.

Böyle bir durumda oluşacak kongreye biri gelse diğeri gel-

mez ve kongre birinin diğerine karşı cephesine döner. Buna katılırsanız siz de taraf haline gelirsiniz. Böyle bir yanlışa ortak olmayız. Biz gerçekten ulusal güçlerin geniş birliğini, ulusal çıkarları temsil edecek bir kongre istiyoruz; Kürtler arası bir kamplaşma ve cepheleşme değil.

Söz konusu oluşum, dört parçadan belli başlı ulusal örgütleri kapsamaktan uzak, daha çok PKK çevresinde bir kümeleşme. Irak KDP ve KYB, İran KDP içinde yoklar. Ayrıca katılmayan pek çok başka parti var.

Bizim bu oluşumun içindeki örgütler ve kişilerle bir sorunuz yoktur. Ama eğer gerçekten, adına layık bir ulusal kongre yaratmak istiyorsak, onun Kürt ulusal hareketinin bütünü, en azından çoğunluğunu temsil gücü olmalı. Bunu başarmak için de geçmişteki yanlışları tekrarlamamak, Kürt örgütleri arasında önce barışı ve güven ilişkilerini sağlamak, kararlılıkla bunun için çaba göstermek gerekir. Kimse bu noktada bizi suçlayamaz. Başka örgütlere düşmanlık yapmadığımız gibi, hep Kürt örgütleri arasında barış ve işbirliği için çalıştık. Ama tek başına bizimle veya benzer birkaç iyi niyetli çevre ile bu iş olmuyor.

■ *Güney Kürdistan'da KDP ile KYB arasında dört yılı aşkın süre devam eden savaş, ABD'nin girişimiyle durmuş benziyor. 1999 yaz aylarında seçimlerin yapılacağı belirtiliyor. Bu parçadaki olası gelişmeleri değerlendirir misiniz?*

Biz, geçen yıl ABD'nin arabuluculuğuyla KDP ve KYB'nin bir uzlaşmaya varmasını olumlu

Ulusal kongre ancak dört parçadan örgütlerin katılımıyla oluşabilir. Özellikle de dört parçadan belli başlı örgütler içinde yer almalıdır. Biz de, diğer bazı partilerle birlikte yıllarca bunun için çaba gösterdik; ama başaramadık. Bence bunun başlıca iki nedeni var. Birincisi, her bir parçanın koşullarının farklı olması, orada mücadelenin kendine has özellikleridir. Örneğin Güney Kürdistan'da, 1992'de bir ulusal parlamento ve hükümet oluştu. Bu parçanın durumu, istemleri farklıdır.

bulduk. Biz de o dönemde, diğer bazı Kürt partileriyle birlikte, bir Kürt barış girişimi oluşturmuş-tuk ve bir uzlaşmaya varılması için belli çabalar gösterdik. Vaşington anlaşmasına göre, çatışma nedeniyle uzun zamandır iş-lemeyen ulusal parlamento ve hükümetin yenilenmesi ve bu amaçla şu günlerde seçimlerin yapılması gerekiyordu. Ama bu konuda belirsizlikler var. Vaşington'da varılan anlaşmanın uygulanmasında gecikmeler ol-duğu, her iki örgütün ilişkilerinde güvensizliğin sürdüğü, zaman zaman gerilim yaşandığı belirtiliyor. Şu günlerde iki tarafın he-yetleri Vaşington'da yeniden bir-araya geldiler.

Doğrusu bu durum hem Güney parçasındaki halkımıza, hem bize, hem de dostlarımıza artık sıkıntı veriyor. Biz Güney'deki Kürt örgütlerinin, KDP ve KYB'nin yönetici kadrolarında artık sağduyunun ağır basmasını, ulusal çıkarların gereğinin yapılmasını istiyoruz. Barış süreci iş-lemeli ve bir daha kendi aralarında savaş olmamalı. Dileğimiz budur. Bunun tersi trajedi olur. Umarım ki doğrusunu yaparlar ve Kürt halkını bir kez daha düş-kırıklığına uğratmaz, halkımızın düşmanlarını sevindirmezler.

■ **ABD Irak politikasında yeni bir yapılanmanın peşinde. Bilindiği gibi bir süredir Saddam muhalefetini örgütleyiyor. Yakında bir değişiklik ihtimali var mı?**

Kürtleri bir yana ayırırsanız,

Irak muhalefeti zayıf; ne yeter askeri gücü, ne geniş kitle deste-ği var. Kürtlerin ise Bağdat yön-etimini değiştirmeye hem güç-leri elvermez, hem de böyle bir görev onlara düşmez. Irak'ın kendi içinde ciddi bir muhalefet olmadıkça değişim zor görünü-yor. Böylesine değişimler, dışar-dan uçaklarla bombalamakla da sağlanamaz. Bu nedenle yakında böylesi bir değişim ihtimali gör-müyorum.

■ **NATO Kosova konusun-da Sırp yönetiminin baskılarını gerekçe göstererek müdahale etti. Batılılar orada yaşanan dramı soykırım olarak niteliyorlar. Miloseviç ve arkadaşları savaş suçlusu ilan edildiler. Uluslararası planda kimi gözlemciler, Kosova ile Türkiye'nin Kürtlere uyguladığı politikalar arasında bir bağlantı kuruyorlar. Bu değerlendirme Türk yönetimini oldukça rahatsız etmiş benziyor. Kosova ile Kürt sorunu arasında bir benzerlik kurmak mümkün mü? Önümüzdeki süreçte Batılı devletler Kürt sorununun çözümü konusunda Türkiye'ye yönelik herhangi bir uygulama içine girebilirler mi?**

Kosova sorunu ile Kürt so-runu arasında bir benzerlik el-bette var; ama farklar da var. Fark şu ki, Kürdistan'da yapı-lanlar Kosova'da yapılanlardan kat kat fazla. Arnavutlara yapı-lanlar Kürtlere yapılanların yan-ında çocuk oyuncağı kalır. Eğer Sırp'ların Kosova'da yap-

tıkları soykırımsa, Kürtlere ya-pılanlar soykırımın daniskası. Bu nedenle, Batılı bazı gözlem-cilerin söyledikleri doğrudur.

Sırbistan NATO tarafından bombalanmadan önce Koso-va'da göç yoktu, herhangi bir Arnavut köyü de yakılıp yıkıl-mamıştı. Oysa Kürdistan'da son 8-10 yılda binlerce köy, on-larca kasaba yerle bir edildi; devletin açık ve gizli güçleri ta-rafından "faili meçhul" denen binlerce siyasi cinayet işlendi; bunlar arasında gazeteciler, milletvekilleri, avukatlar, dok-torlar, öğretmenler; yaşlı, kadın ve çocuklar vardı. Ama ne Bir-leşmiş Milletler Örgütü bu işe aldırdı, ne de NATO!

Bunun nedeni açık: Türkiye bir NATO ülkesi.. NATO işine geldiği zaman müdahale eder ve bomba yağdırır. Kürtlere ya-pılanlara karşı çıkmak, belbelle NATO'nun işine gelmiyor. O sevgili ortağına bir şey demi-yor. Türkiye soykırım yapmak-ta özgür! Bu da Kosova ile Kürt sorununun farkıdır. Onlar şans-lı!..

Gelecekte ne olacağını elbet bilemeyiz. Türkiye zulmünü sürdürdüğü sürece Kürt halkı da elbet direnişini sürdürecektir. Bunun bedelini ise, bugüne ka-dar her iki halk, hem Kürtler, hem Türkler birlikte ödediler; bundan sonra da öyle olacak. Öte yandan, tüm zulüm rejimle-rinin bir sonu vardır, şu ya da bu şekilde.. Bu rejimin de, iç ve dış etkenlerle birgün çöküp git-mesi kaçınılmaz.

Çoğulcu kimlik

Toplumsal bir bela mı? Yoksa bir zenginlik mi?

Orta çağda, din ve mezhep gibi inançlar yüzünden yıllarca süren savaşlar yaşandı. Yüz binlerce insan işkence gördü, zindanlarda çürüdü. Şehirler yakılıp yıkıldı. Toplumsal katliamlar yapıldı.

Yılmaz Çamlıbel

Orta çağda, din ve mezhep gibi inançlar yüzünden yıllarca süren savaşlar yaşandı. Yüz binlerce insan işkence gördü, zindanlarda çürüdü. Şehirler yakılıp yıkıldı. Toplumsal katliamlar yapıldı.

Ulus devletlerin kurulduğu yeni çağda ise renk, dil, kültür, ideoloji ve özellikle ırk farklılıkları yüzünden kitlesel gerginlikler, kamplaşmalar ve savaşlar yaşandı.

Son yüz yıl içinde Afrika'da, Uzakdoğu'da, Ortadoğu'da, Kaf-

kaslar'da ve Balkanlar'da egemen uluslar, beraber yaşadıkları diğer halklara karşı etnik temizlik, jeonoside varan katliamlar yaptılar. 21 asıra girdiğimiz şu günlerde bazı ülkelerdeki bu vahşet bütün hızıyla hala devam ediyor.

Bu tabloya baktığımızda heterojen toplumlardaki çoğulculuğun bir bela olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Ama yaşadığımız dünyanın bazı yörelerine baktığımızda, toplumdaki çoğulculuğun, o

topluma zenginlik ve renklilik kazandırdığını görüyoruz. Bu ülkelerin, mevcut tüm kimlikleri yaşatarak, besleyip geliştirerek, hoş görülü, sevecen, katılımcı, paylaşımcı çok renkli, çok sesli demokratik ve barışçı bir devlet ve toplumsal yapı oluşturduklarını görüyoruz.

Bu tabloya baktığımızda da, çoğulcu kimliğin toplumsal bir renklilik ve zenginlik olduğunu görüyoruz.

Peki nasıl oluyor da bir yerde çekişme, kampaşma ve savaş nedeni olan çok kimliklilik, başka yerde renklilik, zenginlik ve uygarlık gerekçesi olabiliyor?

Bu iki farklı yapılanma, üç asra yakın bir tarihi süreç içinde şekillenmiştir. Bu yapılanmanın tohumu feodalizmden kapitalizme geçiş döneminde atılmıştır.

Her türlü tarihi ve toplumsal değişim ve dönüşümün evrensel kuralları vardır. Ama bu değişim ve dönüşümler, her toplumun tarihine, kültürüne ve sosyo-ekonomik yapısına göre birbirinden farklı bir seyir izlemiş ve bir birinden farklı biçimde şekillenmiştir.

Feodalizmden kapitalizme geçme sürecini kaba olarak iki kategoride ele almanın doğru olacağını düşünüyorum. Zira Avrupa feodalizmi ile Asya feodalizmi arasında önemli yapısal farklılıklar vardır. Bu önemli farklılıklar, oluşan kapitalist yapıları önemli biçimde etkileyip şekillendirmiştir.

- Avrupa feodalizminde, en önemli üretim aracı olan toprağın mülkiyeti, baron, kont, dük, senyör diye adlandırılan şahıslara aitti. Bu kişiler topraktan azami rantı almak için ellerinden gelen her türlü çabayı gösterdiler. Milyonlarca köleyi karın tok-

luğuna çalıştırıp sermaye birikimini sağladılar.

Meydana gelen bu sermaye, sermaye sınıfını doğurdu. Tarih sahnesine çıkan bu yeni sınıf, kendine engel olan statükocu düzenin üzerine yürüdü. Hayatın her alanında eski düzene ait tüm değerleri yok edip yerine kendi değerlerini ikame etti. Eski düzeni yıkıp yerine yeni bir düzen kurdu.

Bu yeni düzen, tarih sahnesine çıkan burjuva sınıfının çıkarına hizmet eden bir yapılanmaydı. Ama bu yeni düzen burjuva sınıfının dışındaki sosyal sınıf ve katmanlar ile diğer tüm toplumsal gruplara da bazı önemli kazanımlar sağladı.

Köleden doğanın köle, askerden doğan asker, ruhbandan doğan ruhban, kraldan doğanın kral olduğu toplumsal yapı yıkılıp, yerine sınıf değiştirmenin mümkün olduğu bir düzen kuruldu.

Pazarlarda satılan köleler, emeğini satan işçilere dönüştü.

Allah, kral ve devlet başta olmak üzere tüm tabular tartışır hale geldi. İki dudağı arasında çıkan lafların kanun olduğu yöneticilerin yerini, halk oyuyla seçilen temsilciler aldı.

İnsanlar kul olmaktan çıkıp vatandaş oldular. Devlet, tapılması gereken bir kurum olmaktan çıkıp, vatandaşa hizmet eden teknik bir aygıtla dönüştü.

Senyörlere ait olan toprak köylülere dağıtıldı. Kırdan kentlere göç eden insanlara istihdam edecek iş yerleri açıldı. Sulama, gübreleme ve zirai mücadele ile toprağın rantı artırıldı.

Ticaret hızlandı. Makinanın üretime sokulması ve sanayileşme, durağan ekonomiyi dinamize etti. Hızlı bir kalkınma ve

her türlü tarihi ve toplumsal değişim ve dönüşümün evrensel kuralları vardır. Ama bu değişim ve dönüşümler, her toplumun tarihine, kültürüne ve sosyo-ekonomik yapısına göre birbirinden farklı bir seyir izlemiş ve bir birinden farklı biçimde şekillenmiştir.

zenginleşme sürecine girildi. İcatlar ve keşifler çağı başladı. İnsanların maddi ve manevi dünyası renklenmeye, zenginleşmeye başladı.

Düşünme, düşündüğünü söyleme tabu olmaktan çıkarıldı. Bilim, sanat, edebiyat ve kültür alanındaki yasaklar yok edildi. İnsan zekası ve yaratıcılığı harekete geçti. Bakan, yorumlayan, düşünen ve araştıran bir entelektüel tabakası oluştu. Körükörüne inanmanın yerini düşünerek, yorumlayarak inanma aldı.

Bu hızlı değişim ve dönüşüm içinde tarih sahnesine yeni bir sınıf (işçi sınıfı) çıktı. Bu hızlı gelişme ve zenginleşmenin üzerine oturduğu yeni sömürü düzenine ilk muhalefet işçi sınıfından geldi. Daha iyi koşullarda çalışma, çalışma saatlerinin azaltılması, milli gelirden daha fazla fay istemiyle başlayan muhalefet karşısında burjuvazi önceleri sert önlemler almaya, taviz vermeme yolunu seçti.

Sosyalist dünya görüşünün ortaya çıkıp, kitleselleşmesi üzerine daha ilkeli ve kararlı biçimde yükselen yeni sınıf muhalefeti karşısında burjuvazi uzlaşma yoluna gitti. Sınıf çatışmasının yükselmeye başlaması üzerine, burjuvazi sınıf savaşı yerine sınıf uzlaşmacılığını gündemine aldı.

Çünkü onlar, taviz vermeyen, uzlaşma yollarını tıkayan feodal sınıfın iktidarını yıkan bir sınıftı. Hiç bir uzlaşmaya yanaşmayan egemen düzenin yaşamıyacağı konusunda tarih; deneyim ve bilinci olan bir sınıftı.

Bu tarihi deneyim ve bilinç ile hareket eden burjuva sınıfı kendisini sıkıştıran işçi sınıfına sürekli tavizler vererek düzenlerini güvence altına alma basireti-

ni gösterdi. Böylece sınıf çatışması yerine sınıf uzlaşmasını savunan sosyal demokrasi şekillenmeye başladı.

İşçi sınıfı partileri, sendikalar kuruldu. Grev yapma hak olarak tanınırken, lokavt yasaklandı. Sonuçta işçi sınıfı devlet ve toplumsal yaşamın şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaya başladı.

Burjuva sınıfı gerek tarihi bilinci ile, gerekse sömürgeleştirdiği ülkelerden ana yurda aktardığı zenginliklerden bir miktarını emekçi halk kitlelerine aktararak barışçı, demokratik uzlaşmalarla düzenini korumanın yollarını buldu.

Bu demokratik uzlaşmacı yaşam içinde işçi sınıfı dışında kalan diğer toplumsal gruplarda keza örgütlenerek hak ve hukuklarını koruma şansını yakaladılar.

Böylece batı Avrupa ülkelerindeki, kişi ve toplumsal grupların örgütlendiği, devletin halka hizmet eden teknik bir aygıtla döndüğü, düşüncenin ve düşüncüyü örgütleyip propaganda etmenin suç olmaktan çıktığı, katilimci, paylaşımçı, çok renkli çok sesli demokratik bir devlet ve toplumsal yaşam anlayışı ortaya çıkmış oldu.

Barışçı, uzlaşmacı demokratik yapı sonucunda bu ülkelerdeki çoğulculuk çatışma konusu olamaktan çıkmış, aksine toplumu ve devleti renklendiren zenginleştiren bir işlev görmeye başlamıştır.

Osmanlı'nın da içinde yer aldığı Asya feodalizminden, ulus devlet olma serüveni çok farklı bir yol izlemiştir.

Osmanlı feodalizminde tek üretim aracı olan toprağın mülkiyeti insanlara değil, Allaha ait-

ti. Padişahlar, Allah adına bu toprağın bir bölümünü istediği kişiye veriyor ama istediği an geri alabiliyordu. Yani toprağın tapusu değil, kullanım hakkı geçici olarak veriliyordu.

Her an geri alınabilecek bir toprağa kim, batıda olduğu gibi ciddi bir yatırım yapabilir?

İşte bu yapı yüzünden Osmanlı'da daha çok kazanmak amacıyla rantını yükseltmek için toprağa yatırım yapılmadı. Bu yüzden ne sermaye birikimi, ne de sermaye sınıfının ortaya çıkması söz konusu oldu.

1789 yılında Fransa'da gerçekleştirilen Burjuva demokratik devrimi 130 yıl gecikmeyle Osmanlı sınırlarının içine de girdi. Milliyetçilik, milli devlet olma özlemi tüm Osmanlı halkları içinde yayılmaya başladı. Özellikle her halka mensup Osmanlı aydını arasında batı tipi çağdaş bir ulus devlet kurma özlemi yayılmaya başladı. Yıkılma sürecine giren Osmanlı'nın enkazından azami çıkar sağlamak isteyen emperyalist devletlerin milliyetçi akımları desteklemesi bu örnekleri iyice tahrik etti.

Tarih göstermiştir ki, bir toplumda milli demokratik devrimin şartları oluşmuş ama çeşitli nedenlerle burjuva sınıfı ortaya çıkmamışsa, o zaman küçük burjuva aydınları bu görevi yüklenmektedirler. Keza aynı şey sosyalist devrimler için de geçerlidir. Her iki halde de küçük burjuvalar, burjuva veya işçi sınıfı adına devrim yapmaya çalışmışlardır.

İşte batı ile doğuda ki burjuva demokratik devriminin gerçekleşmesi ve ulus devlet kurma aşamasındaki en büyük fark budur. Bu iş batıda bizzat burjuva sınıfının öncülüğünde yapılır-

ken, doğuda radikal küçük burjuva aydınları tarafından yapılmaya çalışılmıştır.

İdeolojinin sahibi olan sınıfın öncülüğünde yapılan devrimler tutarlı ve sağlıklı bir yol izlerken küçük burjuvalar tarafından gerçekleştirilenler ise sancılı ve hastalıklı bir yol izlemişlerdir.

Burjuva sınıfı tarafından yapılan değişim ve dönüşümlerin nasıl bir yol izlediğini yukarıda çok özet olarak vermeye çalıştım. Şimdi küçük burjuva aydınlarının öncülüğünde yürütülen devrimin zaafı ve içine düşülen yanlışlıkları yine özet olarak sunmak istiyorum.

Eğer bir toplumda tarihi ve sosyo-ekonomik sebeplerle sermaye sınıfı oluşmamış, ama millî demokratik devrim koşulları oluşmuşsa, o zaman küçük burjuva aydınları bu görevi yüklenirler. Oluşturdukları sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi organizasyonlar aracılığıyla mensup oldukları halkın kaderini tayin etmeye çalışırlar.

Bu program burjuva sınıfının programıdır. Bu yüzden burjuva sınıfı öncülüğünde yapılan devrimler her zaman burjuva sınıf çıkarlarıyla uyumlu bir tutarlılık içinde yürütülür. Bu yüzden mücadele içinde ciddi sapma ve hastalıklara rastlanmaz.

Küçük burjuva aydınlarının öncülüğünde yürütülen mücadelelerde ise hastalıklar ve sapmalar yaşanır. Mücadele radikalleştiği oranda bu hastalıklar da artarak devam eder.

Millî demokratik devrim bir halkın içinde var olan tüm dil, din, mezhep, kültür gibi etnik azınlıklarla sosyal sınıf ve katmanların hepsini daha iyi bir konuma getiren bir değişim ve dönüşümdür.

İşte bu sebepten küçük burjuvalar, kitleleri peşlerine takmak için her kesimin beklentilerine yanıt vermek amacıyla yeşil boncuk dağıtıcı bir söylem içinde olurlar.

Sosyalist siyasetin yaygınlaşmasından sonraki dönemlerde burjuva demokratik devrimini gerçekleştiren küçük burjuva kadrolarında mavi boncuk politikası daha da boyutlanmıştır. Küçük burjuva radikalleri, işçi ve köylüler karşısında sosyalist, dindarlar karşısına dindar, feodaller karşısında feodal, ticaret burjuvazisi karşısında burjuva, aydınlar karşısında ise çağdaş söylem ve vaatlerle çıkmışlardır.

Bu kadrolar, çıkarları farklı olan tüm toplumsal grupları yana getirmek için hepsinin onur duyacağı bir üst kimlik oluştururlar. Bu üst kimliği belirleyen ilkeleri kitlelere doğruluğu tartışılmaz bir kutsal metin biçiminde şırınga ederler. Toplumun kültüründe var olan tapınma duygularını miniciklayarak parti programını, partiyi ve önderi kutsal varlıklar haline getirirler. Toplumda mevcut tüm toplumsal, sınıfsal, dinsel ve kültürel grupları bu kutsal resmi ideolojinin kalıbı içine sokmaya çalışırlar. Sistematik bir ajitasyon ve propaganda çarkı çevirerek oluşturulan bu resmi ideolojinin toplumun yararına olduğunu kitlelere zorla dayatırlar. Kendilerini sınıflar üstü gören bu kadrolar topluma babalık yapmaya başlarlar. Halka rağmen halkı zorla yönetmeye kalkarlar.

Bu resmi kalıbı kabul edenler devletin tüm nimetlerinden yararlanırken, ret edenler ise baskı altına alınır, cezalandırılırlar. Bu tür muhalifler vatan ve milletin kurtuluşunu istemeyen, birlik,

Sosyalist dünya görüşünün ortaya çıkıp, kitleleşmesi üzerine daha ilkeli ve kararlı biçimde yükselen yeni sınıf muhalefeti karşısında burjuvazi uzlaşma yoluna gitti. Sınıf çatışmasının yükselmeye başlaması üzerine, burjuvazi sınıf savaşımı yerine sınıf uzlaşmacılığını gündemine aldı.

Sosyalist siyasetin yaygınlaşmasından sonraki dönemlerde burjuva demokratik devrimini gerçekleştiren küçük burjuva kadrolarında mavi boncuk politikası daha da boyutlanmıştır. Küçük burjuva radikalleri, işçi ve köylüler karşısında sosyalist, dindarlar karşısına dindar, feodaller karşısında feodal, ticaret burjuvazisi karşısında burjuva, aydınlar karşısında ise çağdaş söylem ve vaatlerle çıkmışlardır.

dirlik ve mutluluğunu sabote eden vatan hainleri olarak gösterirler.

Bu tür bir anlayışla kurulan, ulus devletlerde, burjuva demokratik devrimin tüm kazanımlarının toplumun yararına sunulması mümkün olmaz. Mevcut toplumsal gruplar, yürürlüğe konulan nimetlerden de aynı şekilde yararlanamaz. İş kurma, parlamenteler olma, konuşma, yazma, örgütlenme ve yönetme, yıkılan eski rejimde olduğu gibi yine bir elit kesimin inisiyatifinde olur. Yine devlet, parti, yöneticiler vs. eskisi gibi kutsal olur. Bunlar tenkit edilemez, yaptıkları tartışılmaz. Efendi-köle ilişkisi biraz modernize edilerek devam eder. Oluşturulan resmi ideolojinin halka zorla dayatıldığı bu ülkelere baktığımızda birbirlerine benzer, motiflere sahip olduğunu görürüz. Özellikle yaşadığımız Ortadoğu'daki devletler bu konuda dikkat çekici örneklerdir.

Şimdi ben konuyu Ortadoğu'ya ve Kürtlere getirmek istiyorum. Zira Kürt radikal çevrelerinin Ortadoğu'da kurulan ulus devletlerin öncülüğünü yaptığı siyasi akımlara çok benzer bir yol izlediğini görüyorum. Bu yolla başarıya ulaşmış kadroların kurduğu devletlerin bugün kurtardıkları kendi halkları başta olmak üzere, bu coğrafyada yaşayan tüm halklara ve etnik azınlıklara çekti oldukleri ortadadır. Bu rejimlerden en çok zarar gören Kürtlerin, onları taklit eden bir yol izlemesi ibret verici bir durumdur. Kürtlerin, faşizmden en çok zarar gördüğü halde, bugün Filistinlilere karşı benzer yöntemlerle mücadele eden Yahudilerin durumuna düşmemesi gerekiyor.

Yalnız Kürtlerin değil, Türkiye'de düzene muhalif olan tüm toplumsal muhalefet gruplarının benzer argümanlar kullandığını görüyorum. Bu konudaki göz-

lem ve düşüncelerimi sizlere sunmak istiyorum.

Ama daha önce bir konuya dikkat çekmek istiyorum. Acaba her insanda mevcut olan ve birbirleriyle çelişen farklı kimlikler nasıl oluşuyor? İnsanlar bu kimlik karmaşası içinde nasıl bocalıyor? Egemenler bu karmaşadan nasıl yararlanıyor? Ve insanlar kendisini ezen, horlayan ve sömüren egemen düzene karşı mücadele ederken ne tür yanlışlara düşüyor? Bu hatalardan kurtulmak mümkün mü?

Üzerinde yaşadığımız Ortadoğu, dünyanın en enternasyonal coğrafyasıdır. Onlarca kavim buraya göç etmiş, devletler kurmuş ve medeniyetler yaratmıştır. Kürtler de bu coğrafyanın en eski halklarından birisidir.

Burada yaşayan halklar, tarih boyunca karşılıklı etkileşerek, dünyanın en zengin mozağini beraberce yaratmışlardır. Örneğin bu gün Türkiye'de beş din (müslüman, hıristiyan, yahudi, yezidi, süryani) bunlara bağlı çeşitli mezhepler, otuz civarında değişik dil ve kültür iç içe yaşıyor. Şu anda burada yaşayan halklar işte bu zengin mozağın mirasçısıdır.

Ne yazık ki bu coğrafyada egemenlik kurmuş tüm devletler, bu renkli mozaığa inat, toplumu, oluşturdukları resmi ideolojinin dar kalıbı içine sokmaya çalışıyorlar. Bu çoğulcu yapıyı tek renk, tek ses, tek kokuya indirgemeye çalışıyorlar. Buna karşı çıkanlara yasak, baskı ve şiddet uyguluyorlar. Gerektiğinde katliam yapmaktan kaçınmıyorlar.

Çok kimlikli olma sadece toplumların değil, kişilerin de önemli bir sorunudur. Dünyada yaşayan tüm insanlar çok kimlik-

lidir. Her insan bir çok kimlikle beraber doğar. Örneğin doğar doğmaz bir cins kimliğimiz olur. Bir ırk kimliğimiz olur. İçinde doğduğumuz aile ve topluma bağlı bir inanç kimliğimiz olur. Bir hemşehri kimliğimiz olur. Bir renk kimliğimiz olur.

Daha sonra yaşam içinde bir meslek kimliği ediniriz. Bir spor kulübü, bir müzik grubu yandaşı olma kimliği ediniriz. Mutfak zevki, giyim kuşam kimliğimiz oluşur. Farklı cinsel tercihlere yönelerek bir cinsel kimlik sahibi oluruz. Bunu daha da genişletmek mümkün.

Kısacası doğuştan ve sonraki yaşam içinde çeşitli kimlikler ediniriz. Bu kimliklerden bazıları, toplum içindeki sosyal, ekonomik, kültürel ve politik statümüzü belirleyen ana kimliklerdir. Bazıları ise daha detay kimliklerdir. İnsanın yaşamını derinden etkileyen ve toplumdaki statüsünü belirleyen ana kimliklerimiz, ırk, sınıf, dil, renk, cins, dinsel ve ideolojik inanç kimlikleridir.

Hepimiz bu saydığımız kimliklerimizle yaşadığımız toplum içinde birisiyle yöneten diğeriyle yönetilen, biriyle ezen diğeriyle ezilen, biriyle sömüren diğeriyle sömürülen konumdayız. Örneğin patronu alevi bir Kürt erkeği olan bir fabrikada işçi olarak çalışan sunni bir Türk kadınının ilişkilerini düşünelim.

Patron Kürt ve Alevi kimliğiyle ezilen, horlanan, baskı gören konumundadır. Ama cins ve sınıf kimliğiyle ezen, aşağılayan ve sömüren bir konumdadır.

İşçi Türk kadını ise sınıf ve cins kimliğiyle ezilen, ırk ve inanç kimliğiyle ezen konumdadır.

Görüldüğü gibi küçük bir iş

yerinde bile iki insanın kimlikleri nasıl garip bir insani ilişki ağı oluşturuyor. İki insan karşılıklı olarak birbirlerinin ezen ve ezilen, sömüren ve sömürüleni oluyorlar. Bu ilişki devlet vatandaş arasında daha da karmaşık bir hal alıyor.

İşte bu kimlik karmaşası yüzünden insanlar genellikle yanlış yerlerde saf tutmakta ve farkında olmadan kendine zarar vermektedirler. İnsanlar kendisini ezen düzene karşı mücadele ederken, farkında olmadan şikayetçi olduğu düzene yandaş olup ona omuz verebilmektedirler.

Yukarıda verdiğimiz örnekte işveren Alevi Kürt, ırk ve inanç kimliğiyle düzene karşı çıkarken, sıra sınıf kimliğine geldiğinde hemen egemen düzenin yandaşı olmaktadır. Örneğin sendika kurma, grev yapma, işçi sınıfı partisine karşı çıkmaktadır. İş yerindeki emekçi Türk kadını ezilmektedir. Böylece kendisini ezen düzeni savunur konumuna düşmektedir.

İşçi Sunni Türk kadını ise sınıf ve cins kimliğiyle düzene karşı mücadele ederken sıra Kürt ve Alevi konusuna gelince, karşı çıktığı düzene yandaş olmaktadır, o da patronunu ezmektedir. Yani kendisini ezen düzeni savunmakta sakınca görmemektedir.

İşte kurulu düzenin sahibi olan egemenler bu kimlik karmaşasından yararlanarak, ezip, aşağılayıp sömürdüğü toplumsal grupları birbirine karşı kışkırtarak, kullanarak, hatta vuruşturarak toplumu yönetmektedirler.

Örneğin egemenler, işçi sınıfı ve sosyalistlerin üzerine yürürken Türk-Kürt, Alevi-Sunni, kadın-erkek, burjuva ideolojisinden yana tüm insanları harekete geçi-

Çok kimlikli olma sadece toplumların değil, kişilerin de önemli bir sorunudur. Dünyada yaşayan tüm insanlar çok kimliklidir. Her insan bir çok kimlikle beraber doğar. Örneğin doğar doğmaz bir cins kimliğimiz olur. Bir ırk kimliğimiz olur. İçinde doğduğumuz aile ve topluma bağlı bir inanç kimliğimiz olur. Bir hemşehri kimliğimiz olur. Bir renk kimliğimiz olur.

riyorlar. Kürtlerin üzerine yürürken işçi-patron, kadın-erkek, Sunni-Alevi tüm milliyetçileri yanına alıyorlar. Ateist ve sosyalistlerin üzerine yürürken müslümanları cihada çağırıyorlar. Müslümanların üzerine yürürken bu sefer de laik insanları kışkırtıyorlar.

Egemenlerin bu yönetim anlayışı yüzünden ezilen toplumsal gruplar arasında kin ve nefret duyguları gelişiyor. Oluşan güvensizlik ortamında gruplar kabuğuna çekilip cemaatleşiyor.

Böylece Kürt-Türk, Sunni-Alevi, laik-dindar biçiminde bir birine güvenmiyen hatta düşman kampolar oluşuyor. Böylece her toplumsal grup diğerlerine karşı kendini koruyacak bir kurtarıcı bekler hale geliyor. Sonuçta toplumda barış, diyalog uzlaşma, birlikte yaşama yerine, çatışma, çekişme ve gerektiğinde

vuruşarak kurtulma özelemleri yaygınlaşıyor. Bu ortamda ırkçılıkve faşist eğilimler kitleselleşiyor. Toplumsal sorunları zorla çözmeye, karşıdakini yok ederek geleceğini güven altına alma kurtarıcı bir siyasi anlayış haline gelmektedir.

Bu toplumsal, kültürel ve politik eğilim bulaşıcı bir hastalık gibi toplumu etkisi altına alıyor. Olaylara sağduyulu, serin kanlı ve bilimsel olarak yaklaşanlar, hain olarak niteleniyorlar. Bu

bulaşıcı toplumsal hastalık, egemen düzene karşı çıkan toplumsal gruplar içinde de yaygınlaşmakta ve onları karşıt olduğu sistemi taklit eder bir konuma sokmaktadır. Her toplumsal grup kendine özgü bir resmi ideoloji oluşturarak bireyleri bu resmi kalıbın içine sıkıştırma yoluna gidiyorlar. Farkında olmadan, karşı oldukları, değiştirmeye çalıştıkları egemen düzenin yöneticilerini taklit eder hale gelmektedirler.

Örneğin İslami kesim, insan-

olmadığını, çocuklarına istedikleri ismin konulmasının yasaklandığının bilinmesinden hoşlanmıyorlar. Bu benim kimliğimdir diye türbanları için mücadele ederken, ramazanda oruç yiyen arkadaşlarını dövüyor, köyleri yakılıp yıkılan ve öldürülen müslüman Kürtler için kollarını bile kıpırdatmıyorlar.

Aleviler de Kürt kimliğinin Aleviliğe kurban edilmesini istiyorlar. Varsa yoksa Alevilik. Kürtlük, sınıf, cins kimliğinden onlar da pek hoşlanmıyorlar.

Bunların konuşulmasını istemiyorlar.

Feministlerimizin de durumu farklı değil. Onlarda "Bırakalım şu Kürtlüğü, işçiliği, Aleviliği, Müslümanlığı hepimiz kadınızdır. Bizim için tek bir kimlik söz konusudur. Bu da kadınlığımızdır" biçiminde bir resmi ideoloji oluşturmuş bulunuyorlar.

Onlar da bir kadının konken oynarken, başka bir ka-

dının ona ve misafirlerine hizmet ettiğini dile getirilmesinden hoşlanmıyorlar. Onlara göre dili, kültürü yasak kadınların varlığını dile getirmek vatani bölüp parçalamaktır.

Üzülerek söylüyeyim ki ilerici, devrimci, sosyalist ve hatta komünist kesimde de durum çok farklı değil. Onlara göre de asıl olan emektir, emekçi kimliktir. Irk, cins, inanç kimliği, sınıf kimliğinin genel çıkarına engel olmayacak biçimde geri plana

Üzülerek söylüyeyim ki ilerici, devrimci, sosyalist ve hatta komünist kesimde de durum çok farklı değil. Onlara göre de asıl olan emektir, emekçi kimliktir. Irk, cins, inanç kimliği, sınıf kimliğinin genel çıkarına engel olmayacak biçimde geri plana atılmalıdır. Buradaki resmi ideoloji de "Bırakalım bu konuları hepimiz proleteriz, sosyalistiz" biçiminde özetlenebilir.

lardan ırk, sınıf ve cins kimliklerini inanç kimliğine kurban etmesini istiyorlar. Türk-Kürt, işçi-patron, kadın-erkek tüm insanları. "Elhamdülillah hepimiz müslümanız" biçimindeki bir kalıbın içine sıkıştırmaya kalkıyorlar. Bazı müslümanların fabrikatör, bazılarının onların kapısında karın tokluğuna çalışan işçiler olduğunun bilinmesini istemiyorlar. Bazı müslümanların kültür ve dillerinin yasaklandığını, radyo ve televizyonunun

atılmalıdır. Buradaki resmi ideoloji de "Bırakalım bu konuları hepimiz proleteriz, sosyalistiz" biçiminde özetlenebilir.

Doğrudur proleter olan kişiler arasında sınıfsal bir çelişki yok. Ama yaşadığımız toplumda iki proleteri ciddi şekilde çelişkiye sokup karşı karşıya getiren kimlikler de var. Örneğin aynı fabrikada çalışan karı-koca proleter, paydostan sonra eve geldiklerinde, erkek proleter pijamasını giyip televizyon karşısında oturup Fenerbahçe-Beşiktaş maçını izlerken, kadın proleter mutafa gidip erkek proletere yemek hazırlar. Sofrayı toplar, bulaşıkları yıkar. Yemekten sonra da sayın erkek proleter canı elbetteki şöyle tavşan kanı bir çay ister. Haydi kadın proleter yeniden mutfağa. Erkek proleter bu cins kimliğinin dile getirilmesinden hoşlanmaz elbette.

Keza bazı kadın ve erkek proleterin, bazı sınıfdaşlarının dilinin yasaklanması, radyo ve televizyona sahip olmamalarının dile getirilmesinden de rahatsız oluyorlar.

Peki ya Kürtlerin durumu? Onu hiç sormayın. Kürt kesiminde durum daha da elem verici. Bazı kesimler varki, kızıp karşı çıktıkları resmi ideolojinin bir benzerini oluşturmaya çalışıyorlar. Onlara göre de oluşturdukları kalıbın içine girenler iyi Kürt, girmeye karşı çıkanlar kötü hatta hain Kürttürler.

Onlara göre içinde bulunulan durum, mücadele biçimi, hedeflenen amaç, birey ve toplumsal grupların yapacağı şeyler bellidir. Bu tartışılmaz gerçekler kitlelerin önüne konulmuştur. Kutsal program, kutsal örgüt, kutsal ideoloji ve kutsal başkan belirlenmiştir. Herkese düşen görev

bu kutsal varlığa biat etmektir. Bu kalıbın içinde birleşmektir. Etmeyenler vatanın milletin birliğini, esenliğini, özgürlüğünü istemeyen hainlerdir. Bu kalıp içinde birleşmektedir.

Bilindiği gibi Türkiye'de resmi ideolojiden yana olan Kürt iyi Kürttür. Kemalist solcu iyi solcudur. Atatürkçü Alevi iyi Alevidir. Keza Atütürkçü müslüman iyi müslümandır. Olmayanlar ise ülkenin birliğini, dirliğini, esenliğini ve gelişmesini istemeyen hainlerdir.

Bu iki yaklaşım birbirine çok benzemektedir. Kısacası egemen düzene karşı çakın toplumsal muhalefet grupları, farkında olmadan şikayetçi oldukları düzeni taklit etmektedirler. Onlarda öncelik verdikleri kimliği baz alan bir resmi ideoloji oluşturarak, insanları bu yeni resmi ideolojinin dar kalıbı içine sokmaya çalışıyorlar. Eşyanın tabiatına aykırı olan bu çaba yüzünden, yasakçı, baskıcı, inkarcı totaliter bir yönetim anlayışına yöneliyorlar. Bu siyasete karşı çıkanlara da, keza şikayetçi oldukları düzenin sahipleri gibi, çirkin belirlenlerde bulunuyorlar.

Ezilen, horlanan ve sömürülen toplumsal bir gurubu motive eden merkezileştiren ve bir amaçla yönlendiren bu politik anlayış, bir çok akli başında insan tarafından da, baş vurulması gereken bir yöntem olarak kabul ediliyor. Ama bu kimseler, baş vurulması zorunlu görünen bu yöntemin, geleceğin nifak tohumları olduğunu görmüyorlar. Bu tür politikaların, kurtardıkları toplumların başına nasıl bir bela haline geldiğini tarih bize gösteriyor. Mazlum konumunda olanları kurtarmak amacıyla oluşturulan bu politikaların nasıl bir

canavara dönüştüğünü en iyi şekilde gözleyenler biz Kürtleriz. Çünkü bizler tek devlet, tek bayrak, tek dil, tek din, tek kültür diyerek oluşturulan bu politikanın burbanlarıyız. Bu açıdan bu tür politikalar kurtuluş yolu olarak göstermemiz tarihten ders almamak olur.

Kürt toplumu da, Ortadoğu'da yaşayan toplumlar gibi çok halklı, çok dilli, çok kültürlü, çok dinli ve çok sınıflı heterojen bir toplumdur. Bu toplumsal yapı asırların birikimi sonucunda oluşmuş eş bulunmaz bir zenginliğimizdir. Bu çoğulculuğu, su, petrol, maden ve bitki örtümüz gibi yeraltı ve yer üstü zenginliklerimiz gibi korumalıyız.

Toplumumuzda var olan bu farklı kimlikler birbirini tamamlar. Tüm kimlikler bir birinin varlığına saygı göstermeli. Kendisi için istediğini başkaları için de istemeli. Herkes karşılıklı olarak etkileşmek için kapılarını bir birine açık tutmalı. Her birey ve her toplumsal grup istemi, özlem ve beklentileriyle ilgili düşüncelerini özgürce söylemeli, toplumun ortak çıkarları için barışçı, demokratik bir uzlaşma kültürünün oluşması için çaba göstermelidir. Kısacası Kürtler de çağdaş, uygar bir toplum olabilmek için çok renkli, çok sesli, katılımcı, paylaşımcı bir toplumsal yaşamı amaç edinmelidir. Sahip olduğumuz zengin mozayik (çoğulcu kimlik) böyle bir çağdaş yaşam kurmamız için en büyük sermayemizdir. Bu çok değerli sermayemizi gözümüz gibi korumalıyız. Atalarımızdan bize miras kalan bu sermaye, yalnız ekonomik ve kültürel dünyamızı değil, politik dünyamızı da renklendirecek en büyük varlığımızdır.

Kürdlerde *felsefe*

Edebiyat felsefeyi de kapsayan bir disiplin olduğundan, elbette Kürt edebiyat tarihinde felsefeyle ilgili bilgi olması gerekir. Ancak eleştirmenlerin Kürt edebiyatı henüz tam olarak ortaya çıkmamış dedikleri bir zamanda, Kürt edebiyatında felsefeden söz etmek doğru olur mu acaba?!

Eladdin SECADİ (*)

Edebiyat felsefeyi de kapsayan bir disiplin olduğundan, elbette Kürt edebiyat tarihinde felsefeyle ilgili bilgi olması gerekir. Ancak eleştirmenlerin Kürt edebiyatı henüz tam olarak, ortaya çıkmamış dedikleri bir zamanda, Kürt edebiyatında felsefeden söz etmek doğru olur mu acaba?!

Ancak biz felsefenin maddi hayallerin derinliğine inmekten

ibaret olduğunu düşünüyoruz. Kürdlerde de bu yönde bir arayış, bir çaba var. Eğer fazlaca derinlemesine bir düşünce ve hayal yoksa ve böyle bir düşünce oluşmamışsa da, bu felsefenin olmadığı anlamına gelmez. Felsefenin kaynağının somut bilgi olması şart değil, ama bu kaynağın derin olması ve içinde güçlü hayallerin bulunması gerekir. Her ne kadar çok bilimsel

olmasa da, bir köylünün salt iyi niyetinden dolayı söylediği bir sözü derinlemesine araştırıp incelediğimizde, bu sözün bizzat kaynağınının da sözünün anlamını ve felsefeyle bilime dayandığını bilmediğini kolayca görebilirsiniz.

Yazılı Kürd edebiyatında felsefeden söz etmeden önce, Kürd köylülerinin söylediği söz ve düşünceler yani sözlü edebiyat üzerinde durmak gerekir. Bu sözler iyice incelendiğinde, sonuçta düşünce ve felsefeden uzak olmadıkları ortaya çıkacaktır.

Felsefenin anayurdu antik Yunanistandır. Bu da, Yunanlıların efsanelerden sonra oradaki hayal ve düşünceler etrafında dolaşarak hava, gök, güneş ve benzeri olgular hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır. Ve onlar kendilerini öylesine bu işe vermişler ki sokakta ya da pazarda karşılaştıklarında bile felsefeden sözetmeye başladılar. Eflatun ve Aristo'yu yaratan bu düşünceler, sadece o dönemden günümüze kadar değil belki bu günden daha çok öteye, şimdiye kadar olduğu gibi bilime ve felsefeye hizmet edecekler. Onlara sıra gelmesede, bilim alanındaki her gelişme onların felsefesine hizmet etmiştir. Bakıyorsunuz Sokrat oturmuş, halk etrafına toplanmış biri sorusunu sormuş öteki cevabını almış böylece berikinin yolu aydınlatılmış. Sokrat çevresindekilere hiç bir zaman kızmamış, tersine sorularına uzun uzadıya yanıtlar aramış ve onları sonuna kadar ikna etmenin yollarını aramış. Kendisinden bilgi almaya çalışan ve sorduğu konuda hiçbir şey bilmeyenleri düşündürmüş, körükörüne başkalarının peşinden gitmek yerine bizzat kendilerinin kafalarındaki soruya

cevap bulmalarını sağlamış. Ancak bir dönem, çevresindekiler kendisinin fazla bir şey bilmediğini sanmışlar, söylediği şeylerin bir gizli güç tarafından kendisine söylendiğini ve bütün bunları kendisine söyleyenin belki de tanrının kendisi olduğunu düşünmeye başlamışlar. Aynı zamanda halk arasında bilgi ve birikim açısından belli bir düzeye erişmiş olanlar da, Sokrat'ın çok değerli düşüncelerini anlayıp anlamasalar da, kafir olduğunu ileri sürmeye başladılar. Hata sonradan bu sayılı kişilerden üçü mahkeme karşısında Sokrata iftira edip gençlerin aklını çeldiğini, tanrıyı inkar ettiğini ve hükümetin yasalarına karşı geldiğini ileri sürerler. İşi o dereceye vardırıdılar ki, sonunda Sokrat'ı ölüme gönderirler. Sonuçta ona zehir verilip öldürülmesine karar verilir. Buna rağmen zehiri içtikten sonra da filozof Sokrat, düşüncelerinden taviz vermedi ve yine insanlara nasihatlerde bulundu.

Sokrat ve öğrencisi -ki öğrencisi öğretmeniyle olan soru cevap şeklindeki tüm tartışmalarını yazmış ve Atina'ya dönmüş- Platon'un söz ve araştırmaları dünya edebiyatının çok önemli bir parçasıdır. Çünkü, onlar insanın aklına gelebilecek en küçük hayali şeyler üzerine bile görüş belirtmişlerdir. Bir tek Sokrat ve Eflatun'un söz ve yazılarını İngilizceye çeviren ünlü İngiliz aydını diyor ki; tanrı tanımazlık dışında insan düşüncesinin eski yeni tüm izlerini onlarda görmek mümkün. Bu araştırmanın bir kısmı Henna Habaz ve Zeki Necib Mahmut tarafından Arapçaya çevirilmiş ve bu çevirilerden ilk çevirmeninki El Cumhuriye'de ikincisi El Muhaverat'ta yayınlanmış. Burada da söz edilmesi

f

elsefenin maddi hayallerin derinliğine inmekten ibaret olduğunu düşünüyoruz. Kürdlerde de bu yönde bir arayış, bir çaba var. Eğer fazlaca derinlemesine bir düşünce ve hayal yoksa ve böyle bir düşünce oluşmamışsa da, bu felsefenin olmadığı anlamına gelmez. Felsefenin kaynağının somut bilgi olması şart değil, ama bu kaynağın derin olması ve içinde güçlü hayallerin bulunması gerekir.

ve yararlanılması gereken iki önemli düşünce var, şimdi bunların üzerinde duracağız:

Sokrata göre "Fazilet ilimdir, rezalet cahalettir", yani insan cehaletten dolayı olmazsa kötülük etmez, şayet bilgi sahibi olsa kötülüğe hiç yanaşmaz. Hatta kendisine falan ile falanca zehir getirip seni öldürecekler dendiği zaman bile demiş ki; onlara kulak asmayın, çünkü onlar ne yaptıklarının bilincinde değiller. Muhaverat'taki ikinci düşünce de yine Sokrata aitir ve şöyle diyor: Gördüğümüz bütün nesnelere ve dünya bize bir başka dünyanın şeklini gösteriyor, o da akıl ve düşüncenin gücü ve bizzat kendisidir. Burada gördüğümüz her şey bir düşüncenin ürünüdür. Şayet bir insan ya da bir gül hoşunuza giderse, bu gerçekte sözkonusu insan ve gülün güzelliğinden çok belki de sizin güzellik ölçünüze uyduklarından dolayı hoşunuza gitmişlerdir. Bu da sadece o tek insan ve gülden ziyade o ölçülere uyan her insan ve gül için sözkonusu olabilir. Bu Eflatun'un sevgi anlayışının kısa bir açıklamasıydı. Ancak adı geçen düşünürlerin felsefesini biraz daha açarsak üç nokta üzerinde durmak gerekir: Halkın ürettiği düşünce ve sözler, savunma ve edebi sözler. El Cumhuriyetinde, nasıl ki beyin insan vücudunu yönlendiriyorsa, en güçlü iktidarın da keskin düşünceli bir filozofun eliyle çekip çevrilen iktidar olduğu söyleniyor. Savunma bölümünde de, Sokrat'ın yargıç karşısında kendisini savunurken söylediği felsefi sözler yer almaktadır. Edebi sözler bölümünde de, güzellik ve incelikte olguları tanımlayarak göz önüne getiren Eflatun'un güzellik ve sevgi anlayışı

şinin uzun bir destanı yer almaktadır.

Adı geçen düşünürlerden sonra Aristo gelir, felsefe alanında belli bir düzeye gelmiş düşünürleri darma duman eder ve 17. yüzyıla kadar zirvedeki tek isim olarak kalır. Artık ünü kendisini aşmıştır. İnsan inancını o denli etkiledi ki, onun dışında hiçbir düşünür o payeye erişemedi. Ta ki rönesans döneminde, Fransa'da Dekart, İngiltere'de Bikon ve islam dünyasında da Gazali seslerini duyurup herkesin düşünmeye hakkı var ve düşünmenin sınırı yoktur deyinceye kadar. Buna rağmen de, Aristo insanların aşamadığı bir deha olarak kalır. Nasıl kalır? Böylesine engin bir dehaya sahip olan, herşeyi sonuna kadar araştıran bir düşünür, nasıl halkın önünü tıkayabilir. Tabi onu geriden takip edenler yıllar boyunca Aristo'nun tek öğretmen olduğu fikrini halka aşılamışlar ve söylediği her şey tartışmasız doğru olarak kabul görürdü. Bu anlayış onun asıl düşüncelerinin çarpıtılmasına yol açar.

Aristo önce Eflatundan ders aldı, ama sonradan onunla ters düştü. Ters düştükleri en önemli nokta "Aklın dünyası" noktasıdır. Eflatun şöyle der: Aklın dünyası vardır ve olgular onun üzerine kurulur. Yani nasıلكi ot kendi öz kökleri üzerinde boy atıyorsa nesnelere, olgular da kendi tohumlarından ortaya çıkarlar. Eflatun madde üzerindeki yüksek hayali perdeden yola çıkarak çıplak düşünceye ulaşmaya çalışır, bu düşünce ona göre nesnenin temeli olan şeklin kendisidir. Ancak Aristo şöyle der: Madde gözle görülen elle tutulan nesnenin kendisidir. Bu görülen ve somut olan madde ger-

çeğin kendisidir ve bu hakikatin dışında başka bir şey yoktur. Bu sadece insan aklının kendisinden başka bir şey değildir.

Bundan hareketle Kürd edebiyat tarihinin felsefeyle ilişkisi, bu konuda özellikle de Aristo ve Eflatun'un felsefesi hakkında nasıl bir etkileşim halindedir. Söylendiği gibi: Felsefe önemli problemlerin araştırılması ve maddenin kaynağını bilmek olduğuna göre ve hayal etmekle beraber edebiyatın önemli bir alanını oluşturduğundan Aristo, Eflatun ve Sokrat'tan söz ettik. Çünkü, onlar felsefenin babasıydılar ve önce onlardan söz ettiğimizden, onların düşüncelerini bilmemizin faydası olacağını düşündük. Bunun için biz taşralı okumamış bir Kürdün düşüncelerini Sokrat, Eflatun ve Aristo'nun düşünceleriyle karşılaştırdığımızı söylemiyoruz. Çünkü, o ne Aristo'nun adını duymuş ne de bilimin özellikle de felsefe biliminin ne olduğunu bilir. Ama, şunu söyleyebiliriz, ne Kürt coğrafyası ne de iklimi, söz konusu felsefi konuları anlayıp yorumlayabilecek insanların yetişmesine fırsat vermemiştir.

Ancak eğer adam: "Ot kendi kökü üzerinde biter" demiş ise, önce otun kendi kök ve tohumlarının olmadığı yerde bitmediğini görmüş ve sadece kendi aklıyla yorumlayıp sözkonusu sözü dilendirmiş ve her şeyin aslına dönmesi gerektiğini söylemiştir. Ancak bu safça söylenmiş ve fazlaca detaylandırılmamış olan söz Eflatun'un söylediği, "Aklın kendi dünyası var, olgu ve nesnelere bu temel üzerinde yükselir ve gelişir" sözleriyle karşılaştırılabilir. Yani her şeyin bir görüntüsü vardır, bir şeyin aynadaki görüntüsü neyse gerçeği de

felsefenin anayurdu antik Yunanistandır. Bu da, Yunanlıların efsanelerden sonra oradaki hayal ve düşünceler etrafında dolanıp hava, gök, güneş ve benzeri olgular hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır. Ve onlar kendilerini öylesine bu işe vermişler ki sokakta ya da pazarda karşılaştıklarında bile felsefeden sözlemeye başladılar. Eflatun ve Aristo'yu yaratan bu düşüncelerdir.

odur. Biri diğerini tamamlar, ta ki soyut bir düşünceye dönüşene kadar. Bu düşünce aslında somuttur, söylenmek istenen şey maddenin çok eskiden beri var olduğunu açıklamaya yöneliktir. Görüldüğü gibi "Otun kökü" düşüncesini Eflatun'un yukarıda aktardığımız düşüncesinden ayırmak mümkün değil. Çünkü "Ot kendi kökü üzerinde biter" denildiğinde, o kökün de bir başka kökten geldiği kastedilir ve böyle bir mantık zinciri çerçevesinde maddenin çok eski olduğuna hükmedilir. Durum böyle olunca, o anda görünen otun milyonlarca yıl önce kök değiştire değiştire günümüze ulaşan gerçek maddenin bir görüntüsü olduğu kast ediliyor. Ancak Aristo'nun sözlerinin anlamı farklıdır, kendisi şu anda gördüğün ot budur ve kestirir atar. Sonuçta ne söylenirse söylensin, taşralı Kürt köylüsünün bu konuda söylediği bu sözler antik Yunan felsefesine paralel sözlerdir.

Yine, "Gencin aynada gördüğünü, yaşlı kerpiçte görür" sözünü ele alırsak: Doğrudur bu sözleri söyleyen kişi, o denli safça düşünmüş ki, gençle ihtiyarı karşılaştırmak istemiş. Burada yaşlı insanın görmüş geçirmiş olduğu, birçok deneyim sahibi olduğundan karşılaştığı en karmaşık sorunları bile tecrübesiyle anlar. Ama genç bir insanın fazla bir deneyimi olmadığından eğer karşılaştığı problem aynadaki görüntü kadar net olmazsa anlamaz. Burada yaşlının gördüğü şeyi görünmez ve karanlık olan kerpiçe benzetmiş, tabi ki kerpiç hiçbir görüntüyü yansıtmaz. Ama gencin gördüğü şeyi açık, seçik ve berrak olan aynadaki görüntüye benzetmiş. Bilimsel bir araştırma yapılırsa, bu sözün

değerinin büyüklüğü, söyleyenin kastettiğinin çok çok üstünde olduğu kolaylıkla anlaşılacaktır.

Konuyu biraz daha açarsak görünen maddenin eski olmadığı ancak eski olandan da pek farklı olmadığını söylemek lazım. Bu evrende meydana gelen her olay ve hareket, daha önceki bir olay veya hareketin bir görüntüsüdür. O da bir öncekinin, bu silsile başlangıca ulaşana kadar devam eder. Buna da onuncu akıl denilir. Sözkonusu yaşlı adam o denli şey görmüş ki, onuncu akla ulaşana kadar biri diğerinin görüntüsü olan birçok şey görmüş ve yaşamış. Eger bir şeyin gerçeğini görme imkanı varsa ayrıca görüntüsünü görmeyi beklemenin bir anlamı olmaz elbet. Bu şekilde belki arada herhangi bir perde kalmaz ve maddenin derinliğine ulaşmak mümkün olur. Ama genç olan perdenin kalkmasını bekler, olayı daha önce görüp yaşamadığından gerçeği anlamakta güçlük çeker... Hal böyleyken, madde birileri için açık ve somut olarak görünür, gören tecrübe sahibi yaşlıdır... Geriye bu sözleri söyleyen insanın bilimsel bir yaklaşımla bu sözleri sarfetmediği kalıyor. Ama bu yine de, Kürd toplumunda yaygın olarak söylenen bu ve benzeri sözlerin felsefi yönünün olmadığı anlamına gelmez.

Birgün, bir adam oğluna nasihat ediyor ve diyor ki: Oğlum sözünü kalburdan geçir, sonra ele ve öyle söyle. Bu adam sıradan bir göçermiş, ne diwanhane görmüş, ne okul, ne bilim görmüş ne de atalarının destanlarını duymuş biridir, acaba bu anlamlı sözleri nereden bulmuş? Adam oğluna, eğer konuşmak istersen nasıllı buğdayı kalbura vurup eliyorlar, sonra eleğe vurup daha ince eli-

yorlar ve böylece söz sadeleşiyorsa, sende sözlerini öyle ele belli bir süzgeçten geçir ve öyle söyle diyor... Kürdlerin yetiştirdiği ve hepsinin bir bilim ya da felsefe alanında araştırmalar yapmış, her birinin kendi alanında ürünler vermiş düşünürleri de var. Ama biz bunları halkın arasından çıkmış olanlarla kıyaslamıyoruz. Birincisi, bunlar okuma sayesinde kendilerini çok iyi yetiştirmişler. İki, her nekadâr kendi alanlarında, özellikle de felsefe alanında ürünler vermişeler de, bu eserler kendi anadilleri Kürdçe'nin dışında bir yabancı dille yazılmış eserlerdir. Bununla beraber yine de Ebu Henifeyê Deyneweri, Hesênê Kurê Necayê Filozof, Muhiddin X(H)elati, Ehmedê Kurê Heyder, Resulê Zeki, Eli Kurê Zeki, Mihemedê Kurê Resul, Mele Şerifê Kurê Mewlana Yusuf, Şêx Mihemed Qasım, Şêx Ebdılqadrê Muhacır ve Mele Ebdurrahmanê Rojbeyani gibi felsefe ve mantık alanında ün yapmış Kürt bilim adamlarını burada saygıyla anmak gerekir. Bunlar numuneydi, yoksa tüm Kürt bilim adamlarının isimlerini sayarsak onlarca kitap yetmez, ama buna rağmen bunların önemli bir kısmının isimleri yazılı kaynaklara geçmediğinden cenazeleriyle birlikte isimleri de

toprağa gömülmüş.

Kürdlerde hitabe

Edebiyatın nasilki bir bölümü felsefeyse, diğer bir bölümü de hitabedir. Hitabe hatibin kağıt üzerinde yazdığı, kesin bir edayla vurgulu ve korkusuzca bir ses tonuyla okuduğu sözcüklerin dinleyicilerin kulağında çınladığı gibi yüreklerinde ve akıllarında yer etmesi için ha-

yulmaz olmuş. Hatip kendisi gibi durup onu dinlemeye hazır topluluğa hitaben, sözcükleri en güzel ve en çarpıcı anlamlarıyla okuyan konuşmacıdır. Kuşkusuz bu tür şeyler çok eski zamanlardan beri özellikle Atina'da çok önemli yer tutan anlatım teknikleridir, ancak o dönem yazı dünyada pek yaygın olmadığından buna gerek duyulmuş, yazı yaygınlaştıktan sonra da böyle bir şeye pek fazla ihtiyaç kalmamış.

Onların halka hitaben söyledikleri tüm sözleri ezberlemek ve sonra yazıya dökmek te oldukça zahmetli bir işti. Tabi burada kast ettiğim zaman dilimi bundan çok uzun zaman öncesine dayanıyor. Uygarlık geliştikçe, daha önce islam dünyasında yaygın olan hitabe Avrupada da peyder pey yaygınlaşır ve orada büyük bir coşku ve heyecan yaratır. Tören ve toplantı geleneği dünyada yaygınlaştıkça hitabe de bir nebze daha gelişir. Hele hele demokratik ülkelerde parlamentolar kurul-

duğunda da hitabe oldukça yaygınlaşır. Matbaa, roman, dergi ve gazetelerle birlikte yaygınlaştığında hitabenin önemi de doruğa ulaşır. Çünkü artık hatipler bir kongre ve ya toplantıda onbinlere hitap etmeye başlar. Yani bir tek gazeteyi bir defada yüzbinkişiyeye ulaştırma fırsatı doğar, bu kitle eğer bin sözcükten sadece birinin devrimci özünü anlamış olsa da, bu sayı hitabenin değeri-

e flatun'un sevgi anlayışı açısından örnek olabilecek tezini kısaca aşağıdaki gibi açabiliriz; şayet bir insan ya da bir gül hoşunuza giderse, bu gerçekte sözkonusu insan ve gülün güzelliğinden çok belki de sizin güzellik ölçünüze uyduklarından dolayı hoşunuza gitmişlerdir. Bu da sadece o tek insan ve gülden ziyade o ölçülere uyan her insan ve gül için sözkonusu olabilir.

zırlanmış metinlerdir. Bir başka deyişle metnin sözcüklerinin olduğu gibi kalmayıp çarpıcı anlamlarının duyanların kalbine, ateşin samana işlemesi gibi yer etmesini sağlayan bir sanattır. Genel bir deyişle geçmişten bu güne kadar nasilki şarkıcıların sesi havaya karışıp kaybolmuş adı ve sanı kalmamışsa, dünya hatiplerinin hutbesi de öyle kayıplara karışmış ve adı sanı du-

nin yükselmesi açısından az değildi. Hutbeyi üçe ayırmak mümkün, biri duyulur ama görünmez, bir diğeri okunur ama duyulmaz, üçüncüsü de gözücüyle şöyle bir bakmanın yettiği ve kulağın da dolduğu, yani hem okunan hem de duyulandır. Gladston gibi biri hutbelerini okuduğu zaman ortalığı ateş gibi hararetlendirir, ama aynı şeyi bastırıldığında soğuk ve itici olurmuş. Edmen Borg hutbe vermesini bilmez, İngiliz parlamantosunda ağzı var dili yok misali herkesten dilsiz ve sağır kalır. Ama sözkonusu hutbeler basıldığında dünyayı ayağa kaldırır gibi bir yankı yaratmış. Kürd aydın ve şairi Piremêrd de, aynı şekilde konuşmaya geldiğinde sanki ağzı kilitlenir, ama hutbesi ve yazdıkları basıldığında taşı bile eritecek güce sahipti.

Yukarıda aktardıklarımız hitabeye kısa bir değinmeyi, eğer burada Kürdler için özel olarak değinmek gerekirse şunları söyleyebiliriz:

Kürdlerde hitabenin öyle büyük bir geçmişi yoktur, onun için biz daha sonra Kürt edebiyatı tarihinde gerçek hitabe üzerinde duracağız. Kürtler yirminci yüzyılın başlarına kadar Osmanlıların ve Farsların baskısı altında yaşamak zorunda kalmışlar. Bunun siyasal sonucu olarak kürtçe hitabe yazma fırsatını bulamamışlar. Geriye savaş meydanında Kürtlük için kendi çabalarıyla birşeyler yapmaya çalışan insanlar kalır. Bu da birliklerin lider, yani komutanlarının kendi askerlerini yüreklendirmek için sarf ettiği sözlerdir. Böylesi durumlarda da bazen konuşan kişi hitabe şeklinde konuşmamış. Bazen de okuma yazma yaygın olmadığından söylenenler kayda geç-

memiş ve konuşulanlar boşa gitmiştir. Bazı yerlerde de hatip hutbeyi gazzaya gider gibi vermiş, sözkonusu hatip hutbe vermiş ama Kuran ayetleriyle, hadis ve sahabilerin arapça söyledikleri sözlerle doldurmuş. Bu da bizim için amacı aşan bir şeydir, çünkü bize göre hatiplerimizin konuşmaları anlaşılır bir Kürtçeyle olmalı, bir yerde durup okur yazar olmayan toplumu kendi anadiliyle bilgilendirmesi gerekir. Kuşkusuz böyle bir şeye de zamanın olayları fırsat vermemiş, yoksa Kürtlerde de sözcüğün anlamına uygun hatipler çıkardı.

Ama yirminci yüzyılın başında, özellikle 1914-18 birinci dünya savaşından sonra, Kürtler bütün geri kalmışlık dezavantajlarına rağmen hutbe vermek için her türlü çabayı sarfettiler ve bu çaba içerisinde Kürtlerden daha çok da Güneyliler arasında hatipler çıkar. Ve bu hatipler büyük topluluklar karşısında kürtçe çok ateşli konuşmalar yapabilecek düzeye geldiler ve konuşmaları da yazıya döküldü. Aynı şekilde Mukriyan Kürdlerinde de benzer şeylerden söz etmek mümkündür. Son dönemlerde de İngiliz Meycerson'un Süleymaniye'ye gitmesiyle sözkonusu şehirde çok güçlü hatipler ortaya çıkmaya başlar. Daha sonra bunlar ve Sablax (Mehabat)'lı hatiplerden sözedeceğiz.

Katışksız Kürd edebiyatı

Katışksız Kürt edebiyatı denildiğinde, amaç başka hiçbir şeyin karışmadığı ve karışmayacağı saf ve katışksız edebiyattır. Bir milletin edebiyatı sözkonusu olduğunda sözcüklerin güzelliği-

ne bakılmasından çok içerik açısından anlamlı veya anlamsız olduğuna daha çok bakılır. Tabi bu edebiyatın sadece mana yani içerikten ibaret olduğu anlamına gelmez, çünkü sözcüğün anlam ve içeriğinin yanında biçimi de özenle seçilir. Bütün dillerde öyle sözcükler vardır ki söylendiğinde insanın gözüne ve kulağına hoş gelir, ama hiç bir anlam taşımaz. Onun için şiir, anlam ve hayal gücü açısından yoğun olduğundan edebi açıdan çok büyük bir öneme sahiptir. Hal böyleyken anlam ve tasavur yani hayal bakımından böylesine güçlü her şey edebiyatın konusudur.

Kürd edebiyatı şiirin yükselişinden önce, analfabet ve henüz medeniyetle yüzleşmemiş kişilerin öylesine nayıf ve safça söylenmiş tek satırlık hayatın gerçeğiyle birebir özdeşleşen sözlerden ibaretti. Şiir bu dönemden sonra gelir, böylece biraz gerçekten hayale doğru bir kayış burada sözkonusudur ve şiir gerçek olsun hayal olsun iki yönlü bir bilinçlenme ve aydınlanma yaratarak milletin sesi olur ve yankı yapar. Bu da bize edebiyatın genel olarak duygu ve arzuların güzel bir tanımı olduğunu gösteriyor. Her şeyden önce de bu alanda Kürd toplumunda öne çıkan kişilikler ve bizim için edebiyat olan miraslarını ele alırsak, bunları da ikiye ayırmamız lazım. Bir kısmının eğilimi tabiatın yanı sıra, yani gul, köy yaşamı, toprak ve toprak ürünlerinden yanaydı. Bunlardan biri şayet bir şeyden söz etmek isterse kendi hissettiği ve düşündüğü şekilde, içinden geldiği gibi olayı anlatmış ve meth etmek için ne söylenmişse onu söyler, ancak kendisini duyan ya da görenlerin onu anlayıp anlamaması hiç umurunda değil.

Burada önemli olan o hayallerin özgürce dillendirilmesidir, onun dışında sözcük ve hayallerin anlamı yada anlaşılıp anlaşılmaması hiç önemli değildir. Sözlere bakıldığında adamın duyguyla ilgili hiç bir şey söylemediği ya da yazmadığı görülebilir. Ancak yaptığı şeyin edebiyat olduğunu ileri sürer ve edebiyatın da duyguların betimlenmesi için bir araç olduğunu ileri sürer.

Böyle iddiaların sahibi eğer yazarsa kendisine "Serbest yazar" ya da mucit denir. Bunların bir kısmı da gam, şaka veya insanları methetme yolunu seçmişler. Ürettiklerinin öğretici ve eğitici olmasını isteyenlerin köy yaşamını değil şehir yaşamını ele almaları gereğine inanır ve her şeyden önce araştıracağı konu hakkında gönlünce bilgilenir. Şayet araştırmacı okumuş ise, yazdığı şeyin öğretici olması ve konuya aklın hakim olması gerekir. Bu ekolün takipçisi yazarlara naturalist denir. Kürtlerde nesir, yazılı olsun sözlü olsun genellikle bu ekole denk düşer. Şiir yazarlar serbest tarzda yazmışlardır.

Nesir yazarlığının Kürdlerde çok eskilere dayandığı inkar edilemez bir gerçekliktir. Yazılmamışsa da bu tekstler dönem dönem dilden dile dolaşmışlardır. Sözkonusu bu tekstler ya da düz yazılar hikaye ya da nasihatlerdir. Çünkü hikaye efsaneye yakın bir destandır. Hiç bir maddi temeli olmayabilir. Şiir olsun, öğütler olsun kısa kısa eğitici yazılardır ve geneli yirmi sözcüğü geçmez. Ancak nesir edebiyatı gerçekçi bir tarzdır, hem anlam bakımından güçlüdür hem de sözleri güzeldir. Aynı zamanda kendi döneminin perdesini de aralamaktadır. Konunun daha da anlaşılması bakımından aşağıda

bu tür için bir örnek veriyoruz:

Bir gün üç kardeş gurbete çalışmaya giderler. Birkaç yıl geçtikten sonra her biri o dönemin parası otuzar para kazanıyorlar. Evlerine dönmek istediklerinde havalarda soğumuş kış bastırılmış, bir yaylada yolları bir köye düşer ve bir eve misafir olurlar. Çok yorgun olduklarından kardeşlerin ikisi hemen yatar. Birini üzüntü ve sıkıntıdan dolayı uyku tutmaz. Kalkar ocağın başındaki aksakallı ev sahibinin yanına gider ve oturur. Çok otururlar ama hiçbirinden ses seda çıkmaz. Sonra misafir ev sahibine sorar: Amca, niye hiç konuşmuyorsunuz? O da şöyle cevap verir: Amcası ben para karşılığında konuşurum.

- Konuşman kaç para?

- On para.

Misafir önce parayı çok bulur, ancak meraktan dayanamaz ve çıkarır parayı ev sahibine uzatır ve der: Amca al on para ve bana birşeyler söyle. İhtiyar parayı alır ve şöyle der:

Oğlum eğer mevsim kış, yerde kar varsa, yolun bir köye düşer de geceyi orada bir evde geçirirsen, sabah kalktığında hava güneşli ve gökte tek bir bulut dahi yoksa, ama hafif rüzgar varsa, seni evden de kovsalar sakın ola evden çıkmayasın ta ki rüzgar durana kadar. İhtiyar bunu söyledikten sonra tekrar susar. Oğlan, tekrar amca konuşun der. O da yine, amcası ben parayla konuşurum, bana para ver ki konuşayım, der. Oğlan çaresiz on para daha verir. O zaman adam konuşur:

"Oğlum sana bir şey sorulmayana kadar kendin cevap verme, konuşma" ve yine susar. Oğlan ısrarla amca konuş der. Oğlum ben parasız hiç konuşmam, paramı ver konuşayım der. Misafir gencin sadece on parası kal-

17 yüzyıla kadar felsefe alanında Aristo, zirvedeki tek isim olarak yerini korur. Artık ünü kendisini aşmıştır. İnsan inancını o denli etkiler ki, onun dışında hiçbir düşünür o payeye erişemedi. Ta ki rönesans döneminde, Fransa'da Dekart, İngiltere'de Bikon ve islam dünyasında da Gazali seslerini duyurup herkesin düşünmeye hakkı var ve düşünmenin sınırı yoktur deyinceye kadar.

muş onu da çıkarıp ev sahibine uzatmış, o zaman ihtiyar konuşmuş:

"Oğlum, eğer gözüne bir şey ilişir de hoşuna gitmezse, hemen kızıp tavır alma, aslını astarını öğren ona göre davran." deyip susar. Oğlan yine konuşur, o da para ver der, ama oğlanın parası bittiğinden oğlan param yok der, bunun üzerine ihtiyar ona o zaman kalk git yat der. Oğlan kalkar gider yatağına uzanır ve yatar. Sabah diğer kardeşleriyle birlikte kalkar ve yola hazırlanırlar. Dışarı çıktıklarında oğlan bakar karlar donmuş, güneşli bir hava var ama soğuk, hafif bir rüzgar esiyor. Kardeşlerine ben gelmiyorum, siz de gitmeyin der. Bir süre kendi aralarında tartışır. İhtiyarın nasihatlerini dinleyen kardeş gitmeyelim der, ama ötekiler bundan daha iyi hava olmaz gidelim derler. Sonunda oğlan bu nasihati parayla aldım ben gelmiyorum gitmek isteyen kendisi bilir der.

Kendisi kalır ama kardeşleri gider. Ak sakallı dede yanına gelir, oğlum niye gitmedin der. O da ben bu öğütleri parayla aldım bu havada gitmem deyince, ihtiyar peki der. Aradan fazla bir zaman geçmeden hava kararır ve tipi başlar, göz gözü görmez olur. Yollar kapanır ve oğlan 7 gün orada mahsur kalır, bir yere gidemez. 8. gün ev sahibine teşekkür edip yola koyulur. Fazlaca ilerlemeden kardeşlerinin soğuktan donmuş cesetlerini görür. Eşlerine ve çocuklarına vermek üzere paralarını ceplerinden çıkarır ve tekrar yola koyulur. Gün boyunca gittikten sonra akşamlemin bir kervansarayla karşılaşır, orada kalır ve uyur. Gece yarısı bazı fısıltı ve ayak seslerini du-

yar. Şöyle bir etrafına baktığında her birinin sırtında ağır bir çuval olan bir kaç adam görür. Hancı usulca kalkar yanlarına gider, bir odanın kapısını açar adamları yükleriyle beraber içeri alır ve kapıyı üstlerine kapatıp tekrar yatağına gelir ve uyur.

Sabahleyin gün ışırmaz silahlı adamlar kervansarayın etrafını sararlar ve bunlardan ikisi yukarı çıkıp hancıya yönelerek şunları söylerler: Bu gece padişahın hazinesi çalındı, izlerini buyara kadar sürdürdük, hemen söyle buraya geldiler mi geldiler mi? O sırada orada bulunan başka bir kervancı söze karışır ve şöyle der: Dün gece bazı sesler duyduk hancı da buradaydı. Hancı öyle bir şey yok kimse buraya gelmedi, bu vatandaş yalan söylüyor der. Vatandaş her ne kadar feryad ettiyse de bir yararı olmadı, kimse onu dinlemedi. O sırada orada bizim oğlanı görürler ve ona da, sen bu gece ne gördün? Bizimki gördüğü her şeyi anlatır, askerler odanın kapısını açtıklarında adamları çuvalarla birlikte bulurlar. Bu arada çalıntı başka şeyler de bulurlar. Hancının da onların ortağı olduğu ortaya çıkar. Onları kervancıyla birlikte bağlayıp önlerine kattılar ve oğlanı da alıp padişahın huzuruna çıkarırlar. Olay bütün ayrıntılarıyla padişaha anlatılır, padişah suçluları zindana atar. Oğlana da oldukça yüklü bir para verilir ve serbest bırakılır. Kendisi de bu parayla ailesinin ihtiyaçlarını karşılar ve çocukları için hediyeler alır. Geceleyin evine vardığında, bir de ne görsün; içerde bir çıra yanıyor, yeni yetme bir delikanlı başını eşinin dizine koymuş, arada bir onu öpüyor. Adamın gözleri kararır, kılıcını

kınından çıkarır ve hiçbir şey söylemeden eşini ve yanındakini öldürmeye karar verir. Alelacele onlara yaklaşır, tam o sırada ak sakallı dedenin dediklerini hatırlar ve pişman olur. Hançerini tekrar kınına sokar ve gülümseyerek yanlarına sokulur.

Kadın kocasını görünce, oğlunun başını usulca yana iter ve kocasına sarılır. Sonra ona yiyecek bir şeyler getirir ve sohbede dalarlar. Adam o sırada karısına sorar, bu delikanlı kim. Karısı gülümseyerek tanıtmıyor musun, diye sorar. Bu oğlumuzdur der. Adam oğlunu öper ve tanıya şükreder. Oğlan da uyanır babasına sarılır ve mutlu bir şekilde yatağına uzanır.

Yukarıdaki metin kürt edebiyatında nesirin bir örneğidir. Anlam bakımından olsun biçim bakımından olsun, yazılıp kayda geçen son dönem şiir ve nesirlerinden çok farklıdır. Bu edebiyat dilden dile dolaşım günümüze ulaştığından anlam değişmemişse de anlatım bakımından daha çok ya da az olmuş olabilir. Ama bununla beraber günümüzde de geleneksel bir edebiyat biçimi ortaya çıkmış ve daha çok manzum edebiyat rağbet görmüştür

Bu temelde şiir gelişmiş, bunun her ne kadar başlangıçta anlamı derin olsa da çok sade olmuş. Baba Tahir'ın dörtlükleri ve Piri Şalyar'ın şiirleri bize bunu gösteriyor.

**Yazı, yazarın aşağı Kurmanci lehçesi ve Arap alfabesiyle yazdığı Mêjûyi Edebi Kurdî (Kürt Edebiyat Tarihi) adlı kitabından alınmış ve Azad Şatehi tarafından Türkçeleştirilmiştir.*

Geride kalan süreç sorunların yüze çıkmasına yol açtı

18 Nisan Erken Genel ve Yerel seçimlere gidilmesinin kararı, zamanlaması aylar süren gelgitlerden sonra nihayet gerçekleşti. Amaç özellikle egemen kesimin içine düştüğü krizi hafifletmek, gündemde acil çözüm bekleyen sorunlar karşısında yeni bir makyajla çıkarak güç kazanmak ve güven tazelemektir.

Yavuz Koçoğlu (*)

18 Nisan Erken Genel ve Yerel seçimlere gidilmesinin kararı, zamanlaması aylar süren gelgitlerden sonra nihayet gerçekleşti. Amaç özellikle egemen kesimin içine düştüğü krizi hafifletmek, gündemde acil çözüm bekleyen sorunlar karşısında yeni bir makyajla çıkarak güç kazanmak ve güven tazelemektir. Açık söylemek gerekirse kısa vade için de olsa istedikleri so-

nuca kavuştular ve beklenen vitrine sahip oldular. Makyaj değişti fakat anlayış değişmedi.

Acaba uzun bir süredir denenmiş siyasi aktörler bugün Türkiye'nin gündemindeki sorunlara çözüm getirecekler mi? Önceki dönemlerde de aynı anlayış ve kişiler iktidara geldiler, uzun süre ülkeyi yönettiler. Hiç bir şey unutulmuş değildir. Hiçbirisi ülkeyi yönetemedi; gün-

den güne ülke uçuruma doğru yuvarlandı.

Son 3-4 yıl içinde Refahiyol, Anadol-D ve DSP azınlık hükümetleri denendi. Bu dönemde de rüşvet, yolsuzluk, talan politikası aynen sürdü. İşsizlik, enflasyon had safhaya vardı. Başta akaryakıt olmak üzere her gün otomatik olarak ürünlere zam geldi.

Düşünce yine cezalandırıldı. Düzene muhalif partiler yine kapatıldılar. Ancak ne toplumun bugün içinde bulunduğu krize çare bulabildiler ne de toplumsal beklentilere cevap verebildiler.

Bir süre önce bir seçim sürecini hep birlikte yaşadık. Ne yazık ki şimdiye kadar yaşanan diğer seçimler gibi 18 Nisan seçimleri de adil ve demokratik bir ortamda gerçekleşmedi. Seçim yasalarında gerekli düzenlemeler ve Türkiye'yi olumlu değişime götürebilecek yasal değişiklikler gerçekleştirilmedi. Propaganda ve ajitasyon eşit olmayan koşullarda gerçekleşti. Bir tarafta seçim mitinglerimiz, propaganda kasetlerimiz, toplantılarımız valilikler ve Yüksek Seçim Kurulu tarafından yasaklanırken, diğer taraftan düzenden kaynak sağlayan partilerin sahip oldukları trilyonlara, medya araç gereçlerine karşı zayıf kaldık.

Son dönemde yaşanan bu olay siyasal ve toplumsal ortamda süpriz gelişmelere yol açtı. Abdullah Öcalan Kenya'da yakalanıp Türkiye'ye getirildi. Yıllardır sürdürülen kirliliğe ve şoven propagandalara maruz kalan kitleler ırkçı-şoven partilere eğilim gösterdiler. Hatta kimi yerlerde ırkçı-şoven partiler terörü gerekçe göstererek kitleyi kışkırtılar ve yeni bir teröre öncülük ettiler. Böylece kısa bir sürede ırkçı-şoven anlayışa zemin hazır-

landı. Sonuçta emeğin, barışın ve demokrasinin aleyhine bir tablo ortaya çıktı. Çıkan tablo bugün ki, "derin devlet politikası" ile örtüştü. Toplumun önemli bir kesimi ise antidemokratik baraj sistemine takılarak parlamentoya yansımada.

Bu nedenle, bugünkü parlamento birleşimi dünden bugüne toplumun ihtiyaç duyduğu, özgürlük, barış ve kardeşlik taleplerine cevap vermesi mümkün değildir. Çünkü yıllardır çözüm bekleyen ve günden güne kronikleşen sorunlara köklü çözümler üretecek ilerici ve çağdaş bir anlayış gereklidir. Oysa ki, bugünkü derin devlet anlayışı buna müsaade etmiyor. Hem DSP, hem de MHP'nin ortaklaşa kurdukları hükümet egemen kesimin bugüne dek istediği en iyi tablodur. Hele son dönemde "karaoğlanın" yaptığı ideolojik manevralarla MHP politikasına denk düşmesi derin devlet anlayışına daha da güven verdi. Kıbrıs fatihliği yanında son dönemdeki gelişmelerin avantajları eklenince Ecevit'in işine oldukça yaradı. Yıllardır gündemdeki sorunların çoğu biranda unutuldu, ırkçılık-şovenizm alanındaki itibarlar "güven" kazandı. Öte yandan yıllardır kitlelerde biriken aş- iş-özgürlük talepleri çığ gibi büyümüş, acil çözüm beklemektedir. İşin başına geçen yeni hükümet şu anda bir şaşkınlık içindedir. Hükümet yetkilileri geleceğe yönelik şimdiden karanlık bir tablo çiziyorlar. İşsizliği, pahalılığı ve ekonomik krizi çözebilecek, sağlıklı bir demokrasi yerleştirebilecek anlayışta ve güçte değiller. İlk demecelerinde bile devletin tüm gelirlerinin dış borçların faizlerine bile yetmediğini açık bir şekilde söylüyorlar. Çıkarılması-

bir süre önce bir seçim sürecini hep birlikte yaşadık. Ne yazık ki şimdiye kadar yaşanan diğer seçimler gibi 18 Nisan seçimleri de adil ve demokratik bir ortamda gerçekleşmedi. Seçim yasalarında gerekli düzenlemeler ve Türkiye'yi olumlu değişime götürebilecek yasal değişiklikler gerçekleştirilmedi. Propaganda ve ajitasyon eşit olmayan koşullarda gerçekleşti. Bir tarafta seçim mitinglerimiz, propaganda kasetlerimiz, toplantılarımız valilikler ve Yüksek Seçim Kurulu tarafından yasaklanırken, diğer taraftan düzenden kaynak sağlayan partilerin sahip oldukları trilyonlara, medya araç gereçlerine karşı zayıf kaldık.

biz parti olarak seçimlerde ne yapabildik sorusuna gelince, biz DBP olarak seçimlerden önce bir güç ve işbirliği sürecini başlattık. Ne yazık ki düzen karşıtı siyasi partilerle olan birlik sürecimizi gerçekleştiremedik. Tüm çabalarımıza rağmen 1995 Aralık seçimlerinde yakaladığımız halkayı yakalayamadık. Barış ve değişime açık demokrasinin tüm kurum ve kurallarının yerleştirilmesini isteyen kesimlerle dünden bugüne gelişmelerin önüne engel olan statükocu partiler arasında net bir çizgiyi yerleştiremedik.

nı düşünülen kimi yasaları ise derin devlet politikası ile çeliştirmeyi söyleyerek demec veriyorlar. Bu da gösteriyor ki yapılan seçimler gerçek anlamda Türkiye'yi mevcut olan sıkıntılardan kurtarmak yerine ülkeyi yönetecek aktörlerin imkan ve manevra alanlarını güçlendirmek içindir. Ve geçmişi karanlık olan kimi partileri kamuoyuna temiz göstererek iktidara taşımış olmak bu imkanı güçlendirmiştir

Oysa gerçek anlamda siyasi partilerin amaçları bellidir. Kitlelerin desteği ile iktidara gelmek ve ülkeyi yönetmektir. Ülkenin kaynaklarını adil, demokratik ve eşitlikçi bir anlayışla halkın yararına sunmaktır. Ayrıca baskı gören, sömürülen kesimleri varolan sıkıntılardan kurtarmaktır. Ülkeyi çağdaş, uygar ve medeni ülkelerin seviyesine taşıyabilmektir.

Ne yazık ki, yıllardır Türkiye bu gerçekçi ilke ve prensiplerden geri kaldı. İktidara gelen her parti ülkenin kaynaklarını kendilerine, çevrelerine peşkeş çektiler. Kaynakları yok yere kirli bir savaş uğruna heder ettiler. Taraf tuttular, sömürüyü ve baskıyı arttırdılar. Tek bir kelime ile bu güzelim ülkeyi bir cehenneme çevirdiler. Ülkeyi çağdaşlıktan, değişimden ve gelişmelerden uzak tuttular. Bugün iktidara gelen yönetim geçmişten pek farklı değildir, aynı anlayışta.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de seçimler siyasi partiler için bir sınavdır. Çünkü biraz önce dediğim gibi partilerin kuruluşu, örgütlenmesi ve gelişmesinin amacı iktidara gelmektir ve ülkeyi yönetmektir. Bu da toplumda alacağı destekle mümkündür.

Biz parti olarak seçimlerde

ne yapabildik sorusuna gelince, biz DBP olarak seçimlerden önce bir güç ve işbirliği sürecini başlattık. Ne yazık ki düzen karşıtı siyasi partilerle olan birlik sürecimizi gerçekleştiremedik. Tüm çabalarımıza rağmen 1995 Aralık seçimlerinde yakaladığımız halkayı yakalayamadık. Barış ve değişime açık demokrasinin tüm kurum ve kurallarının yerleştirilmesini isteyen kesimlerle dünden bugüne gelişmelerin önüne engel olan statükocu partiler arasında net bir çizgiyi yerleştiremedik.

Dün olduğu gibi seçimler döneminde de mevcut olan kötü gidişata dur demek, egemenlerin iktidarına son vermek için demokrasi güçleri geniş bir iş ve güç birliğine ihtiyaçları vardı. Bu güç birlikleri hem seçim döneminde hem de seçimlerden sonra daha da kalıcı birliklerin oluşturulmasına katkı sunacaktır.

Biz bunu için seçimlerden önce DBP, ÖDP, HADEP, SİP, EMEP ve hatta DKP'nin de içinde yer alabileceği bir seçim güçbirliği programı ile siyasi partileri ziyaret ettik. Kimi partiler bu dönemde böyle bir birliğe ihtiyaç olduğunu ve parti çıkarlarını bir tarafa bırakıp bu sürece katkı sunabileceklerini söylerken, kimi partiler de benmerkezci bir anlayışla, ancak kendi parti şemsiyeleri altında seçimlere girebilecek bir birliğe evet diyebileceklerini söylediler. Sonuçta bu alandaki güçbirliği girişimimiz gerçekleşemedi.

Bize gelince, seçim sonuçlarında başarısız olduğumuzu tek kelime ile ifade etmek mümkündür; beklediğimiz oyu alamadık ve bu sınavdan başarısız olarak çıktık. Biz bunları açık olarak

ortaya koyup tartışmazsak, eksikliklerimizi hem kendi tabanımıza hem de kamuoyu önünde samimi bir biçimde sergileyemezsek, sağlıklı bir sonuca varamayız ve geleceğe yönelik sağlıklı bir politika da oluşturmamız mümkün olmaz.

Elbette ki, başarısızlıklarımızın nedeni çok, sadece tek pencereden bakmamak gerekir. Birincisi; elimizde olmayan nesnel koşullardan kaynaklı nedenlerdir. Yeni bir parti oluşumuz ve ilk olarak seçimlere girmemizden dolayı deneyimsizdik. Yeterli miktarda kadroyu kamuoyu önüne çıkaramadık ve yeterli maddi olanakları yaratamadık. Yerel ve genel seçimlerin birleştirilmesi karşısında kadro gücümüz ihtiyaçlara yetmedi. Medyanın muhalif partilere karşı takındığı olumsuz tavırdan biz de nasibimizi aldık. Propaganda alanında kitlelere yeterli derecede ulaşamadık. Son gelişmelerin etkisinde kalan kamuoyu radikal kesimlerin kuşatması altında kaldı. Özellikle HADEP'le ağırlıklı olarak aynı bölgelerde seçimlere katılmamız, kimi olumsuz olaylara neden oldu. HADEP son dönemdeki gelişmeleri malzeme olarak kullandı. "HADEP'e verilecek her oy, namus borcudur" diye yarışacak partilere karşı kullanıldı. Her zaman olduğu gibi bu kesimin aleyhlerine dönüşebilecek kimi gelişmeler karşısında kamuoyunu yanlış bilgilendirdi. Rekabet ettiği kişi ve yurtsever çevreler, "hain teslimiyetçi ve işbirlikçi" gibi olumsuz sıfatlarla suçlayıp kendi tabanını etkilemeye çalıştı. Hatta dönem dönem çalışmalarımıza karşı kışkırttı ve yer yer olayların çıkmasına sebep oldular. Irkçılığı-şovenizmi kitlelere taşıyan partile-

re karşı amimiyet geliştirdi ve onlara karşı sessiz kaldı. Onlara karşı verilmesi gereken mücadeleyi DBP'ye karşı verdi.

İkincisi; öznel koşullardan kaynaklanan nedenlerdi. Seçim döneminde takınması gereken kolektif çalışma anlayışının yerine kişisel istekler ve anlayışlar sergilendi. Adayların dağılımında ciddi bir tespit yapılmadı. İllerden genel merkeze yeterli ve zamanında aday listeleri ulaştırılmadı. Yerel seçimlere ağırlık verdiğimiz kadar genel seçimlere önem vermedik. Geniş kitlelerle bağlarımız zayıf kaldı. Seçimlere kadar olan süreci parti olarak iyi değerlendiremedik. Daha da önemlisi partinin üst yönetiminde yaşanan kimi olumsuz iç sorunlardan etkilendik. Kimi arkadaşlarımız aday oldukları yeri beğenmezken, kimi arkadaşlarımız da bir partili anlayışıyla çalışmadı.

Kimi illerimizden gelen öneriler ise oldukça üzücüydü. Mevcut gerginlik ve kutuplaşma ortamından dolayı kimi arkadaşlarımızın moralleri bozuldu, yığılığa düştüler ve paniğe kapıldılar. Hatta seçimlere girmemek, mevcut ortamdan etkilenecek başka partileri destekleme önerisinde bile bulunanlar oldu. Bu olumsuz tutum kimi partili arkadaşlarımızın partililik anlayışlarını ortaya koyuyor. Bu yaklaşım, bu anlayış siyasi partilerde olabilecek şeyler midir? Diğer siyasal partilerle farklılığımızı, onların yanlış ve eksiklerini seçim döneminde kitleler nezdinde dile getirmemiz gerekirken; ne yazık ki onlarla bu zeminde yarışmamayı dile getirenler oldu. Sormak gerekiyor; peki bizim diğer anlayışlardan farklılıklarımız nedir?

biz de genel durumumuzu değerlendirmek için seçimlerden sonra hemen parti meclisimizi topladık. Ve kendimizi bir değerlendirmeye tabi tuttuk. Tüm arkadaşlarımızın eleştirilerini, önerilerini gözden geçirerek, olağanüstü kongre kararını aldık. Bu karar hem bugünkü ihtiyaçlarımıza çözüm üretmekteki irademizi hem de DBP'nin kendi içinde ne kadar demokratik, değişimci bir parti olduğunu gösteriyor.

Bütün bunlara rağmen;

Seçimlerdeki eksikliklerimizi ve başarısızlıklarımızı sadece öznel nedenlere ve kişiye bağlayan yaklaşımlar yanlış. Bu gerçekçi bir yaklaşım değildir. Tüm gelişmeleri, olanakları, imkanları, olumsuzlukları iyi değerlendirip bir sonuca varmalıyız.

Şayet bunu yapmazsak geçmişten çıkardığımız dersleri unutup, geleceğimizi daha da kötü uçurumlara götürmüş oluruz.

Tüm olumsuzluklara, kaos ortamına ve şantajlara rağmen 25 bin civarında oy aldık. Asıl gücümüz bu muydu? Elbette hayır! Gücümüz bundan kat-bekat fazladır. Biz parti olarak daha organizeli, planlı ve programlı olarak partimizi yönlendirebilseydik, bir bütün olarak gücümüzü seferber edebilseydik bu sonucu bir kaç katına çıkarabilirdik. Bununla birlikte gergin bir süreçte böyle bir rakama ulaşmak, kitleyle buluşmak küçümsenemeyecek durumdur.

Bunu hep söylüyoruz. Siyasi mücadele kısa vadeli değildir, uzun vadeli. Elbette ki iş yaptığımız zaman mutlaka eksikliklerimiz, aksaklıklarımız da olur. Önemli olan bunları yerinde ve zamanında tespit etmek ve giderilmesi yönünde çaba göstermektir. Siz parti içindeki sorunları tespit ettiğiniz zaman bunun çözümleyici yol ve yöntemlerini aramak durumundasınız. Ya olayları mecrasına bırakıp seyredersiniz, ya da partinizi geliştirecek, var olan eksikliklerden arındırarak çözümler üretirsiniz.

Biz de genel durumumuzu değerlendirmek için seçimlerden

sonra hemen parti meclisimizi topladık. Ve kendimizi bir değerlendirmeye tabi tuttuk. Tüm arkadaşlarımızın eleştirilerini, önerilerini gözden geçirerek, olağanüstü kongre kararını aldık. Bu karar hem bugünkü ihtiyaçlarımıza çözüm üretmekteki irademizi hem de DBP'nin kendi içinde ne kadar demokratik, değişimci bir parti olduğunu gösteriyor.

Bizi diğer partilerden ayıran farklılığımız budur. Herşeyi açık konuşmak, açık tartışmak ve sağlıklı bir sonuca varmak. Örneğin bugün düzen partilerinin tümünde bir lider sultanı mevcuttur. Bu durum ise Türkiye'deki siyaset ortamının ne kadar yozlaştığını gösteriyor. Bu yönü ile yukarıda da söylediğim gibi partimiz diğer partilerden farklıdır. Yani bir lider partisi, kişi partisi değildir; olmamalıdır. Kişilerin, liderlerin elbette ki önemi büyüktür. Bizler çok iyi biliyoruz ki, partimiz bir kadro ve program partisidir. Parti çalışması, işleyişi, programla olur. Kollektif bir çalışma ile kararlar hayata geçer, çoğunluğun iradesi kabul sayılır. İşte demokratik işleyiş de budur. Eğer biz bu ilkelerin takipçisi olursak, günden güne gelişiriz, büyürüz.

Eksikliklerimizi sayarken, örneğin biz parti olarak gündemi belirleme ve aktif bir politikayı oluşturma konusunda yetersiz kaldık. Genel Merkez ile il örgütlerimiz arasında bilgilendirmeyi ve koordinasyonu sağlamadık. Kitle ile olan ilişkilerimizi istediğimiz düzeyde geliştiremedik.

Tabi ki tüm eksiklik ve aksaklıklara rağmen başarılarımız-

da olmuştur. Partimiz dünden bugüne yaşanan olumsuz gelişmeler karşısında paniğe kapılıp gerçekçi politikardan sapmadı. Demokrasiye, barışa ve özgürlüğe olan inancını yitirmedi. Şiddet ve savaş politikalarına karşı cesaretli bir şekilde tavır gösterdi. Parti kadroları temiz siyasete, eşitlik düzenine, emeğin kutsallığına olan inancıyla taviz vermeden düzenin sunmaya çalıştığı imkanların esiri olmadılar. Cesaretsizliğe, yılgınlığa ve moralsizliğe kapılmadılar. Tüm engellere rağmen gücümüzü kullanarak siyaset sahnesine parti kimliğini taşıdık.

Küçümsenmeyecek bu ilke ve kararlılığımızı bugün olduğu gibi geleceğe de bir bütün olarak taşımamız. Bu temiz siyasete inanmış olan partimizi güçlü bir örgüt yapısına ve yaygın kitle ilişkisine kavuşturmalıyız. Ne yaptığımızı hangi sorumlulukları taşıdığımızı bilerek, kararlı ve güçlü politikalarımızla saflarımızı sıklaştırmalıyız. Böylece geleceğin özgür ve demokratik toplumunu yaratma mücadelesini coşku ile yükseltmeliyiz. Çünkü gerçek siyaset parlak laflarla, gününbirlik çabalarla olmaz. Görevlerden kaçarak, geçmişimizle övünerek, görevleri küçümseyerek amaca varılmaz. Ancak söylediklerimizin altını doldurarak gelişiriz. Partimizin talebi kitlelerin talebiyle buluştuğu noktada başarılı oluruz.

*** Demokrasi ve Barış
Partisi
Genel Başkan vekili**

Dersdan û perwerdekırına bı zımanê Kurdi lı yekitiya Sovêtê ya berê-1

Haya pıranıya gelê kurd, hete ronakbirên Kurd ji (lı Kurdistanê û lı Avrûpayê) bı gışti ji diroka kurdên Sovêtistana berê û xasma ji diroka xwendina bı zımanê Kurdi lı wi welati kêm e an ji qet tuneye.

Wezirê Eşo

Dı vê gotarê de ez ê lı ser dersdana dı warê zıman û edebiyeta Kurdi û perwerdekırına zarokên Kurdi lı dıbistan û xwendeghên Kurdi -dersdana bı zımanê Kurdi lı dıbistanên xwerû bı Kurdi de hebûne, lê dersdana zıman û edebiyeta Kurdi dıbistanên bı zımanê bıyani de ji hebûne- lı Sovêtistana berê rawestim. Gelo çıma iro asimilebûna (rasttir: asimilekırına) Kurda, bıpirani bisebeba tunebûna xwendina bızımanê kurdi, dı dıbistanên kurdi de bûye tışteki eşkera û rêal, têmeke wiha tışteki lazım û aktûel e. Ya duda, ev têma nêziki ruh û sewdayê mın e û weke di-

rokzan û niviskarê ji Sovêtistana berê haya mın baş ji vê têmayê heye. Jı xeyni vê, mın dı dawıya salên 50 de çend sala weke dırektor (berpırsıyar) û dersdarê dıbıstana gundeki kurdan (gundê Sipanê lı nawça Axbazan kar kırıye. Gelek salan ji, ez weke rêdaxtor beşdari weşandına kîtêbên zıman û edebiyeta Kurdi yê dersê bûme û dı nav wan de berhemên mın ji hatine çapkırınê. Û ya dawı, haya pıranıya gelê kurd, hete ronakbirên Kurd ji (lı Kurdistanê û lı Avrûpayê) bı gışti ji diroka kurdên Sovêtistana berê û xasma ji diroka xwendina bı zımanê Kurdi lı wi welati kêm e an

ji qet tuneze (1).

Ez dixwazim bi vê gotara xwe xwendevanên Kurd ji vê dirokê agahdarê bikim. Rast e, dersdana bi zimanê Kurdî bi izîna dewletê çê bû, lê li dûri welatê esli yê bav û kalan, dûri tiradi-siyayên dersdana ziman û edebi-yeta Kurdî, ku li Kurdistanê pîr-hîndîk hebûye. Bîrani bîşîklê dibistanên wek ya Ahmedê Xani, xasma dibistanên oli (medrese) û di nava mercên tunebûna kadrên kurdî yê dersdariyê de pêkanîna dersdana bi zimanê kurdî tiştêki pîr dijwar bû. Lê ronakbirên me yê pêşî li Sovêtistana berê eyîni mêzaxaci, şarezati, welatevîni û xireteke pîr mezîni nişan dan. Gava li ser axeke xam û xopan, xî-xî-xalî bîngeha xwendîni, dersdana bi zimanê kurdî meriv dîne, helbet ne tiştêki hêsan e. Mîni dixwest ev fêrîsi û mîrxasiya wan, ji bona ronakbirên me yê iroyîni bîbûya ders û minaka jê-fêrbûn û çavlêdanê. Weke dibê-jîni, pozê wan bi van kîrîni pêşî-yêni wan bîşewitiya û wan ji di dereca fêrkîrîna ziman û edebi-yeta kurdî de weke dibê-jîni, tiştêki ji xwe re çêkîrana. Xasîma niha fêrkîrîna zimanê kurdî ji zemanê berê hezarqat mîhimtir û ferztir e.

Mîni got, ku haya pîraniya gelê me ji dirok û jiyana kurdên Sovêtistana berê kêman ji qet tune-ye. Loma ji beri destpêkîrîna vê gotarê ya rastî mîni dixwest seyran, êkîskûrseke diroki ji bona xwendevanên xwe vekîra, da ku me zanîbûna bê ka kurd ji kengî de bûne rûniştevanê Împeratorîya Rûsiyayê. Dema piştî şoreşa oktobîrê navê me guhastîni û navê yekîtiya Sovêtîyê lê kîrîni. Mîni dixwest xwendevanên kurd agahdar bîni bê ka olk û êlên wan li kîjan navçe û qeza kîjan ko-

marên wi welatê bêser û bîni mane û niha li ku dîminîni. Xasîma piştî hilweşîna yekîtiya sovîyetê û gurbûna nijadperestîyê, şove-nîstîyê li komarên Sovêtîstanê yêni berê. Ez dixwazim pîr bîkurtayî rewş û qedera wan a iroyîni bînim ber çavan.

Berî Şoreşa Oktobîrê li Rûsiyayê di sala 1917-an de, rasttir beri şerê cihanêyê yekemîni Kurd ji zû ve li welatên Kafkasyayê (Ermenîstanê, Azêrbêycanê û Gurcîstanê hebûne. Ne ku tenê weke cahîlên perîşan û feqîr, lê wîsa ji weke bîngehên qebilên Kurdan: Kurdên Şeddadî ji sala 951-ê heta sala 1174-an hukum-dariya xwe wîsa ji li ser Azerbaycanê û Ermenîstanê kîrîni. Lê di eyîni zemanî de serleşkerên qîrala Gurcîstanê-Tamarayê du Kurdên bîra bûne; İvo û Zahar bûne, ku ji wanra gotîni Çepîldîrêj. Şayrê Azêrbaycanê yê sed-salên navîni ê mezîni Nîzami Gen-cêvî bi Serbîlîndî dikêje, ku xalên mîni Kurdîni. Şaireki wi welatî yê dîni, yê ne fuzûlî nekêman bi nav û deng fizûlî bîsilê sasê xweve Kurd bûye.

Kurdên Azêrbaycanê bi pîrani li ser hev, kompakt li wê navçe dîman. Ev navçe di zemanê Sovêtîyê de, bi navê Kurdistanî sor ku paytextê wê bajarê Laçîni bû, bû navçeya Kurdan a otonom. Lê Kurd li navçên Azêrbaycanê yêni mayî, li paytextê wê Bakûyê ji hebûni. Lê li nav azêriyan hatîbûni belav kîrîni. Hayê me ji jîmara Kurdên Kurdistanî sor heye, lê ew ji bitenê jîmara niveka salên 20-î ye. Çîmki piştî wê, gava otonomîya li Rûsiyayê hate hîlanîni -ji sala 1923-yan hetanî sala 1931-ê dom kîrîni -idî jîmara Rûs de kîfş nekîrîni, çîmki hukumata Azêrbaycanê dest bi siyaseta bîdarêzorê asimîlekîrîna kur-

gava
hukumata
Stalin bi Tirkên
Mêsxêti (Misket),
Teterên Qirîmê,
Çeçenan û çend
gelên mayn re, li
kurdên musulman ji
hate xezebê,
bihezaran Kurd ji
navçên
Azerbaycanê,
Gurcîstanê û
Ermenîstanê yêni
ser sinorê Tirkîyayê
weke êlêmênên
bêitîbar sîrgûnî
Qazaxîstanê û
Qîrgîzîstanê kîrîni.
Piştî vê yekê olkên
Kurdan li van herdu
welatan ji çê bûni.

dan kîr. Hemîna jimara Kurdên nawçên Azerbaycanê yê dinê û Bakûyê jî berê de jî me ve ne eyan e. Belê, nîveka salên 20-i jimara rûniştevanên Kurdistanê sor jî 50-i hezari zêdetir bûye û pîraniya wan ya absolût kurd bûne.

Kurd lî Gurcistanê berî Şerê Cihanê yê yekemîna lî nawçên wî welatî yê ser sinorê Tirkîyayê, xasma nawça Axalsîxê hebûne. Wan dî nava Sedsalên dawîde jî nawçên Tirkîyayê yê ser sinorê koçî vîra kirîne. xasma dî dema şerê Rûs-Tirkîyayê de. Jimara wan weke ya kurdên Azerbaycanê pîr nebûye. Beşekî wan dî dema şerê cihanê de bî paşê de koç kirîne, çûne Tirkîyayê. Lê beşa dinê dî dema Stalinê de sîrgûnî Asiya Navîn bûne (jimareke pîr hindîk). Belkî hinek kurd jî asimîle bûne, lê haya me baş jî vê yekê nîne.

Berî şerê cihanê yê yekemîna jimara Kurdan dî nava sinorê Împêratoriya Rûsîyayê de pîr bûye (bî sêda hezara), xasîma lî qezayên Surmeliyê (navenda wê bajarê Îdirê bûye) û lî qeza Qersê. Ev herdu qeza artêşên Rûs dagîrkirîna, dî şerê Rûs û Tirkanê dî salên 1877-1878-an de, gîhaştîna Împêratoriya Rûsîyayê.

Lî Ermenîstana Îroyîn berî şerê cihanê kurd hebûne: lî nawçên Axbaranê, Telînê, lî çend gundên nawçên dinê. Jimara wan ya rast jî me ve tariye, lê bî texmîn ew jî 10 hezara zêdetir bûne.

Olkeke Kurdan a mezîna lî Asiya Navîn, lî welatê bî navê Turkmenîstanê hebû. Weke çavkaniyên diroki şadetiyê didîna, şahên Îranê dî sedsala 17-an de ew jî Kurdistanê Rojhilatê ciguhastî Bakûrê Îranê kirîna û lî nawça bî navê Xoresan bî cih kirîna.

Meramê şahên Îranê ew bûye, ku ew eşîrên Kurdan Sinorê welatê wan jî êrişên dagîrkeran, ên qebilên koçer biparêzin. Piştra beşeke van kurdan dî nava sinorê Xoresana Îranê de maye, lê beşeke jî wê biçûktir ketiye nava sinorê welatê cîran Turkmenîstanê. Kurdên herdu beşan jî bîtenê bî sinorên dewletê jî hev hatîne qutkirîna: Lî alîkî sinorê Kurdên Xoresana Îranê, lî yê dinê Xoresana Turkmenîstanê hene. Jimara kurdên xoresana Îranê nîha digîhîje 2 mîlyonan û ew asimîle nebûne, zîman erf û edetê kurdî parastîne. Kurdên Turkmenîstanê bî pîraniya xwe asimîle bûne, lê lî wî welatî hela he gundên wîsa hene, ku rûniştevanê wan weke kurd mane. Haya me jî jimara kurdên Turkmenîstanê nîne, lê tiştêk eyane ku, jimara wan jî ya kurdên Xoresana Îranê pîr kêmtir e.

Piştî şerê cihanê guhastîna mezîna ketîna nava jîyan û jimara kurdên Împêratoriya Rûsîyayê. Gava şorişê Oktobirê lî Rûsîyayê bû û Lînin dî derheqê derketîna komara Rûsya Sovetiyê de jî nava şerê cihanê elam kir, artêşên Rûsya qiraliyê, yêna ku pîraniya Kurdistanê dagîrkirîna, bêserî man û jî hemû nawçên Kurdistanê kişîyan, derketîna. Bî peymanê Moskova ya sala 1921-ê Lînin qezayên Surmeliyê û Qersê bî Kurdên wan ve bî şûna dane Tirkîyayê.

Piştî şerê cihanê (dî dema şerî de jî) pîrosesêkê wîha qewimî: pîraniya Kurdên mîsilman, yêna nawçên Gurcistanê û xasîma Ermenîstanê xwe lî qalîmaya gelê xwe û lî Tirkîyayê girtîna, koç kirîna çûna wîr. Lê kurdên êzîdî jî xwe lî welatê Rûsan, ermenîya û Ermenîstanê girtîna û jî nawçên xwe yê berê, xasma wî zemanî

koç kirîna û hatîna Ermenîstanê. Gava artêşên serleşkerê Tirkan Kazîm Karabekîr êriş anîna ser qezayên Qersê û Ermenîstanê. Êleke kurdên êzîdî, ya gîran ku bî navê Êla ûsîv Begê eyan bû, jî nawça Surmeliyê koç kir hate deştê Êrêvanê ya Araratê û he-wîrdorê çiyayê Elegezê. Êleke Kurdên êzîdî ya dinê, jî nawça Digorê ya qeza Qersê koç kir hate derkete nawça Axbaranê ya Ermenîstanê û bî ser wan kurdên êzîdî de zêde bûna, ku jî destpêka sedsala 19-an ve lî 12 gundên ve nawçê dîman. Ela kurdên êzîdî ya dinê jî nawça Bêrgiriyê (lî bakûrê rojhilatê gola wanê) koç kir hat derkete Ermenîstanê. Jî ber navê serokê wê olkê jê re digotin Êla Cangîr Axa. Lê jî ber ku wî zemanî lî Ermenîstanê xela, nangiyan bû, nexweşiyên xolozê û hal weke kêlendîke tûj xelk dîçîna. Beşeke van Kurdên êzîdî jî Ermenîstanê koçî paytextê Gurcistanê, Tîvlîsê kirîna û cara pêşîna kurd lî wî bajarî kifş bûna.

Piştî serîhildana şêx seîd a dî sala 1925-an de, olkeke kurdên musulman ya eşîra Bîrûka jî Tirkîyayê koç kir, hate Ermenîstanê.

Bî hezaran Kurd lî qezake Azerbaycanê ya ser sinorê Tirkîyayê, Nexçivanê hebûna.

Piştî vê yekê guhastîna neketîna nava cîranîya kurdan hetanî sala 1937-an. Gava hukûmata Stalin bî Tirkên Mîsxêti (Mîsket), Teterên Qîrîmê, Çeçenan û çend gelên mayîna re, lî kurdên musulman jî hate xezebê, bihezaran Kurd jî nawçên Azerbaycanê, Gurcistanê û Ermenîstanê yêna ser sinorê Tirkîyayê weke Êlêmênên Bêitbar sîrgûnî Qazaxîstanê û Qîrgîzîstanê kirîna. Piştî vê yekê olkên Kurdan lî van herdu welatan jî çê bûna.

Werguheziya dawî dî nava demokiratiya Kurdên sovêtistana berê de pişti hilweşana yekitiya Sovêtiyê ya sala 199-ê çê bû. Pîrosêsa koçbar kîrîna kurdan ji Ermenistanê, Tivlisê, Qirgîzistanê berî hingê, gava li van welatan hêzên nijadperest, şovenist, ekîstrem serî hildan û dest bi zor û zulmê kîrîna ji hindava kurdadan de destpê bû.

Dawîya sala 1988-an, Kurdên Ermenistanê yê nîmusulman itbara xwe bi hêzên Ermeniya yê nîjadperest nanîn û koç kîrîna çûn Rûsiya, qeza Kîrasnodarê. Jîmara wan nêzîkî 10 hezari bû. Dî piştî dest bi koçbarkîrîna Kurdên Qirgîzistanê bû. Derengîr koçbarkîrîna dî nava Kurdên Êzdi de jî çêbû; ji Ermenistanê û Tivlisê koç kîrîna. Ew koçbarkîrîna hetanî iro jî didomîne û ber bi qeza Rîrasnodarê, qezayên Rusiyayê yê dinê, ber bi welatên Aûropayê ve diçe.

Piştî elamkîrîna serbixwetîya Ermenistanê û azadkîrîna Qerebaxê artêşên Ermeniya dest bi dagîrkîrîna navçên Kurdîstana sor kîrîna, ku dî kete navbera Ermenistanê û Qerebaxê, da ku navçên dî bin hukmê Adîrbêcanêda nemînin. Çekdarên Ermeniya Kurdîstana sor ji Kurdan vala kîrîna, bajarê Laçînê û gundên kurdan şewîrandîna, lê hebûna navmala wan jî weke talan anîn Ermenistanê. Piştî dewîr û zemanekî pîr dirêj qeza kurdan ji rûniştevanên xwe vala, xîr û xalîma. Jî wan kurdan yê ku nû bi ser hişê xwe de dihatîna, xwe weke kurd nas dikîrîna û pasportên xwe digelastîna, yê ku dî nav de bûna, ew weke azêrî hatîbûna hesîbandîna.

Jî bona rewşa Kurdên Sovêtistana berê zelaltîr kê her çawan em ê dî dawiyê de çend gîliyan dî

derheqa jîmara wan de dî nava zemanên cuda-cuda de bêjîna.

Salên 20-î jîmara Kurdên Ermenistanê nêzîkî 20 hezaran bûye. Rasti ew e, ku beşeke kurdên Ermenistanê piştî sala 1918-an hetanî salên 50-î her wa koç kîrîna ber bi hajarê Tivlisê de çûna, lê ne jî bona wê yekê, ku li Ermenistanê li ser wan zordari hebûye. Na, sebêba sereke hal, rewşa sosiyal bûye. Bi pîrani kurdên navçaya Axbaranê û Telînê diçûn Tivlisê. Jî ber ku jiyana wan li wan navçên çiya pîr dijwar bû, lê jiyana li Tivlisê xweştir bû. Ev çûyîna hebû, lê jîmara Kurdên Ermenistanê sal bi sal zêde dibû, kîsî hev zêdebûna tabîî. Rastiya dinê ew e, ku Ermeniya hetanî salên dawî bi çavên qenc li kurdan dimihêrin, xasma qedera xwe û Kurdên Êzdi ya diroki weke hev didîtîna. Em ê dî pey re bibînin, ku hukumata Ermenistanê tu gavê li ser Kurdan siyaseta asimîlekîrîna najotîye û wê û ronakbîrîna mê yê pêşverû pîr alîkari dane jî bona pêşdebîrîna karê xwendîna û çandê dî nava kurdan de. Gava ku li Ermenistanê navendeke Kurdzaniyê, edebîyat û çanda kurdî ya eyan çê bû, bi pîrani bi saya vê piştîgîrî û alîkariya Ermenyan bû. Êdî salên 80-î jîmara kurdan li Ermenistanê gîhiştê 60 hezari. Dî eynî zemanî de jîmara kurdên Tivlisê û navçên Gurcîstanê yê nîmusulmanê cuda-cuda gîhiştê 40 hezari. Me dî derheqa jîmara kurdên Azêrbaycanê de ya salên 20-î got, lê dî pey re hukumeta Azêrbaycanê, berpîrsîyarên wê bi darê zorê hemû kurd weke azêrî nişan dan. Lê jîmara Kurdên Turkmenistanê (navçaya Xorasanê) jî me ve ne eyane. Her tenê ez dîzanîm, ku li vîra siyaseta hişk a asimîlekîrîna Kurdan weke li Azêrbaycanê nehatiye ajotî-

dibistan dî nava Kurdên mîsulman de nehatîna vekîrîna, lê dî nava Kurdên Êzdi de dibistan vebûna. Bi tecrûba me sebêbê vê yekê ev bû. Fanatîzm, paşverûtiya olî ya dî nava Kurdên mîsulman de zortîr û qevintîr bû. Jî bona wan Kurdan dibistanên Rûsî, ya xaçparêza tiştêkî xerîb û destnedaynê bû. Lê Kurdên Êzdi ne haqasî fanatîk bûna û jî bona menfeeta xwe, xasîma ya pêşveçûnê carna qanûnên olî jî dîcerîbandîna.

nê. Ji ber ku eşîrên kurdan ji sed-sala 17- an ve li vîra dijîn û pîraniya Kurdan di nava Turkmênan de belawla dijîn, pîrosêsa asimilebûnê dom dike. Lê çend sala berê di tîlevîzyona Moskovayê gundeki xwerû yê kurdan li Turkmenîstanê nişandan, runîştevanê wi gundi ne zimanê xwe jibîr kirine û ne ji erf û edet, deb û rîzma mîletiyê.

Nîha tehlika asimilebûnê ya herî mezin ji bona wan kurdan çê bûye. Bawer biki li hemû herêm û qezayên Rûsiyayê, yên ku di nava mîletên biyani de bi jimara hindik dimînin Kurd in: Li bajaraki yan ji li gundeki malek-du-du, herî pîr 10-15 mal dijîn.

Bi gîştî jimara Kurdên Sovêtîstana berê li gori jimara resmi ya rûniştevanan bi salan ev bûye:

Sala 1926-an:

- Kurd: 54 hezar 661 kes

- Êzdi: 14 hezar 523 kes (wi zemani Kurdên Êzdi hela hê weke êtnikeke cuda nas dikirin.)

Sala 1959-an:

Kurd: 58 hezar 799 kes (hîndava sala 1926-an de jimara Kurdan bawer biki zêde nebûye, çimki kurdên Azêrbaycanê idi weke kurd nişan nedane).

Sala 1970-yi:

Kurd: 88 hezar 930 kes.

Sala 1979-an:

Kurd: 115 hezar 858 kes.

Sala 1989-an:

Kurd tenê li Ermenîstanê û Gurcîstanê weke 100 hezari hatine nişandan.

Lê bi tecrûba min û pîraniya ronakbîrên me jimara Kurda li ser axa Sovêtîstana berê (yên asimilebûy ji pê re, lê yê ku nîha xwe weke kurd dihesibinin) nîha ji 500 hezari ne kêmtir e.

Pîştî vê pêşgotinê em ê hêja derbasi. Şîrovekirina naveroka gotara xwe ya esli bin, xasma ji

bona kurdên derveyi Sovêtîstana berê her tenê piştî xwendina vê pêşgotinê naveroka gotarê ya esli wê zelaltir û femdaritirbe. Çaxa em derheqa olkên Kurdên komar, yan ji nawçeke Sovêtîstana berê gilîkin ew ê bîzanîbin ka ew çî kurd in û çîma di nava hin olkadan de xwendin, xasma ya bi zimanê kurdi pêş de çû, barên qenc da, lê li hin ciyan ji kêm pêş de çû û negihand berên qenc.

Ev şîrte derheqa xwendina nava kurdan de gilîkin li Împêratoriya Rûsiyayê, di pey re li Sovêtîstana berê. Em zelalîkê ji bîkin nava vê gotina xwe: Ji aliyê cografîya û êtnîki de Împêratoriya Rûsiyayê û Sovêtîstana berê eyni tiştin her tenê bi wê cudatîyê, weke me got, piştî şorişa oktobîrê gezyayên Qersê û Surmeliyê ji destê Rûsiyayê, rastîr Sovêtîstana berê çûn, bi Kurdên xwe ve ketin nava sinorê Tirkîyayê. Di hêna (dewrana) Rûsiya qiraliyê de (berî şorişa oktobîrê) xwendin di nava Kurdên Rûsiyayê de pîr kêmtir bû. Weke haya me pê heye dibistanek ji bona bi sed hezaran Kurdên qezayên Surmeliyê û Qersê nehatiye vekirinê. Gotina me di derheqa dawîya sed sala 19-an û destpêka ya 20-an de ye. Pîraniya van Kurdan ji, yên musulman bûne. Belki sebê sereke ew bûye, ku Kurdên musulman nexwestine di dibistanê de fêr bin, li bal wan dibistan bêne vekirinê, çimki ew dibistan wê birûsi bûyana. Lê nava olkên Kurdên Êzdi de, di destpêka sed-sala 20-i de sê dibistanên rûsi hatin vekirinê. Qet di hiş û sewdê tû kesî re ji nedibuhuri, çê nedibû, ku dibistanên kurdi vekin. Hukûmata Rûsiyayê ya qiraliyê eger dibistanek ji bi zimanê zîkmaki ji bona gelekî welêt vedikir ew ji bi dileki kul û nerazibûn dikir.

Qanûn û tiradîsiya ew bû, ku zarên hemû gelan di dibistanên rûsi de bixwinin.

Kes ji bona xwendina bi zîmanê mîletên dinê li Rûsiyayê nedîfîkiri. Belê, usa bû: eger tu rûniştevanê Rûsiyayê yi, divê tu bi rûsi di dibistanê de fêr bibi.

Lê bi xwestina olkên Kurdên Êzdi dibistanên Rûsi li wan nawçan hatin vekirinê, li kiderê ew Kurdên Êzdi diman: di her olkekê, her êlekê de dibistanek; yek li gundê Zorê li qeza surmeliyê, yek li gundê Bacelûyê li qeza Qersê (nawça Digorê), ya din ji li gundê Qundaxsazê li nawça Axbaranê bû. Paradoxek di nava vê derecê de hebû: Li gori qanûnên dinê musulmaniyê xwendin û nivisandin ne tişteki gune, bi sûce, nayê qedexekirinê. Lê tirêjên kurdên Êzdi (şêx û pira) digotin, ku xwendin ji bona ezdiya tişteki guneye, bi sûce. Lê eksi vê yekê dibistan di nava Kurdên musulman de nehatin vekirinê, lê di nava Kurdên Êzdi de dibistan vebûn. Bi tecrûba me sebêbê vê yekê ev bû. Fanatîzm, paşverûtiya oli ya di nava Kurdên musulman de zortir û qevintir bû. Ji bona wan Kurdan dibistanên Rûsi, ya xaçparêza tişteki xerîb û destnedaynê bû. Lê Kurdên Êzdi ne haqasi fanatik bûn û ji bona menfeeta xwe, xasîma ya pêşveçûnê carna qanûnên oli ji diceribandin. Ji xeynî mê, ji bona Kurdên Êzidi ola xaçparêziyê wek Kurdên musulman ne tişteki xerîb bû. Ji dirokê eyane, ku Kurdên Êzidi çûne ber dêr û ziyaretên xaçparêzan. Sebêbê vê yekê ji heye: gelên xaçparêz yên weke Rûsan û Ermenîyan tu zemani merem damenine, ku Kurdên Êzidi welgerinin, bîkin ser ola xaçparêziyê. Ev ji cudatîya olên musulmaniyê û xaçparêziyê tê,

xasma ji cudatîya bir û bawerên gelên musulman û yên xaçparêz, rasttir, ji bir û bawerên hukumdar, berpîrsiyarên gelên musulman bûn xaçparêz û hukumatên wan tê. Weke dirok şadatiyê di-de, dewletên musulman her wîha xwestine bi darê zorê ji nava gelên nemusulman, xasma Kurdên Êzîdi bîbin ser dinê Îslamiyê.

Ev yek bûye sebeb, ku Kurdên Êzîdi xwe ji gelên musulman dûr bixînin, hetani ji birên xwe yên Kurd ji, çimki Kurdên musulman, berpîrsiyarên wan di nava dereca melgerandina Kurdên Êzîdi de pîr cara bûne alikar û pişgirên dewlet, hukumatên musulmaniyê. Sed heye, ku pîr cara mir û hakim, axa û heqên Kurdên musulman bi çekdarên xwe ve êriş birine ser olkên Kurdên Êzîdi, ku wana mecbûr bîkin. Ku ew ola Îslamiyê qebûl bîkin, lê gava qebûl nekîrîne ew qîr kîrîne û qet neketiye bira wan, ku Kurdên Êzîdi birên wan in, weke dibêjin yê temê dê û bavê ne.

Dîbistanên Zorê, Bacelûyê û Qundaxsazê yê xwendin, perwerdekîrîna êlêmêntar, yanî yên çar sale bûne. Şagirtên wan hemû kurd bûne, çimki kesi keçên xwe li gori adetên patriarkaliyê nedîşand dîbistanan, da ku li rex kura rûnin. Ev yek wek rûşîke mezin dihat hesabandin.

Dersdarên wan dîbistanan bi pîrani Rûs bûne, lê her tenê yek Kurdên Êzîdi: Elixanê Serdar Şagirov. Wi Sêminariya Êrivanê xilaz kiribû, ku weke sisê bû. Elixanê Serdar di nava Kurdên Serhedê de wek dersdarê yekem tê hesabandin. Wi bi pîrani ders di dîbistana Zorê de (li nawça Surmeliyê) dane, lê zemanekî kin dersdari li Bacelûya nawça Digorê ji kirîye. Li Zorê Îshak

Mozogûlov ji dersdar bûye, yê ku di pey re, salên 20-i elfeba Kurdî ya bi tipên latîni li Ermenistanê bi alikariya Erebe Şemo çê kir. Ew bi eslê xwe Mexin (Aşûri) bû ji gundekî nezîki Êrivanê, gundê Dîvîna jorin bû.

Ev dîbistan yê întêrnat bûn: Şagirtan li wir dixwendin, fêr dîbûn û li wir ji dîman. Lê dê û bavên hersal kirîya perwerdekîrîna zarên xwe pereti didane dewletê, loma ji zarên kesiban (rençberan) nikaribûn biçûna wê dîbistanê.

Ji xilazkirîyên wan hersê dîbistana hetani salên 60-i ji, zêndî bûn û min çend kes ji wana dîtî. Çiqasî ji zemanekî dirêj buhurî bû, lê wan ew zîmanê Rûsî bir nekîribûn, yê ku ew di dîbistana de fêr kirîbûn. Min xilazkirîyê dîbistana Zorê Mecit Begê Emer Axa dît, ku bi rûsîke paqîj, edebî dîaxivî. Min usa ji Feyzo Beg dît. Xilazkirîki wê dîbistane, Şemoyê Hemo Têmûrov di dewra Sovêtiyê de xwendina xwe dom kir û bû serokê nawça Hecixelilê yê partiyayê destpeka salên 20-i. Di pişt re Şemo Têmûrov nava leşkerê Sinorvanda kar kir û gihîştê rutbê bilind yê serhingiyê. Leşkerên Sinorvan yê di bin bandora wîda sinorê yekîtiya Sovêtiyê diparastin, ji bajarê Gumîriyê hetani cûlfa ser sinorê Îranê, Şemo Têmûrov hogirê Serleşkerê Sovêtîstanê yê bi nav û deng marşal Hovhannêş Baxramîyan bû (eslê xweda ermenî).

Çaxa bû şorişa oktobirê sala 1917-a ev hersê dîbistanên gundên Kurda ji weke yê din ên dewleta qiraliyê hatin girtinê.

Piştî Şorişa Oktobirê dewraneke nû destpêkir di nava jiyana hemû gelên Rûsiya qiraliyê de û pê re ji Kurdên Împeratoriya Rûsiyayê.

Weke me li jorê got, kurdên nawçe û qezayên Surmeliyê û Qersê yê ji derveyî sinorê Rûsiyayê, rasttir yê welatê Sovêtiyê man, ketin nava goveka dewleta Tirkîyayê. kurdên olkên dinê bûn rûniştvanê yekîtiya Sovêtiyê.

Hela hê berî şorişa Oktobirê Partiya Bolşevîka (Komûnistên Rûsiyayê) û xasma Lênin û Stalin bernama helkîrîna pîrsîgrêka mîletiyê li Împeratoriya Rûsiyayê hazîr kiribûn. Çava piştî şorişê hukûmetê kete destê bolşevîkan ewana dest bi miyaserkîrîna wê bernamê kirin. Eger hêna qîralda (sarda) Rûsiya bi pîrînsîpa têrîtorîyal-êkonomîki hatîbû beşkirîne ser qeza, lê nîka ew beşkirîna administratîviye-dewletê li gori menfaeta mîleta hate kîrîne. Şûna nawçên bi navê bajarên gîran (nawça Erivanê, nawça Tîvlîsê û yê dinê) Komarên mîletiyê girtin: Komara Ermenîstanê, Komara Gurcîstanê, Komara Azêrbaycanê û h.d. Bi wê pîrînsîpê 16 komarên yekîtiyê hatin çekîrîne (Ji keynî yê Kavkazîyayê yê Asîya Navîn û yê dinê). Ev komarên yekîtiyê pîr derecada serbixwe bûn, li wir piştî zîmanê Rûsî zîmanê dewletê yê dîda yê wî mîleti bû yê ku li wê komarê dîma. Xwendin, perwerdekîrîna ji li wan komara ji dîbistanê heta ûnîversîtê bi zîmanê mîletiyê bû. Ev komarên yekîtiyê li wî welatî dihatin çekîrîne ku sinorê wî bi dewletên dêrva, xerîb re hebûn û jimara mîletê wî ji mîlyonekî ne kêmtîr bû. Bona mîletên, ku sinorê welatê wan bi welatên dêrve re tune bû û jimara rûniştvanê wê ji, rasttir, mîletê me yê bin gehin ji mîlyonekî kêmtîr bû. Bona wan mîleta ji komar û qezayên otonom hatin çekîrîne.

KİT'ler

ve özelleştirme*

■ KİT'lerin oluşumu

Kamu iktisadi kuruluşları gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hemen hemen hepsinde tarihsel, ekonomik ve sosyolojik açıdan sağlam nedenleri olan ve kolay kolay vazgeçilemeyen kuruluşlardır.

Gelişmiş ülkelerde, KİT sisteminin oluşturulmasında; iktisadi sorunlara pratik çözümler arama, tarihsel ve rastlantısal nedenler ile buna bağlı olarak da kaynak dağılımı, istikrar ve ekonomik büyüme motifleri belirleyici olmuştur.

Gelişmekte olan ülkelerde kamu işletmelerinin gerek üretimde gerekse finans sektöründeki yeri çok önemli olup imalat sanayinde oluşan toplam katma değer içinde % 50, toplam yatırım içinde % 25, tarım kesimi dışındaki toplam istihdamda % 25, iç kredi kullanımında % 30, dış kredide % 20'lik paylarla yer almaktadır.

Türkiye'de KİT'ler devletçiliği savunan parti zamanında (1930'larda) kurulmuş olmasına rağmen ideolojik olarak onlara savaş ilan eden partiler bile (1950'lerde DP, 1960'larda AP) onları kaldırmak yerine yenilerini kurmuşlardır. KİT'ler gerçekte bir ideolojinin değil, nesnel

koşulların ürünüdür. KİT'ler ülkenin gerçeklerine göre kurulmuş ekonomik tesislerdir.

Gelişmekte olan ülkelere KİT'ler;

1- Bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelere sömürgeci ve emperyalist devletlere ait kurumların devletler hukuku kuralları içerisinde devralınması,

2- Yabancı sermayeye, emperyalizme ait kurumların millileştirilmesi ve bir de özel sektöre ait kurumların kamulaştırılması,

3- Kalkınma sürecini hızlandırmak, ulusal bir ekonomi oluşturmak ve ekonomik özerkliği sağlamak için bizzat devlet tarafından kurulması ile oluşturulmuşlardır.

KİT oluşturmanın asıl amacı: ulusal, özerk ve kalkınma hedeflerini bir an önce gerçekleştirecek ekonomik bir yapı oluşturmak ve ulusal devleti güçlendirmektir.

Devletin ekonomiye müdahalesi;

1- Özel sektörü istenilen alanlara yatırım yapması için özendirilmesi yolu ile yapılan dolaylı müdahaleler,

2- Devletin bizzat üretim araçlarının sahibi olarak yatırımcı, üretim-

Türkiye'de KİT'ler devletçiliği savunan parti zamanında (1930'larda) kurulmuş olmasına rağmen, ideolojik olarak onlara savaş ilan eden partiler bile (1950'lerde DP, 1960'larda AP) onları kaldırmak yerine yenilerini kurmuşlardır.

hemen hemen bütün dünyada, merkezi ve yerel yönetimlerin aksaması sonucu, bütçelerinin sürekli açık vermesi, çoğu KİT'in bilançolarında her yıl büyük zararların görülmesi, kamu sektöründe temelli bir reform gerekliliğini gündeme getirmiştir. Ancak, Batılı özel sektörün globalleşen dev şirketleri, neo-liberal ideologların rehberliğinde, Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların reçetelerini kullanarak, kendi çıkarlarına uygun düşen özelleştirmenin tek reform seçeneği olarak sunulmasını sağlamışlardır.

ci, ithalatçı, ihracatçı, kredi veren, kredi alan vb. olarak doğrudan ekonomik hayat içinde yer alması,

3- Ekonominin planlanmasında KİT'lerin etkin bir araç olarak kullanılması şeklinde olmaktadır.

Özet olarak KİT'lerin varlık nedeni; özel sektörün ve özel sermayenin cılızlığı, kıt kaynakların özel sektör ve pazar ekonomisi mekanizması içinde israf edileceği, verimli kullanılmayacağı, hızlı bir sanayileşme ve kalkınma ile ulusal özerk bir yapının pazar mekanizmaları vasıtasıyla mümkün olamayacağı düşüncesine dayanmaktadır.

■ Özelleştirme mi? Özerkleştirme mi?

Dünya Bankası 1980'e kadar yalnızca KİT yatırımları için değil aynı zamanda işletme için de kredi veriyordu. Ne oldu da 1980'lerden sonra KİT'leri satmak için kredi verir hale geldi?

- Özelleştirme hangi amaçlar için kapitalizmin hangi döneminin sorunlarına cevap olarak gündeme gelmiştir?

Uygulanan her politikanın kimin için ne ifade ettiğini çok açıkça ortaya koymak, ideolojik netliği sağlamak en çok üzerinde duracağımız şey olmalıdır.

Hemen hemen bütün dünyada, merkezi ve yerel yönetimlerin aksaması sonucu, bütçelerinin sürekli açık vermesi, çoğu KİT'in bilançolarında her yıl büyük zararların görülmesi, kamu sektöründe temelli bir reform gerekliliğini gündeme getirmiştir. Ancak, Batılı özel sektörün globalleşen dev şirketleri, neo-liberal ideologların rehberliğinde, Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların reçetelerini kullanarak, kendi çıkarlarına uygun düşen özelleştirmenin tek reform seçeneği olarak sunulmasını sağlamışlardır.

Bu arada "büyük balık küçük balığı yutar" misali, özelleştirilen sektörlerdeki kamu varlıkları, devlet tekellerinin serbest rekabete açılması görüntüsünün ardında, görülmemiş bir hızla belirli ellerde toplanmakta-

dır.

Borç tuzağındaki Doğu Bloku ve 3. Dünya Ülkeleri ve tabii ki Türkiye de bütçe açıklarını kapatmak için özel sektör ideologlarının her derde deva olarak sundukları, IMF ve Dünya Bankası patentli reçeteleri yutmak ve kendi ulusal koşullarına daha uygun düşebilecek reform seçeneklerini ise es geçmek zorunda kalmaktadırlar.

Klasik ekonomik sorun dönemlerinden birini yaşayan Türkiye, genel hatları ile bütçesi açık veren, ihracatı ithalatını karşılamayan, büyük bir dış ve iç borç yüküyle karşı karşıya olan, üstelik yeni kaynak yaratma olanakları üretemeyen bir ülke durumunda iken, bu sorunların nasıl ortaya çıktığını belirleyip, bunları çözmek yerine, daha önce hiç el atılmamış bir kaynağa yönelmek istemektedir. Bu kaynak en kısa süreyle kamusal mülkiyettir.

Devletin iktisadi hayattan elini çekmesi, işlevlerinin azaltılması ve asli görevlerine dönmesi, mülkiyetlerin yaygınlaştırılması vb. sloganlarla ortaya atılan özelleştirme ideolojisi ile iktisadi ünitelerin elden çıkarılması amaçlanmaktadır.

Özelleştirme: Devletin ekonomik faaliyetlerini azaltmak veya tamamen kaldırmak amacıyla, dar anlamda kamu iktisadi teşebbüslerinin, geniş anlamda devletin sahip olduğu her türlü ekonomik varlığının özel mülkiyete devredilmesidir.

Özelleştirmeye gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından yaklaşıldığında iki ayrı gerekçe ile karşılanmaktadır.

Gelişmiş ülkeler için; kamu finansman açıklarını azaltma, sosyal devletin maliyetlerinden kurtulma ekonomik etkinliği, rekabeti ve verimliliği artırmanın araçlarından biri,

Gelişmekte olan ülkeler içinse; büyümeyi hızlandırmanın, kamudaki yapısal dengesizlikleri düzeltme, kamu finansman açıklarını azaltmanın ve enflasyonu düşürmenin tek aracı olarak ifade edilmektedir.

Özelleştirmenin tanımı ile nede-

ni arasındaki karışık ilgi çekicidir. Tanımda devletin ekonomik faaliyetlerinin mümkünse sifıra indirilmesi ve ekonomik varlığının özel mülkiyete devredilmesi olarak dile getirilirken, gerekçede büyümenin hızlandırılması, yapısal dengesizliklerin düzeltilmesi, kamu açıklarının kapatılması ve enflasyonun düşürülmesi gösterilmektedir.

Bu gerekçelerle de özelleştirme; bir ülke için zorlu, vazgeçilmez, ertelenmez bir kurtarıcı gibi gösterilmek istenmektedir.

Türkiye'de özelleştirme gereğini savunanlar; ekonomide kamu mülkiyetinin kural olarak verimsiz ve kârsız olduğunu, etkinlik, verimlilik ve kârlılık gibi üstünlüklere sadece özel mülkiyet işletmelerinin sahip olduğunu öne sürmektedirler. Oysa kamu işletmeleri incelendiğinde etkinlik ve verimlilik konusunda özel sektör işletmelerinden hiç de geri olmadığı görülmektedir.

KİT'ler 1986 yılından sonra sistematik bir şekilde zarar ediyor gösterilmek istenmiştir. Zarar ediyor gösterilen KİT'lerin iddia edilen zararları onların kamu mülkiyetinde olmasından değil, tamamen yatırımsızlık, yanlış işletme, siyasi müdahaleler ve teknolojik olarak geri bırakılmasından kaynaklanmıştır.

Yüksek enflasyonun hüküm sürdüğü ülkemizde KİT'lerin sermayelerinin hızla erimiş ve zamanında sermaye artışı yapılmayarak da tüm finansman gereksinimlerini ticari bankalardan sağlamak zorunda bırakılmış olmaları KİT'lerin bugünkü noktaya getirilmiş olmalarından en önemli nedenlerdir.

1980'li yıllara değin kalkınmanın simgesi olarak gösterilen, yatırımları ve hatta işletme sermayeleri bile Dünya Bankası'nca finanse edilen KİT'ler ne oldu da birden bütün kötülüklerin anası ilan edildi. Bu sorunun yanıtını uluslararası ve ulusal plandaki gelişmelerde aramak gerekir. Döneme damgasını vuran görüşe göre; yinelenen yapısal krizi aşmak için gümrük duvarları ve korumacılık gibi uluslararası ticareti sı-

nırlayan engellerin kaldırılması, dışa dönük modelin uygulanması, sosyal devlet anlayışının terkedilmesi, devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılması ve bunun bir gereği olarak da KİT'lerin özel sermayeye devri gibi, sonuçta çok uluslu şirketler yararına sonuçlar üreteceği bilinen kimi dönüşümler gerekmektedir. Gelişmiş kapitalist ülkeler ile onların denetimindeki Dünya Bankası ve IMF gibi etkin uluslararası finans kuruluşları, bu ekonomik politikalarını Türkiye gibi ülkelere empoze etmekle kalmamakta adeta dayatmaktadır.

Bu anlamda özelleştirme; ülke gerçeklerinden yola çıkılarak varılan bir sonuç ve iç dinamiklerin bir tercihi değil, ulusal ve çok uluslu sermaye yararına bir dayatmadır.

"Bizim; ücret, özelleştirme ve vergi reformu gibi programlarımız böylesine kararlı bir şekilde ortaya konmasaydı, IMF ve Dünya Bankası Türkiye'yi stabilizasyona sokacaktı" sözleri KİT'lerin özelleştirilmesinden IMF ve Dünya Bankası'nca dayatıldığının aksi halde Türkiye'nin stabilizasyona sokulacağı tehdidinin en yetkili ağızlarından (Tansu Çiller) ifadesidir. Bu durum ülkenin ulusal çıkarları açısından son derece önemlidir.

Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlar, dünyadaki kapitalist gelişmeye yön ve düzen veren kuruluşlardır. Bunlar özellikle gelişmiş kapitalist metropoller merkez alan politikalar önermekte ve çeşitli mekanizmalarla bunları diğer ülkelere uygulamaktadır. Türkiye'de özellikle son 15 yılda hemen hemen tavizsiz uygulanan ekonomi politikaları ve bunlara bağlı sosyal politikaların bu merkezlerde üretildiği herkesce bilinen bir gerçektir. Kısacası, Dünya Bankası ve IMF'ce dayatılan özelleştirme politikası Türkiye'nin gereksinimlerini değil, uluslararası kapitalizmin gereksinimlerini esas alan düşüncelerden kaynaklanmaktadır.

Günümüz dünyasındaki temel eğilim, tek tek ulusal pazarların or-

tadan kalkması ve ekonominin uluslararası bir niteliğe kavuşması ve bütünleşmesidir. Bu durum gelişmiş ekonomilere sahip ülkelere avantaj yaratırken gelişmemiş ülkelerin ekonomileri için kesinlikle bir dezavantajdır. Ayrıca bu durumun bilim ve teknoloji üretiminden, sanayileşme ve kalkınmadan vazgeçme ile eşdeğer olduğu gerçeği de tamamen gözardı edilmektedir. Bilim, teknoloji ve sanayi ürünleri üretimi konularında konumlarını ve tekel olma niteliklerini terk etmek ve dünya pazarlarında rekabetçi odaklar oluşmasını istemeyen gelişmiş kapitalist ülkeler açısından, ekonomilerin bütünleşmesindeki en büyük engel sosyal politikalar ve KİT'lerdir. Bu gerçekler ışığında; özelleştirme ideolojisinin uluslararası niteliği ve dayanakları daha da belirginleşmiştir.

Özelleştirmeye kamu açıklarının kapatılması ve bu yolla enflasyonun kontrol altına alınması açısından yaklaşıyor. Ancak KİT'lerin durumu nedir? KİT'lerin kamu kesimi borçlanma gereğine, toplam kamu açıklarına etkisi nedir? KİT'lerin ortadan kaldırılması halinde enflasyon ortadan kalkacak mıdır? Bu soruların cevaplarının ciddi bir şekilde araştırılması gerekir.

Özelleştirmede öne sürülen en önemli gerekçeler devletin küçülmesi ve mülkiyetin tabana yayılmasıdır. Bu büyük bir şaşırmacıdır. Ne Türkiye'nin gelir dağılımı buna uygundur, ne de devletin ekonomide küçültülecek kadar büyük payı vardır. AB ülkeleriyle yapılan kıyaslamalarda bu çok net olarak görülmektedir.

Burada önemli olan bir politika ve tercih sorudur. Şimdi varsayalım ki bir hükümet ekmeği ucuz yedirmek istiyor. Bunun için buğdayı destekliyor, buğdayı desteklemek içinde suni gübre fabrikası kuruyor. Bunu kâr için kurmamış, çok belirgin bir amaç için kurmuş. Şimdi burada belirli bir amacı gerçekleştirmek için kurulmuş olan bir fabrikanın kârlı olup olmadığına bakarak özelleştirmeyi gündeme getirmiş ol-

mak devletin baştaki politikasından vazgeçtiğini göstermektedir.

Uygulanan her politikanın kimin için ne ifade ettiğini çok açıkça ortaya koymak, ideolojik netliği sağlamak en çok üzerinde duracağımız şey olmalıdır.

Sermayenin tavrı verimli olanlarını almak, verimsiz olanlarını da kapatmak şeklinde olmaktadır. Bu da tasfiye edilen KİT'lerde çalışan işçilerin işsiz kalması ve sendikaların dağılması sonucunu ortaya çıkaracaktır. İşsizlik artınca ücretler düşecektir. Başka bir amaç ise planlama fikrini insanların kafasından silmektir. Bunun için, kamu mülkiyeti kötüdür, ortaklaşa mülkiyet yürümez, mutlaka özel teşebbüse dayalı olmalıdır fikri yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır.

Özel sektör, pazar dar diye verimsiz diye veya kârlılık dönemine giden yol uzun diye bir alanda yatırım yapmıyor. Kurulu hazır tesisleri almak isiyor. Örnek olarak kârlı bir alan olacağı bu günden görülebilen GAP bölgesine bugün özel sektör yatırım yapmak için gitmiyor. Fakat yatırım yapmak gerekli. O zaman yatırımı devlet yapacak, bu durumda kâr-zarar hesabı yapılır mı? Onun için burada temel sorun kârden ziyade hangi amacın gerçekleştirildiğidir. Bu nedenle, özelleştirme politikaları bölgesel dengesizlikleri gidermeyecektir.

Türkiye'de 1979'da KİT'lerin sanayi ürünleri üretimindeki payı % 34'tür. Bunun için uluslararası sermaye KİT'leri özelleştirirken yalnızca KİT'leri hedef almıyor. Çok uluslu şirketlerin faaliyetine engel olan ne varsa ortadan kaldırılmasını, yani; gümrüklerin kaldırılmasını, hiçbir korumacı önlem alınmamasını, sendikaların mutlaka etkisizleştirilmesini istiyor. İşte KİT'lere açılan topyekün savaşın gerekçeleri bunlardır.

Türkiye'de ideolojinin önemini vurgulamak açısından; bütçe açık veriyor, kamu açıkları var deniyor. Oysa uygulanan politikanın temel amaçlarından birisi de sermayeden daha az vergi almaktır. Bunun gerek-

çesi de sermaye az vergi verirse çok yatırım yapar, çok yatırım yaparsa çok istihdam yaratır. Çok istihdam yaratırsa çok gelir yaratır. Bu da çok vergi demektir. Ancak uygulamanın sonuçlarına bakıldığında tam tersi bir durum söz konusudur. Sermaye az vergi veriyor, az yatırım yapıyor böylece sermaye en parazit sermaye türü olan finans sermayesine dönüşüyor.

■ Öyleyse!..

Özelleştirmeden önce yapılması gereken çok şey var Türkiye'de. Anti demokratik yasaların demokratikleştirilmesi gerekir. Amaç devletin küçülmesi değil, ekonomik açıdan etkin ve verimli hale getirilmesi, siyasal açıdan demokratikleştirilmesi ve sosyalleştirilmesi olmalıdır.

Kamu finansman dengesi vergi reformu gerçekleştirilmeden sağlanamaz. Çok kazandıktan çok, az kazandıktan az vergi alınmasını ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınarak vergilendirilmesini sağlayacak bir vergi reformunun yapılması şarttır. Bugün toplanan vergilerin büyük çoğunluğu silahlanmaya, savaşa ve borç faizlerinin ödenmesine gidiyor.

KİT'lerin bilançolarında neden zarar görüldüğü konusu üzerinde durmak gerekir. Devlet KİT'lere vermesi gereken sermayesini vermeyerek ticari bankalardan yüksek faizle kredi almaya itmiştir. Bu kredilerin faizlerini düşerseniz KİT'lerin bir çoğunun bilançolarının yani işletme faaliyetlerinin kârda olduğu görülür. Bilançolarına bakarak KİT'ler devlete kâmbur denirken KİT'lerin devlete aktardığı kaynaklar göz ardı edilmektedir.

Toplumsal yarardan çok, özel bir çıkar gurubunun yararına yapılan özelleştirmeler, Batı'da da, Doğu Bloku'nda da, Üçüncü Dünya ülkelerinde de ve Türkiye'de de kamu hizmetlerini iyileştirmemiştir. Bu nedenle de 21. yüzyılda kitlelerin refah düzeyini önemli ölçüde etkileyecek olan kamu sektörü reformuna, neo-liberal anlayışlarla, ideolojik olarak değil, toplumun çıkarları açı-

sından yaklaşılmalıdır.

Özelleştirme ve ticarileştirme, dışarıdan Dünya Bankası ve IMF, içerden de ulusal hükümetler tarafından; egemen sermaye sınıfı yararına topluma zorla kabul ettirilerek, servetin büyük ölçüde belirli merkezlerde toplanmasına ve denetim gücünün siyasal sorumluluk alanının dışına, uzaktaki kuruluşlara aktarılmasına neden olmaktadır. Sanayi ve tarım stratejisinin ana kumandaları, dünya piyasasına hakim olan güçlü şirketlerin oluşturduğu çıkar çevrelerine teslim edilmekte ve ulusal devletlerin ve yerel toplulukların kendi ekonomik, toplumsal ve çevresel gelişmelerini biçimlendirmesi

Özelleştirmenin tanımı ile nedeni arasındaki karşıtlık ilgi çekicidir. Tanımda devletin ekonomik faaliyetlerinin mümkünse sifıra indirilmesi ve ekonomik varlığının özel mülkiyete devredilmesi olarak dile getirilirken, gerekçede büyümenin hızlandırılması, yapısal dengesizliklerin düzeltilmesi, kamu açıklarını kapatılması ve enflasyonun düşürülmesi gösterilmektedir.

olanaksız hale getirilmektedir. Kamu hizmetlerinin öncelikleri, yani toplumsal bir kurum olarak özellikleri ticarileştirilince, insanların gereksinimleri ekonomik ve sosyal haklar çerçevesinde değil, satın alma güçleri çerçevesinde tanımlanmaktadır.

Kamu sektörünün saldırılara karşı savunmasızlığı, bir yandan daha etkin, verimli ve ihtiyaca yanıt verir hale nasıl getirileceği üzerinde düşünmenin; öte yandan özelleştirme ve ticarileştirmenin etkilerine yönelik bir eleştiri yapmanın gereği, ni ortaya koymuştur. Devletin rolünü değiştirmeyi hedefleyen uluslararası çaba, on yıldan fazla bir süredir devam etmektedir. Neo-liberal ideolojinin kalbinde; kamusal hizmetlerin sağlanmasını ve ekonominin yapılandırılması ile düzenlenmesini toplumun üstlenmesi gerektiği görüşüne karşı düşünce yatmaktadır.

Bir çok ülkedeki kamu sektörünün çeşitli zayıflıkları yeni sağın saldırısı için bol cephane sağlarken, komünist sistemlerin halka verimlilik, demokrasi ve adalet getirmeyi başaramaması, sağın piyasa özgürlüğü ile insanların özgürlüğünün birbirinden ayrılmaz olduğu iddiasını desteklemiştir. Bu çerçevede özelleştirme ve kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesi haklı gösterilirken, gerçekte evrenselleşen bir piyasada uluslararası iş çevrelerinin gereksinimini giderecek şekilde tasarlanmıştır.

Ulusal devletlerin kamu çıkarını koruma ve ilerleme yeteneği sarsılmış ve yurttaşların yetkisi gaspedilmiştir. İktidar daha uzaklarda ve daha az sorumlu bir konumdaki Dünya Bankası ve IMF gibi, uluslararası devletimsi mekanizmalarla iş çevreleri ittifakının eline geçmiştir.

Amerika bu gidişatı hızlandırarak ve bunun üstüne birikim sağlamak için özelleştirmenin desteklenmesinde önemli rol oynamıştır.

Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi, Dünya Bankası tarafından Üçüncü Dünya Ülkeleri'ne yutturulan Yapısal Uyarılama Programları'nın önemli parça-

ları olagelmıştır. Bu programlar sağlık, eğitim gibi hizmetlere ayrılan kamusal fonları sistemli olarak ihracat sektörüne ve borç servisine yönlendirmiştir. Sık sık KİT'lerin tasfiyesini, hatta hangi sanayisinin ne zaman satılacağını bile içermiştir.

■ Özelleştirme bir kurtarıcı değildir.

Çünkü belirtilen sorunlar temelde ekonomik tercihler ve devletin ekonomik olanakları ile ilgili sorunlardır. Devletin ekonomik olanaklarının karşılığı kaynaktır. Özelleştirme bir kaynak yaratma yöntemi olarak görülse bile sınırlı bir kaynaktır. Satılınca biter. Ayrıca kamu açığını da kapatmaz.

■ Özelleştirme zorunlu değildir

Eğer amaç KİT'leri daha verimli ve etkin hale getirmekse, bunun yolu satış veya özelleştirme değildir. İdari önlemlerle KİT'lere kendi kararlarını alacak yetkiyi tanımak ve ondan sonra da ekonomik akılcılık çerçevesinde davranmaktır. KİT'ler bugün Türkiye'deki özel sektörden daha az verimli ve daha az etkin değildir.

Bir tesis işletilmek amacı ile satın alınıyorsa yani talibi varsa zaten iyi durumdadır. Bu durumda devlete yük oluyor gibi gerekçeler bahane değildir. Yok eğer kötü durumdaysa satılamaz. Bu takdirde zarar etmeye ve devlete yük olmaya devam eder. İyi olanlar satıldığı için kalanların devlete yükü daha fazla olur. Amaç KİT'lerin düzeltilmesi, iyileştirilmesi, ekonomiye kazandırılması ise özelleştirme zorunlu, hatta gerekli değildir. Yapılması gerekenler ayrıca yapılmalıdır.

■ Özelleştirme mülkiyetin yaygınlaştırılması demek değildir

Şu anda devlete, dolayısı ile halka ait işletmelerin, yalnızca çok küçük bir bölümünün hisse senedi biçiminde halka satılıp, asıl büyük bölümünün blok satış yolu ile birkaç özel

ya da tüzel kişiye blok olarak vermenin, mülkiyetin yaygınlaşmasına değil, belli ellerde toplanarak, tekel-ler yaratmanın bir yöntemidir.

Özelleştirme, bir yandan devletin ekonomiden elini eteğini çekmesi, devletin gücünün azaltılması, öte yandan da bunların özel mülkiyete devredilmesi biçiminde tanımlanmaktadır. Kısaca özelleştirmede amaç devlettir. Hangi devlet? Ulusal devlet.

Uluslararası alanda özelleştirme denilince üç temel sektör anlaşılır. Telekomünikasyon, enerji ve petrol. Diğerleri bunların yanında stratejik olarak daha az önemlidir. Bir ülkenin ele geçirilmesinde bu üç temel alanda söz ve yetki sahibi olmak yeterlidir.

■ Özelleştirme devlet harcamalarını azaltmayacak, aksine arttıracaktır

Türkiye'de 1987'den bu yana KİT sektörü ve sosyal güvenlik sistemi çökertilmeye çalışılmış, sağlık ve eğitime ayrılan kaynaklar kısıtlanmış, ama kurtarma operasyonları, ihracat teşvikleri, yatırım kredileri gibi uygulamalarla devlet harcamaları arttırılmıştır. Özelleştirme devlet harcamalarının küçülmesini değil, emekçilere aktarılan kaynakları azaltıp sermayeye aktarılan kaynakları büyütmeyi hedefleyen bir düzenlemedir. Ekonominin tüm sektörlerinin ve devlet harcamalarının bu şekilde yeniden düzenlenmesi ekonomik değil ideolojik ve politik bir tercihtir.

Böyle bir anlayış ile KİT'ler haraç mezat satılmak istenmektedir. Bunun için ileri sürülen gerekçeler şöyle sıralanabilir:

- KİT'ler zarar ediyor.

Bu doğru değildir. KİT'lerin zarar ettiğini göstermek amacıyla elden gelen yapılmış ve bunun için de üretkenliğine ve yarattığı katma değerlere, devletin yapması gereken bir takım işleri yaptığı da gözardı edilerek ve devlete ödediği paralara bakılmaksızın kamu oyunu yanıltmak için muhasebenin temel ilkelere aykırı olarak sırf KİT'ler zarar

ediyor görünsün diye muhasebe hilesi yapılmıştır.

- KİT'ler tekel yaratıyor.

Bir kamu tekeli özelleştirilirse bu tekelin tekel özelliği ortadan kalkmaz. Yalnızca mülkiyet değiş-tirmiş olur. Hedef tekelleri kaldırmaksa özel tekellerin de ortadan kaldırılması gerekir. Bunun için teşeb-büse geçilmesi gerekir.

- KİT'ler geri tek-noloji ile çalışıyor.

Bu bir anlamda doğrudur. Ancak özel sektör de geri teknoloji ile çalışmaktadır. Çö-züm teknolojinin yeni-lenmesidir.

- KİT'ler başarısız.

KİT'ler devlet malı olduğu için orada çalışanlar ciddi çalışmıyor. Bu durum doğru değildir. Başarısızlık durumunda devlet onu kurtarıyor. Aynı durum özel sektör için de geçerlidir. Özel sektör de başarısızlığa uğrayınca kamu hemen araya girip onu kurtarıyor. Ayrıca üretkenlik, kapasite kullanımı göz önüne alındığında başarısız da değiller.

■ Sonuç olarak:

KİT'ler Türkiye'nin kendi koşullarında yarattığı bir tercihtir. KİT'lerin özel kesim kuruluşlarına göre daha verimsiz olduğu, daha çok işletme açığı verdiği yolundaki iddialar geçersizdir. KİT'lerin kamu kesiminin açığını kapatmak için özelleştirilmek istendiği iddiası, özelleştirmeye en kârlı KİT'lerden başlanması nedeni ile geçersizdir. Kaldı ki özelleştirme ile sağlanan gelirler özelleştirme için yapılan harcamalara gitmiştir.

Milli muhasebe ve ekonomik mantık açısından herhangi bir ekonomik birimin ulusal ekonomiye katkısı katma değer ile ölçülür. Katma değer bir üretim biriminin çıktıları ile emek dışı girdileri arasındaki

farka eşittir. Bir ekonomik birimin ulusal ekonomiye katkısı katma değerle ölçüldüğüne göre, pozitif katma değer yarattığı sürece bunun tasfiyesi ulusal ekonominin net kayba uğraması demektir.

1990 yılına kadar 29 adet KİT'in 10 yıllık dönem için yapılan incelenmesinde, 10 adet negatif katma değer saptanmış ancak bunlardan hiç-

şi ile mevcut kamu girişimciliğini savunmak ne de fiilen yürütülmekte olan özelleştirme girişimlerini desteklemektir. Aksine; KİT'leri yeni teknolojilerle donatıp, Türkiye'de sanayileşmenin yeni perspektifler kazanmasında işlevli hale getirmek-tir. Bu yapılırken, eski yönetim ve siyasi bağımlılık ilişkileri yerine, KİT'ler özerk işletmeler olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

Yeni ve ileri teknolojilerin aktarılması gereği, geri kalmış yörelerin geliştirilmesi zorunluluğu, kamusal nitelikli bazı hizmetlerin sürdürülmesi, enerji ve haberleşme gibi stratejik önemi büyük olan sektörlerin toplum yararına geliştirilmesi gerekir. Söz konusu bu etkinlikleri sağlayacak şekilde hazırlanacak bir KİT reformu çerçevesinde derhal iyileştirilmeye gidilmesi bir zorunluluktur. Bu reform çalışmalarında temel amaç; reform kapsamındaki kuruluşların ve-

rimli, etkin, kârlı ve hem iç pazarda hem de dünya pazarında rekabet edebilir konuma getirilmesi olmalıdır. Bu amaca ulaşmak için KİT'ler, kuruluş yasalarında olduğu gibi verimlilik esaslarına göre çalışan ve işletmecilik anlayışına uymayan siyasi müdahalelerde arındırılmış özerk bir yapıya kavuşturulmalıdır.

■ Bütün bu sonuçlar;

Kit'lerin özelleştirilmesinin bilimsel değil siyasal ve ideolojik nedenlere dayandığını ortaya koymuştur.

* DBP'nin KİT'ler ve Özelleştirme Komisyonu tarafından hazırlanmıştır.

günümüz dünyasındaki temel eğilim, tek tek ulusal pazarların ortadan kalkması ve ekonominin uluslararası bir niteliğe kavuşması ve bütünleşmesidir. Bu durum gelişmiş ekonomilere sahip ülkelere avantaj yaratırken gelişmemiş ülkelerin ekonomileri için kesinlikle bir dezavantajdır. Ayrıca bu durumun bilim ve teknoloji üretiminden, sanayileşme ve kalkınmadan vazgeçme ile eşdeğer olduğu gerçeği de tamamen gözardı edilmektedir.

birisinin süreklilik göstermediği belirlenmiştir. Katma değerden ücretler çıkarıldığında geriye kalan gayri safi kârdır. Bu anlamda; pozitif bir sonuç elde ediliyorsa KİT kârlıdır, negatif bir sonuç elde ediliyorsa katma değer pozitifdir ancak gayrisafi kâr negatiftir. Bunun anlamı; kurum ücretlisini besleyebilecek kadar bir ekonomik faaliyet yapıyor ama ulusal ekonomi için bir artık değer yaratmıyor demektir. Yani ulusal ekonomi için kaynak yaratamıyordur. Bu durum ulusal ekonomiye istikrarsızlık getirebilir. Bu açıdan bakıldığında tüm KİT'lerin pozitif kâr yarattığı belirlenmiştir.

Ancak; bugün yapılması gereken şey ne bugünkü yapısı ve işleyi-

Kürdistan Sosyalist Partisi-PSK tarafından, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yargılanma süreci nedeniyle yayınlanarak elimize ulaşan bildiriye, okurlarımızın çok yönlü bilgilenme sürecine katkıda bulunmak amacıyla yayınlıyoruz. **Deng**

Tarih bu rejimi cezalandıracaktır

Öcalan'ın İmralı adasında 31 Mayıs'ta başlayan duruşması sürüyor. Bu yargılama, daha önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz gibi haklı ve adil değildir, adil olması mümkün de değildir.

Bu konuda daha baştan yanlış yapılmıştır. Savaşan taraflardan birinin diğerini yargılamaya hakkı yoktur. Bu yargılama ancak uluslararası bir mahkemede olduğu zaman anlam taşır. Yalnız DGM'de yapıldığı ve orada bir asker yargıç bulunduğu için değil, asıl bu nedenle Kürt ulusal hareketinin ve uluslararası kamuoyunun bu mahkemeyi tanımaması gerektirdi.

Nitekim yargılama adına yapılan şey tümüyle bir mizansen, trajikomik bir gösteridir. Öcalan rejimin elinde bir esirdir, aylardır soyutlanmıştır ve en azından ağır bir psikolojik baskı altındadır. Avukatları ve duruşmaya katılan yakınları tehdit ediliyor, saldırıya uğruyor, kalacak otel bulamıyorlar. Duruşma salonu, çocuklarını

ve eşlerini bu kirli savaşta yitirmiş, bu nedenle haklı olarak acılı, ama rejim tarafından yanlış yöne kışkırtılmış ailelerle ve onların avukatlarıyla doldurulmuş ve bir gösteri alanı gibi kullanılıyor. Duruşma salonunda olup bitenleri TRT dilediği gibi yansıtıyor. Türk basını Öcalan'ı ve onun şahsında Kürt ulusal hareketini karalamak, gözden düşürmek, Kürt halkının moralini bozmak için akıl almaz bir karalama, çarpıtma kampanyası yürütüyor; şovenizmi, ırkçılığı sorumsuzca kışkırtıyor. Yalnız Kürt ulusal hareketi değil, ülkede şimdi daha az duyulan barış ve demokrasi yanlısı sesler de bu uğursuz kampanyanın hedefidir.

Rejim, Kürt halkıyla birlikte ülkedeki tüm özgürlükçü, demokrat, barışçı sesleri sindirmek, ezmek, yok etmek istiyor.

Böyle bir ortamda adil bir yargılamadan söz etmek gülünçtür. Mahkemenin kararı daha şimdiden bellidir. Rejim bu kararı çöktürdü.

Dökülen Kanın ve Yaşanan Acıların Sorumlusu Türk Devletidir

Öcalan 15 yıldır süren kirli savaşın tek ve baş sorumlusu sayılıyor. 30 bin kişinin ölümü ve çekilen tüm öteki acılar ona yükleniyor. Böylece rejim kendisini, asıl sorumluyu, savaşın yaratıcısı ve ısrarla yürütenini gözlerden saklamaya çalışıyor. Kürt sorununu, koca bir ulusun haklarını ve istemlerini, kendi acımasız baskı çarkını gözlerden gizlemeye; bir kez daha, utanmazca ve pişkince iç ve dış kamuoyunu aldatmaya çalışıyor.

Oysa Kürt halkına hak ve özgürlük tanımayan, baskı ve zorbalık yöntemlerinde ısrar eden, böylece Kürtleri dağlara iten bu rejimdir. Kürt ve Türk, 30 bini aşkın kişinin ölümünün sorumlusu bu rejimdir. 4 bin Kürt köyünü, onlarca kasabayı o yakıp yıktı. Milyonlarca Kürdü o sürgün ve

derbeder etti. Ekonomik yıkıntının, açlığın, işsizliğin, her iki halkın çektiği acıların sorumlusu ta kendisidir.

Bugün de savaşı inatla sürdüren, Kürt halkının barış ve demokrasi istemine ısrarla karşı çıkan, Kürt halkının meşru haklarını tanımak istemeyen odur.

Çocuklarını yitirenler, bu savaşta sakat olanlar, ondan zarar görenler, yaşadıklarının sorumlusu olarak mazlum ve savaşın kurbanı Kürtleri değil, bu zalim yönetimi, bu canavarı görmeliler. Suçlu odur! Ayağa kalkıp hesap vermesi gereken odur!

Barış Elini İtmeyin!

Böylesi bir ortamda Kürt tarafı hala barış, diyalog ve siyasal çözüm istiyor.

Herkes de bilir ki, Partimiz, başından beri siyasal mücadele yöntemlerini izledi; barış ve demokrasi istemini her zaman dile getirdi, siyasal diyalogu başından beri savundu; rejimin Kürt sorununu terörize etmeye yönelik çabalarına karşı çıktı, kamuoyunu bu oyun ve planlara karşı uyardı.

Zaman bizi haklı çıkarmıştır. Savaş isteyen, onda ısrar edenin Türk devleti olduğu süreç içinde açık seçik görüldü. Bundan amaç Kürt hareketini iç ve dış kamuoyunda karalamak, ezmek için bahane bulmaktır. Rejim bunu yaptı ve yapmaya devam ediyor.

Rejim bugün de hala, barış ve demokrasi istemine saldırı ile, kinle, kışkırtma ile cevap veriyor. Bu çağdışı bir tutumdur.

Kürdistan Sosyalist Partisi olarak, sömürgeci rejimi, bir kez daha gerçekçi olmaya, bu çağdışı tutumu terk etmeye çağırıyoruz. Bu politikanın sonu yoktur. Bununla ne Kürt sorununu, ne de ülkenin öteki önemli sorunlarını çözebilirsiniz. Bu politika ülkeyi bir yangın

yerine çevirdi ve terk edilmediği takdirde daha da kötüye götürecektir.

Şu anda, bu yargılama vesilesiyle, Kürt halkı ve dünya kamuoyu birkez daha, sorunun çözümü için barış ve diyalog istiyor. Türkiye'yi yönetenler, önlerine çıkan bu barış fırsatını da heder etmemeli, uzatılan barış elini itmemelidirler.

Öyle ki akan kan artık dursun. Ülkenin kaynakları heder olmasın. Ülke barışa ve demokrasiye kavuşsun.

Gelin, Kürt sorununun çözümü için, eşitlik ve gönüllü birlik yolunda adımlar atalım.

Rejimin Tuzaklarına Gelmek ve Davayı Onurla Savunmak Gerekir

Ama rejim bunu yapacağına, aklın ve sağduyunun yolunu izleyeceğine, eşi görülmemiş bir inat ve ıskallikle, eski uğursuz yolunda devam ediyor. O, Öcalan'ı ele geçirmiş olmaktan yararlanarak Kürt hareketine yeni tuzaklar kurmakla meşgul.

Duruşmanın seyirinden o kanıya varıyoruz ki, rejim, dört duvar arasında soyutladığı Öcalan'a, belki de onunla uzlaşır gibi görünüp istediklerini dikte ettirmeye çalışıyor.

Öcalan'ın 1993'ten bu yana barışçı bir çözüm ve bu amaçla diyalog istediği elbet bir sır değil. O, İtalya'ya geldiği zaman da, karşı tarafın bazı olumlu adımlar atması halinde silahlı eyleme tümünden son verebileceğini söylemişti. Bu nedenle söylenenlerin bir bölümü yeni değil.

Ancak Öcalan'ın mahkemede ki bir bölüm ifade ve istemleri yenedir ve bunlar hem kendisinin şimdiye kadar dile getirdiği görüş ve istemlerle çelişiyor, hem de Kürt ulusal mücadelesi bakımından ciddi sakinler taşıyor.

Kendisinin veya partisinin 20 yılı aşkın mücadelesini savunup savunmamak elbette Öcalan'ın kendi bileceği iştir. O, bu stratejinin ve bunun ürünü olan eylem tarzının yanlış olduğunu şimdi, belki tüm bu yaşadıklarından ve İmralı'da, belki uzun uzun düşünme olanağı bulduktan sonra kavramış olabilir. Öcalan'ın çözüm için barış ve demokrasi önermesi de yeni değildir. Ama Öcalan bununla kalmamış, "rejimi diyaloga, siyasal tartışmaya çekme" gerekçesi altında, rejimin işine gelen, kendisini de kamuoyunda güç durumuna düşüren yanlış bir savunma sistemi kurmuştur.

Öcalan rejimin bu kirli savaştaki rolünü dile getirme gereğini duymamıştır. Oysa, bu mahkeme ortamıyla ilgili tüm olumsuzluklara rağmen, bu iyi bir fırsattı. Türk basınının yanısıra, uluslararası basının ve uluslararası kuruluş temsilcilerinin de izlediği sözkonusu duruşmadaki koşullar buna son derece uygundu. Yargılanmayı rejimi yargılamaya çevirmek, ancak böyle mümkün olabilirdi.

Öcalan, Kürt sorununun çözümü için bugüne kadar savunduğu siyasal çerçeveyi (önce bağımsızlık, sonra federasyon, İtalya'da bulunduğu dönemde ise otonomi) tümüyle terk etmiş, "demokratik cumhuriyet" biçiminde soyut bir kavramla yetinmiştir. Oysa "demokratik cumhuriyet" ve "eşitliğin" ne menem birşey olduğu özetle belirtilebilir, içi doldurulabilirdi. Diğer bir deyişle, barışa ulaşmak için neyin gerekli olduğu, Kürt halkının haklı istemleri dile getirilebilirdi. Umarız ki Öcalan bunları son savunmasında yapacaktır.

Öcalan'ın "Türkiye Cumhuriyeti devletine hizmet" arzusunu birkaç kez ve ısrarla dile getirmesi, "saygılarını" iletmesi, mahkemeye ve rejime yönelik olarak "ne

istiyorsanız onu yapayım" demesi, kendi durumundaki biri için büyük talihsizliktir. Bu devletin ve bu rejimin niteliği bellidir. Sözkonusu olan, yalnız Kürt halkını yok sayan ve yok etmek isteyen sömürgeci, soykırımcı bir rejim değil, aynı zamanda Türk halkını da baskı altında tutan acımasız, şoven, militarist bir devlet ve rejimdir.

Öcalan'ın bu ve benzer açıklamaları Kürt yurtsever ve devrimci kamuoyunu incitmiş, kitlelerle birlikte kimi dost çevreleri de düş kırıklığına uğratmıştır. Bu açıklamalar rejimi sevindirmiştir ve o, şimdi buna dayanarak iç ve dış kamuoyuna yönelik yoğun bir propaganda yürütmektedir.

Bu savunma tarzı Öcalan'ın kendi kişisel durumunu iyileştirmeye de ne yazık ki hizmet etmektedir.

PKK Başkanlık Konseyi'nin bu tutumu tümüyle destekleyip onaylaması ve bazı çevrelerin, bu üzücü ve talihsiz tutuma kılıf biçmeye çalışmaları ise ayrı bir talihsizliktir.

Kürt davasını, yüzyıllara dayanan ve yurtsever güçlerin, tüm halkın ağır bir bedel ödeyerek bugüne getirdikleri bu mücadeleyi, halkımızın meşru hak ve istemlerini onurluca savunmak, bu işe soyunan herkesin görevidir.

Rejimin oyunları açıktır. O, Öcalan'ın zor durumundan yararlanarak onu teslim almaya, örgütünü dağıtmaya, bununla da kalmayıp Kürt ulusal hareketini bir bütün olarak çökertmeye, insanlarımızın kafasına bu mücadelenin boş ve umutsuz olduğu kanısını yerleştirmeye çalışıyor. Rejimin amacı çözüm değildir, uzlaşma değildir, barış yönünde adımlar at-

mak değildir.

Bu oyunlara karşı herkes uyanık olmalı, sorumlu davranmalı. Rejimi geriletecek güç, zindanda ve zindan dışında onurlu bir duruştur, kararlı bir tavrıdır, sağlam bir moraldir.

Kimse Kürt Halkını Teslim Alamaz, Özgürlük Mücadelemizi Durduramaz

Bu kirli planların peşinde koşan Türk rejiminin sorumlularına, bu kurnaz tilkilere, kurtlara da şunu hatırlatırız ki, giriştikleri bu oyun ve çabalar boşunadır. Onlar Kürt halkının özgürlük istemini asla yok edemezler. Bizim saflarımızda geçmişte yapılan ve şimdi yapılmakta olan yanlışlar, yaşanan zayıflıklar ne olursa olsun, bu halkı kimse teslim alamaz, bitiremez; bu mücadeleyi kimse durduramaz!

Baylar, yanıldığınızı bir kez daha göreceksiniz! Bu kadar çığırkanlık, yalan, çarpıtma boşunadır. Siz bununla ancak Türk kamuoyunu aldatabilirsiniz. Siz bu tutumla ancak çözümü erteleyebilirsiniz, ama tümünden önleyemezsiniz; Kürt halkı da er geç özgürlüğe kavuşacak.

Rejimin bu tutumu, Türkiye ve Türk halkı için de bir kazanç olmayacaktır. Aldatılmış, beyni yıkanmış, kıskırılmış bir halk, bir ülke için en kötü şeydir. Sorunların çözümünün ertelenmesi için acıları, kayıpları arttırmaktan, ülkenin ve toplumun yıllarını heba etmekten başka işe yaramıyacaktır.

Bu yaptıklarınızla kendinizi ve tüm toplumu çağın dışına itiyorsunuz ve bundan dolayı tarih

sizi cezalandıracaktır.

Türk halkını, savaşta hiçbir çıkarı olmayan emekçileri, aydınları, Türkiye'nin aklı başında, namuslu, onurlu tüm insanlarını; diğer bir deyişle, bir avuç savaş akbabası dışında, savaştan zarar gören ülkenin büyük çoğunluğunu bu gerçeği görmeye ve tavır almaya çağırıyoruz.

Yerinizi barış ve demokrasi isteyenlerin yanında seçin! Bu zorba, çağdışı rejimin yaptıklarına dur deyin!

Kürt halkının ve Türk halkının özgür koşullarda, barış içinde birarada yaşamaları, Kürtlerin haklarını tanımaya, eşitliğe, gerçek bir demokrasiye bağlıdır. Bu ise zorba rejimin terörü ile değil, ancak iki halkın özgür iradesi ile sağlanabilir.

Uluslararası Sorumlu Çevreler Bu Zorbalığa Karşı Tavır Almalı

Uluslararası kamuoyunu, sorumlu hükümetleri, uluslararası demokratik ve barışsever güçleri, Türkiye'deki zorba rejimin yaptıkları ve Kürt halkının trajedisi karşısında tavır almaya çağırıyoruz.

Kimse Türkiye'nin İmralı'da sergilediği bu tiyatroya kılıf biçmeye, onu hoş ve olumlu göstermeye çalışmamalı.

Sorun bir kişinin kaderiyle sınırlı değil, sözkonusu olan bir ulus geleceğidir.

Uluslararası topluluk bu zorba rejime dur demelidir. 21. yüzyıla girerken, Türkiye'nin çağdışı ve zorba rejiminin, göz göre göre Kürt halkına uyguladığı soykırıma karşı çıkılmalıdır.

10 Haziran 1999

Kürdistan Sosyalist Partisi - PSK

DENG YAYINLARI

Türkçe İzahlı Kürtçe Gramer/5. Baskı.....	Kamuran Ali Bedirxan.....	1.000.000
Dersên Zmanê Kurdi/5. Baskı.....	Baran.....	1.100.000
Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi.....	Rohat.....	1.000.000
Dawiya Dehaq/Tiyatro(Tükendi).....	Kemal Burkay.....	400.000
Diwana Yekan-Diwana Duduyan-Sewra Azadi.....	Cigerxwin.....	2.000.000
Ferheng (Sözlük) Kürtçe-Türkçe (Tükendi).....	D.İzoli.....	4.000.000
Geçmişten Bugüne Kürtler ve Kürdistan/3. Baskı		
Coğrafya-Tarih-Edebiyat -Cilt-1 (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	2.000.000
Kürtler-1-2 Cilt-(Sosyolojik ve Trhi. İnc.).....	Bazil Nikitin.....	1.800.000
Ferheng (Sözlük) Zazaca-Türkçe.....	Malmisanij.....	1.800.000
Yakılan Şiirin Türküsü.....	Kemal Burkay.....	1.000.000
Azadi û Jiyan-Özgürlük ve Yaşam.....	Kemal Burkay.....	1.500.000
Diwana Sîsêyan-Diwana Çaran (Toplatıldı).....	Cigerxwin.....	2.000.000
Em Bînvîsîn.....		900.000
Em Bixwinin - 1		900.000
Em Bixwinin - 2		900.000
Jiyana Bextewar.....	Ereb Şemo.....	1.000.000
Şivanê Kurd.....	Ereb Şemo.....	1.000.000
Kürt Sorunu Barış ve Demokrasi (Toplatıldı).....	Ali Dicleli.....	1.000.000
Kürtler	Zohoodi-El Dahoodi.....	1.000.000
Berf Fedi Dike (Şiêr).....	Kemal Burkay.....	1.000.000
Gula Çile.....	Ferhad Can.....	1.000.000
Seçme Yazılar -1 (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	1.800.000
Seçme Yazılar -2	Kemal Burkay.....	1.800.000
Gülümse Ey Dersim -Cilt 1- (Toplatıldı).....	Munzur Çem.....	1.800.000
Gülümse Ey Dersim -Cilt 2-	Munzur Çem.....	1.800.000
Mem û Zin (Toplatıldı/Tükendi).....	Ehmedê Xani.....	4.000.000
PSK 3. ve 4. Kongre Belgeleri (Toplatıldı).....		750.000
Gençlik Sorunu (Broşür Dizisi)-(Toplatıldı).....	Celal Özgür.....	700.000
Kadın Sorunu (Broşür Dizisi) - (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	700.000
Sendikal Hareket(Brş. Dzs.) (Toplatıldı).....	İbrahim Metin.....	700.000
Din ve Siyaset (Broşür Dizisi) (Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	750.000
Alevilik... (Brş. Dz.) (Toplatıldı).....	Munzur Çem.....	750.000
Kırd, Kırmanc (Brş. Dzs.) (Toplatıldı).....	Malmisanij.....	750.000
Evdalê Zeynikê.....	Ahmet Aras.....	1.700.000
Çarin (Rubailer)(Toplatıldı).....	Kemal Burkay.....	1.700.000
Hükümlü Yazılar.....	İbrahim Aksoy.....	1.700.000
Biraninêd Mın.....	Ahmedê Mırazi.....	1.500.000
İdyomên Kurdi.....	Ahmet Cengiz Çamlıbel.....	1.500.000
Ayak Topunun Sultanlığı(Türkçe-Kürtçe).....	Cemali.....	1.800.000
Divana Pêncan-Divana Şeşan.....	Cigerxwin.....	2.000.000
Can Taşır Dicle (Şiir).....	Kemal Burkay.....	1.000.000
Şerefname (Kürd Tarihi).....	Şeref Han.....	4.000.000
Mir Zoro.....	M. Emin Bozarslan.....	1.500.000

DENG YAYINLARI:

Tarlabası Cad. No: 232 Daire: 4 **Beyoğlu /İSTANBUL**

Tel: 0 (212) 235 38 62 - 0 (212) 235 61 63 Fax: 0 (212) 235 53 82

Çıktı

Demokrasi,

Barış,

Özgürlük

Mücadelesinde

Roja teze

irtibat Telefonları

Merkez Büro
0.212 235 38 62

Diyarbakır
0.412 221 99 93

Almanya
0049. 202 370 25 05